

Lasten kuvaamana

Ajatuksia perheestä

Mistä on pienet tytöt tehty

Sokerista, kukkasista, inkivääristä, kanelista.

Niistä on pienet tytöt tehty.

Minka Kähkönen

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lapsi- ja Nuorisotyö

Sosionomi (AMK)

KEMI/TORNIO 2012

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Tekijä (t):	Minka Kähkönen
Opinnäytetyön nimi:	Lasten kuvaamana - ajatuksia perheestä
Sivuja (+liitteitä):	80 (+2)
<p>Opinnäytetyön kuvaus: Opinnäytetyöni aiheena on lasten kuvataidekurssilla tekemät teokset omasta perheestä. Ohjasin lastenkuvataidekurssia, jossa toteutin opinnäytetyöhöni liittyen toiminnallisen tutkimuksen, jossa havainnoin lasten työskentelyä ja toteutustapoja. Olen kiinnostunut opinnäytetyössäni siitä miten lapset kuvaavat perheensä ja itsensä perheessä. Halusin hyödyntää aikaisempia opintojani tässä opinnäytetyössä. Teokset olivat esillä lastenkuvataidekurssin näyttelyssä.</p> <p>Teoreettinen ja käsitteellinen esittely: Tässä teoreettisessa osassa perehdyn perheen määritelmään lasten näkökulmasta, lasten tekemien kuvien pohjalta. Kuvaan lastenkuvataidekurssin lapsien näkökulmaa heidän perheistään ja heistä perheen osana. Olen perehtynyt lasten tekemiin kuviin.</p> <p>Metodologinen esittely: Olen toteuttanut opinnäytetyöni toiminnallisena tutkimuksena, joka pohjautuu laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimukseen. Tutkimusmateriaalin sain ohjaamalla lapsille maalaustuokion, jonka aiheena oli heidän oma perhe. Havainnoin lapsien työskentelyä ja kuvien toteutusta.</p> <p>Keskeiset tutkimustulokset: Lapset olivat innoissaan perhekuvan tekemisestä ja toteuttamistavasta. Lapset kuvasivat itsensä ja perheensä realistisesti kesään sijoittuvassa maisemassa. Lapsista tuntui hienolta tehdä työtä oikeilla taiteilijan välineillä, materiaalit siis vaikuttivat heidän työskentelyynsä innoittavasti. Osaltaan vaikutti myös se, että aihe on lapsille hyvin läheinen ja tärkeä. Havaitsin, kuinka tärkeää lapsen on kuulua perheeseen, olla osana perhettä.</p> <p>Johtopäätökset: Lapsilla oli alusta asti päämäärä selvillä, jolloin työhön oli helppo tarttua innolla ja aloittaa tekeminen. Heidän työskentely oli intensiivistä, rauhallista ja ihailua herättävää opinnäytetyön tekijän kannalta ja näkökulmasta. Jokainen teos oli tekijänsä näköinen.</p>	
Asiasanat: Lapset, perhe ja teos	

KEMI-TORNIO UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Author(s)	Minka Kähkönen
Thesis title:	Depicted by children – thoughts on family
Pages (+appendices):	80 (+2)
<p>Description of thesis: The subject of this Bachelor's thesis is the works regarding their families created by children who participated in a visual arts course. I instructed a visual arts course for children, during which I conducted a functional study related to my thesis. The study involved observing the children in their work and how they carried out the execution. My thesis focuses on how children represent their families and their own place within the family. My aim was to utilise my earlier studies in this thesis. The paintings were on display in the children's visual arts course exhibition.</p> <p>Presenting the theory and concepts: In the theoretical part of my study, I shall elaborate the definition of family from the point of view of the children, based on the pictures made by them. I will describe the viewpoint of the children who attended the visual arts course, regarding their families and themselves as members of those families. I have familiarised myself thoroughly with the artwork produced by these children.</p> <p>Presenting the methodology: In my thesis, a functional study approach has been adopted; this bases on qualitative research. The research material was acquired by arranging and tutoring a painting session, the subject of which was the children's families. I observed the children in how they worked and realised the paintings.</p> <p>Key results of the study: The children were excited about making the family picture and about the used methods. They depicted themselves and their families realistically in a summer-related landscape. The children felt great about working with a real artist's tools, therefore, the materials had an inspiring effect on their work. Another contributing fact was the intimacy and importance of the subject for the children. I could clearly conclude how crucial it is for the child to belong to the family and to be part of it.</p> <p>Conclusions: At the onset, the children had clear goals – this made it easy to start working with real enthusiasm. From the point of view of the author of the thesis worker, the children worked in an intensive, relaxed, and admirable manner. Each work portrayed the author well.</p>	
Keywords: Children, family, work of art	

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	5
2. TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSAINEISTON KERUU.....	9
2.1 Tutkimusmenetelmä	9
2.2 Tutkimuskysymykset.....	13
2.3 Tutkimusaineiston keruu	14
2.4 Opinnäytetyötilanteen valmistelua	17
2.5 Lapset todensivat mitä kuvissa on.....	20
3. TEORIATAUSTA PERHEESTÄ.....	22
3.1 Perheen määrittelyitä.....	22
3.2 Muutokset perheessä	26
3.3 Perheen merkitys	27
4. LAPSEN ROOLI PERHEESSÄ.....	29
4.1 Lapsi aktivoivana perheenjäsenenä	29
4.2 Kasvun vapaus.....	30
4.3 Yhteenveto lapsuudesta	30
4.4 Lapsen ainutkertaisuus ja riippuvuus	32
4.5 Vanhemmuus ja satujen merkitys.....	33
5. TYÖSKENTELYVÄLINEET, TOTEUTUS	36
5.1 Pohja mille työ tehtiin ja välineet.....	36
5.2 Yleiset tiedot lapsista.....	36
5.3 Osallistuva havainnointi ja itsearviointi	37
5.4. Havainnointia luovuudesta	38

5.5 Lapset jotka osallistuivat opinnäytetyöhöni	40
6. TULOSTEN ARVIOINTIA JA ANALYYSIA.....	42
6.1 Arviointia ja yhteenvetoa perheistä.....	42
6.2 Yhteenveto kotieläimistä.....	44
6.4 Mistä elementeistä kuvat koostuvat lapsilla.....	60
7 VOIMAANTUMINEN PERHEKUVIEN KAUTTA	61
7.1 Voimaantuminen	61
7.2 Näyttely	63
7.3 Kuva	65
7.4 Kuvan kunnioittaminen ja taidekasvatus.....	66
8. POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	68
LÄHTEET.....	76
LIITTEET	80

1. JOHDANTO

”Sinun lapsesi eivät ole sinun lapsiasi. He ovat itsensä kaipaavan elämän tyttäriä ja poikia. He tulevat sinun kauttasi, mutta eivät sinusta. Ja vaikka he ovat sinun luonasi, he eivät kuulu sinulle. Voit antaa heille rakkautesi, mutta et ajatuksiasi, sillä heillä on heidän omat ajatuksensa. Voit pitää luonasi heidän ruumiinsa, mutta et heidän sieluaan. Sillä heidän sielunsa asuvat huomissa, jonne sinulla ei ole pääsyä, ei edes uniesi kautta. Voit pyrkiä olemaan heidän kaltaisensa. Mutta älä yritä tehdä heistä itsesi kaltaista. Sillä elämä ei kulje taaksepäin, eikä takerru eiliseen. Sinä olet jousi, josta sinun lapsesi lähtevät kuin elävät nuolet. Kun taivut jousimiehen käden voimasta, taivu riemulla.” – Kahlil Gibran-

Lapset ovat kaunis laina ihmiselle ja itse olen kiitollinen kohderyhmälleni, että sain juuri heidät opinnäytetyöhöni osallistumaan. Kuinka paljon olen saanut oppia syksyn ja talven aikana heiltä, sekä mitä kaikkea olemme oppineet yhdessä tekemisen riemun kautta. Sielun koukeroihin olen heiltä saanut runsaasti lämpimiä muistoja intensiiviseltä kuvamatkaltamme, joka jatkuu yhä lasten taidekurssin muodossa. Olen löytänyt sisäisen lapseni uudelleen ja elämän ihmeellisyyden. Opinnäytetyöni aiheen keksin jo pari vuotta sitten. Idean opinnäytetyöhöni sain lapsista huokuvaan tekemisen riemuun heidän työskennellessään taiteen parissa. Sain itse jo ala-asteikäisenä erityisluvalla opiskella oikeiden taiteilijoiden ohjaamana aikuisryhmissä. Sen jälkeen olen useissa kouluissa opiskellut taidetta ja täydentänyt osaamistani lisäksi vapaa-ajallani. Kipinä taiteeseen syntyi siis jo lapsena. Halusin täydentää osaamistani sosiaalialan opinnoilla, jotta työskentely tulevaisuudessa lasten parissa on itselläni mahdollisimman monipuolista. Aikaisemmat opintoni taiteen parissa innoittivat minut valitsemaan lapset kohderyhmäksi ja heidän maalaamansa perhekuvan opinnäytetyöni aiheeksi. Mielikuvat, fantasiat ja se mitä ihminen ei voi sanoiksi pukea täytyy, huutaa, kirkua, kirjoittaa, tanssia näkyväksi, tai se pitää piirtää tai maalata paperille. Näyttää se todeksi itselle sekä muille. Mielestäni lapset ovat oivaltaneet tämän intensiivisen uppoutumisen lahjan todella hyvin kohderyhmässäni.

Itseäni oikeastaan yllätti, kuinka monenlaisia perheitä Suomessa on ja miten perhekunnat ovat muuttuneet vuosien saatossa. Lasten maalaamat kuvat perheestään ovat valloittavia mielestäni ja niin aitoja. Lapset maalaavat sydämestään perheensä konstailematta. Aihe on kiinnostava ja koskettaa kaikkia ihmisiä, sillä jokaisella ihmisellä on oma historiansa ja perhekulttuurinsa. Perhe muuttuu eri elämäntilanteissa. Se on yksi ihmisen keskeisimmistä tukiverkoista, jota ilman on vaikea kuvitella elävänsä täysipainoista elämää. Ihmiset ovat kautta aikojen aina kuuluneet tai liittyneet johonkin perheysikköön. Se on ollut tärkeää jo henkiin jäämisen kannalta. Tässä opinnäytetyössäni perehdyn lasten näkökulmaan perheestään, peilaan ja vertaan, sitä vanhempien näkemyksiin. Lapset ovat maalanneet kuvan omasta perheestään, jota opinnäytetyöntekijänä tutkin ja raportoin siitä samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia tähän opinnäytetyöhöni ylös. Vertaan myös lasten maalaamia kuvia vanhempien antamaan kirjalliseen tietoon lapsistaan ja lapsen perheestä, onko niissä eroja ja miten ne ilmenevät.

Kuvaan erilaisia perheen määritelmiä ja osin sitä, miten perhe on muuttunut ajassa. Perheiksi on ollut tapana luokitella vain ruokakunnat, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia. Avioerot yleistyivät 1970-luvulta lähtien ja perheet moninaistuivat (taulukko 1). Oltiin huolissaan, katoaako perherakenne yhteiskunnallisena yksikkönä. Perhe ei ole kadonnut. (Ritala-Koskinen 2001, 9.) Seuraavassa taulukossa nähdään kuudelta eri vuosikymmeltä perheissä tapahtuneita muutoksia.

Taulukko 1. Lapsiperheet tyypeittäin 1950–2010 (Tilastokeskus 2010.)

Vuosi	Yhteensä	Aviopari, ei lapsia	Aviopari ja lapsia	Avopari ja lapsia	Avopari, ei lapsia	Äiti ja lapsia	Isä ja lapsia	Rekister öity miespari 3)	Rekister öity naispari 3)
1950	930 572	176 650	593 763	137 803	22 356
1970 ¹⁾	1 153 878	260 562	722 001	6 800	19 100	126 394	19 021
1980 ²⁾	1 278 102	302 818	711 226	36 200	65 900	140 725	21 233
1990	1 365 341	364 452	640 062	65 896	123 471	147 297	24 161
2000	1 401 963	436 019	514 868	102 581	160 132	159 432	28 931
2005	1 426 002	481 209	468 266	112 847	180 590	153 024	29 238	398	430
2010	1 455 073	513 889	446 433	117 254	195 967	149 651	30 278	706	895
1) Väestölaskennan perhetyyppijakauma korjattu haastattelututkimusten perusteella (Aromaa, Cantell, Jaakkola: Avoliitto, Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos 49, Helsinki 1981).									
2) Väestölaskennan perhetyyppijakaumaa korjattu vuoden 1981 rekisteripohjaisella perhe- ja avopariaineistolla.									
3) Rekisteröity pari ja lapsia -perhetyypin perheitä oli yhteensä 281.									

Avoparit alettiin tilastollisesti huomioida 1970-luvulle siirryttäessä. 2010 – luvulla on paljon aviopareja, joilla ei ole lapsia. Avoparien määrä on lisääntynyt huomasti, niiden joilla on lapsia ja joilla ei ole lapsia. Lisäksi rekisteröityjen mies- ja naisparien määrä on kasvanut ja se on uusi ilmiö lain muutoksen myötä. Perhe muotoutuu ja muuttuu aina sen kulloistenkin tarpeiden mukaan. Aino Ritala-Koskisen mukaan olosuhteet vaikuttavat, kulttuuriin, historiaan ja henkilökohtaiseen elämäntapaan liittyviin käytäntöihin perheessä. Mikä pitää suomalaisen perheen koossa. Vuonna 2008 Suomessa asui 5 325 600 henkilöä Tilastokeskuksen arvion mukaan. Alle 15- vuotiaista oli väestöstä 16,9 prosenttia. (Lammi-Taskula & Karvonen & Ahlström 2009,21).

Halusin opinnäytetyön lähtökohdan olevan lapsilähtöistä, koska suuntaudun lapsiin. Opinnäytetyöni ei ole hankkeistettu. Aikuiset vastasivat kyselomakkeen kautta anonymieinä ja lapset havaintojen ja keskustelun kautta. Lisäksi sain lasten tuotokset teosten muodossa maalattuina. Lapset piirsivät valkoiselle paperille henkilöt ja eläimet, keitä henkilöitä perhekuvassa oli ja kirjoittivat esimerkiksi, missä kohtaa isä oli

kuvassa. Lisäksi he kirjoittivat vuodenajan paperille ylös. Tavoitteenani oli saavuttaa hetken vaikutelma lasten perhemaalauksissa. Nimenomaan se välitön spontaanius, mikä on lapsissa niin ihastuttavaa ja mukaansatempaavaa. Havainnoin samalla lapsia kun he työskentelevät töihinsä uppoutuneina. Tämä on minulle uudenlainen haaste.

Minua kiinnostaa tämä aihe myös siksi, koska tästä puhutaan sangen vähän. Kuvat ovat aina puhutelleet minua henkilökohtaisesti paljon. Lasten tapa tarkastella maailmaa eroaa paljon aikuisten näkökulmasta. Itseäni kiinnostaa lasten välittömyys, avoimuus ja hetkessä eläminen. Olen haltioissani, jos saan näiden kuvien kautta päästä osalliseksi lasten maailmasta. Lisäksi haluaisin jakaa sen ilon muiden kanssa näyttelyn kautta. Aihe on mielestäni aina ajankohtainen. Itselle on tullut sellainen tunne varmemmaksi, että aikuiset eivät tiedä mitä lapset puuhaavat ja miettivät. Aikuiset ovat pitkälti ulkoistaneet itsensä lapsiltaan perheessä. Kohtaamisia ei tapahdu arjessa perheen kesken paljon. Se on surullista. Aika muuttuu ja perhekäsitykset muotoutuvat uudelleen. Aikuisten on helpompi sukeltaa lasten maailmaan, jos heidän tapansa käsitellä ympäröivää maailmaa on heille tutumpi. Lisäksi käytössämme on enemmän välineitä, millä voimme työstää kyseisiä asioita. Tämä luo mahdollisuuden siihen, että puhumme samoista asioista. Keinot, tavat sekä välineet voivat olla monet, kunhan ne vain saadaan yhdessä toimimaan. Lapset voivat tutustuttaa aikuiset lasten maailmaan esimerkiksi lasten maalaamien teosten kautta. Aikuisilla on mahdollisuus päästä osalliseksi lasten elämään sitä kautta. On vapauttavaa voida luottaa lapsiin ja heidän siipiensä kantokykyyn. Lapsissa on yhteiskuntamme tulevaisuus, joten aikuisten on kyettävä näkemään maailma lasten silmin. Meidän on löydettävä pikkulapsi itsessämme ja annettava sille mahdollisuus ihmetellä ääneen asioita niin pieniä kuin suuria. Aikuinen voi yllättää itsensä naurun kiherryksen kera. Se vapauttaa.

2. TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUSAINEISTON KERUU

2.1 Tutkimusmenetelmä

Käytän tässä opinnäytetyössäni laadullista eli kvalitatiivista menetelmää, sekä määrällistä, että kvantitatiivista tutkimusmenetelmää ja osin laadullisen tutkimuksen toiminnallista osuutta. Lapsen ilmaisu on erilaista kuin aikuisen ja toivon tavoittavani sen impulsiivisuuden opinnäytetyötäni tehdessäni. Minulle on haastavaa valita jokin metodi tähän työhön, koska tällainen tiedonkeruutapa on minulle uutta ja se, että se pitää purkaa kirjalliseen muotoon. Metodin pitää olla tutkimuksessani olennaisessa osassa, koska sen avulla saan jotain selville opinnäytetyöni kannalta. Minun on löydettävä opinnäytetyölleni mitä parhain selvitysmalli perusteluineen. (Alasuutari, 2001, 134–135). Olen käyttänyt kokoomataulukoissa, sekä tulkinnoissa kvalitatiivista laadullista menetelmää tulkitessani lasten maalaamia perhekuvia. Olen käyttänyt myös kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusmetodia, koska esimerkiksi laskin perhekuviissa olevat henkilöt ja eläimet. Lisäksi olen käyttänyt päiväkirjastani havaintojani lasten työskentelystä ja lisänä minulla on kuvamateriaali ja lasten perhekuvamaalaukset.

”Toimintatutkimuksen tarkoituksena on auttaa ihmisiä tutkimaan todellisuutta, jotta sitä voitaisiin muuttaa. Samalla voidaan sanoa, että toimintatutkimus myös auttaa ihmisiä muuttamaan todellisuutta, jotta sitä voitaisiin tutkia.” (Kemmis & Wilkinson 1998, 21; Heikkinen & Huttunen & Moilanen 1999, 32). Toimintatutkimuksien määritelmistä paljastuu kaksi asiaa: uusi tieto toiminnasta ja toiminnan kehittäminen (Heikkinen & Huttunen & Moilanen 1999, 35). Valitsin tähän työhön toimintatutkimuksen, siltä osin miten se liittyy opinnäytetyöhöni. Tämä tutkimusprojekti käynnistää muutoksen asiakkaissani ja minä saan havainnoida heitä tämän opinnäytetyöprosessini ajan. Siltä osin opinnäytetyöprojekti on toimintatutkimusta, idea on pohtia asiakkaita eli kohderyhmääni muutoksen tilassa. Tieto, jonka saan opinnäytetyöstä muuttaa minua, yhteiskuntaa, kohderyhmääni ja vaikuttaa välillisesti moniin muihin asioihin. Tiedostan tämän olevan pisara meressä, mutta itselleni ja lähipiirilleni tällä on suuri merkitys, ei vain tiedollisesti, vaan myös emotionaalisesti ja elämysten kautta. Hyvän kivijalan päälle voi rakentaa lisää ja nauttia kättensä jäljistä yhdessä muiden kanssa ja sen ilon voi vielä jakaa. Tiedostan sen, että muutan opinnäytetyölläni joltain osin yhteiskuntaa.

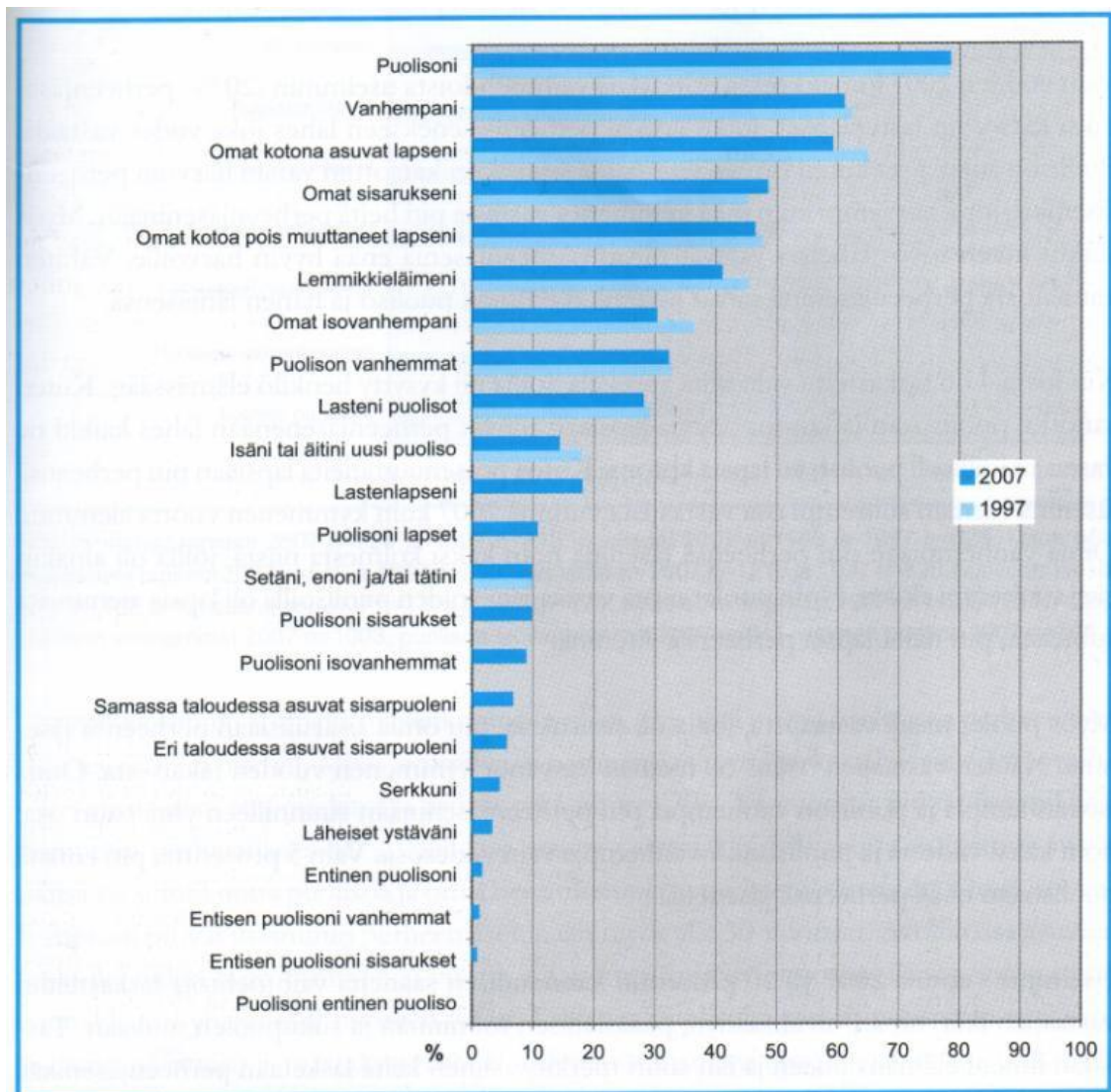
Lähtökohta opinnäytetyölleni on saada uusia liikeratoja ja toimintamalleja päähäni, sekä lisää välineitä lasten parissa tapahtuvaan työhöni tulevaisuudessa. Tiedostan sen että kohderyhmässäni tapahtuu valtavasti muutoksia tämän opinnäytetyön osalta, sekä koko lukukauden aikana. Oma ihmettelyni tunneilla saa myös lapset positiivisessa merkityksessä ihmettelemään ja kyseenalaistamaankin asioita. En anna heille valmiita vastauksia asioihin, vaan korostan positiivista ihmettelyä ja esimerkiksi sitä mitä, kaikkea hyvän kuvantekijän valmiuksia ihminen voi omata. On hyvä antaa lapsen itse oivaltaa, mitä tietyllä kuvalla on tarkoitettu, miksi esimerkiksi tiettyä aikakausina pukeuduttiin huiveihin, ei juuri syöty hedelmiä ja niin edelleen. Lapsikin pystyy näkemään ohjattuna kuvista yllättävän paljon huomioita, mitä moni aikuinenkaan ei tule ajatelleeksi. Tämä kiinnostaa itseäni, sekä se, kuinka lapset imevät tietoa itseensä ja kykenevät olemaan hiirenhiljaa työskennellen useita tunteja, kuinka innolla he tarttuvatkaan uusiin ideoihini, eivät kyseenalaista niitä. Tästä minun tulee voida ottaa oppia itselleni. Opinnäytetyöntekijänä en saa käyttää luottamustani väärin, mitä en tosin henno tehdäkään. Näiden edellä mainittujen syiden vuoksi kunnioitan todella lapsikohderyhmääni.

Alain Tourainen mukaan yhteiskunnallisilla liikkeillä yhteiskunta uusiutuu, kykenee puuttumaan omaan toimintaansa ja muuttamaan sitä. Tourainen mukaan yhteiskunta menee eteenpäin kehityksessään esimerkiksi erilaisissa konflikteissa, sekä yksilö. Opinnäytetyöntekijänä minun on kyettävä tarjoamaan taidekurssilaisille välineitä, jotta he pystyvät analysoimaan itseään ja toimintaansa. (Winter 1997). McNiffin mukaan opettajat ja ohjaajat hyötyvät itse, sekä ammattinsa puolesta, kun he kehittävät itseään kasvattajina ja sitoutuvat tutkimusprosessiin. Toimintatutkimukseen kuuluu olennaisesti se, että tutkittavat ja tutkija ovat yhdenvertaisia. Toimintatutkimus on siis keino muuttaa yhteiskuntaa, siltä osin, mitä tietoa siitä on tutkinut. Toimintatutkimuksessani tarkastelen sitä, mitä se saa aikaan itsessäni, kohderyhmässäni ja yhteiskunnassa. Ja välillisesti se hyöty myös, mikä muille on opinnäytetyö tutkimuksestani. Opinnäytetyöntekijänä minun on pyrittävä totuuteen tässä opinnäytetyökohteessani. Opinnäytetyöni tuloksilla minä osallistun yhteiskuntaan sen aktiivisena jäsenenä kirjallisesti sekä keskustellen ja esittäen aihepiirini muille. (Alasuutari, 2001, 95- 98).

Toivon saavani toiminnallisesta opinnäytetyöstä välineitä teorian ja käytännön yhdistämiseen tulevaisuudessa, etenkin töissä. Yksi tavoitteeni on kasvaa ammatillisesti tämän opinnäytetyöprosessin aikana. Haluaisin oppia paremmin hyödyntämään arjen tietoa, sekä eri asioista karttunutta henkilökohtaista tietoa paremmin omaksi sekä muiden hyödyksi. Minulla on haastava työ edessäni, sillä minun on opittava sanallistamaan sekä kuva luentamaan opinnäytetyöni siten, että muut ymmärtävät mistä kirjoitan. Tehtäväni on lisäksi hakea, löytää ja valottaa oikeat käsitteet. (Vilkkä & Airaksinen, 2004,7.) Minun toiminnalliseen opinnäytetyöhöni kuuluu näyttelytapahtuman järjestäminen kuvataidekurssillani olevien lasten töistä. Minun on tärkeätä sisäistää opinnäytetyöntekijänä se, että opinnäytetyössäni yhdistyy käytäntö ja sen raportointi tutkimuksellisin keinoin. Opinnäytetyössäni on siis laadullisia, että määrällisiä piirteitä. Opinnäytetyöni ohjaajilta saan lisäksi hyviä vinkkejä ja neuvoja työtäni varten. Opinnäytetyössäni on hieman käytetty myös toimintatutkimuksen osiota.

Toimintatutkimusta ja sen piirteitä voi kuvata reflektiivisesti ajatellen. Ajatteleva subjekti kääntyy pohtimaan itseään ajattelevana subjektina pois näkyvistä objekteista. Minun tulee tutkijana kyetä tarkastelemaan itseäni, toimintaani ja kohderyhmääni uudesta näkökulmasta. Saksalainen filosofi Friedrich Fichten mukaan Reflektio tarkoittaa ihmisen kykyä tarkastella itseään ”ylimääräisellä silmällä”. Toimintatutkimus prosessina tarkoittaa sitä että voidaan kuvata syklejä asettelemalla peräkkäin, josta syntyy spiraali. Olen huomannut etten ole voinut toimintatutkimuksessani erottaa tarkkoja suunnittelun, toiminnan ja arvioinnin vaiheita. Ne ovat iloisena sekavana sotkuna päässäni ja se ajoittain aiheuttaa minulle stressiä. Hopkinsin mukaan minä olen jäänyt spiraalin vangiksi. En koe pääseväni eteen enkä taaksepäin. Energiani tuntuu siis valuvan Saharan kuumaan imuvoimaiseen hiekkaan, kun pohdin etenenkö metodisesti oikein. Minun on vain omattava luja usko siihen, kuten Kiinan muuriin, että prosessini etenee. Minun on varottava, etten eksy sivuspiraaleihin, koska niitä tulee aika tavalla ilmenemään itseni tuntien opinnäytetyössäni. (Heikkinen & Huttunen & Moilanen 1999, 36–39). Seuraavan sivun kuvassa on Paajasen tekemän kyselyn tuloksia perheenjäsenistä vuodelta 2007.

Kuva 1 Perheenjäsenyys esittelee Paajasen tekemän kyselyn tuloksia (Paajanen 2007, 29.)

Paajasen (2007) tekemän tutkimuksen mukaan aikuiset katsovat lemmikkieläinten kuuluvan omaan perheeseen. Minua ei myöskään yllättänyt opinnäytetyössäni se tulos, että lapset kokivat lemmikkiensä kuuluvan perheeseensä. Kuten edellä olevasta taulukosta näkee ihmiset omaavat hyvin erilaisia perhekäsityksiä. Itse keskityin lapsiperheisiin tässä opinnäytetyössäni. Lapsien perhekäsitys ei ollut näin laaja, kuin Paajasen tutkimuksessa oli.

2.2 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni päätutkimuskysymykseni on perhe. Haluan tietää lapsen määritelmän perheestä. Mitä lapsi painottaa siinä, miten se eroaa aikuisen tavasta määrittää perhe. Mikä on perhe, sen määrittely, mikä määrittää sen, miksi se pitää määrittää, lapsen määrittäminen perheestä/aikuisen määrittäminen perheestä, miten ne eroavat toisistaan vai eroavatko ja miksi. Mitkä syyt vaikuttavat kunkin lapsen käsitykseen omasta perheestä. Mitkä kaikki asiat vaikuttavat käsitykseen perheestä: perimä, kulttuuri, maa, taustat, oma historia, kieli, ikä, rotu, sukupuoli, asuinpaikka, murre, alakulttuurit, opittu, omaksuttu, siirretty muu mikä tieto. Me kaikki olemme oman historiamme summia ja se eittämättä vaikuttaa myös lasten vastauksiin ja tapaan maalata perheensä. Lapsilla saattaa olla omintakeiset käsitykset perheestään.

Opinnäytetyösuunnitelmassani oli alusta asti selvää, että lapset valikoituivat kohderyhmäkseni. Kohderyhmäni koostui tytöistä ja heidän ikänsä sijoittuivat välille kymmenestä kahteentoista vuoteen. Poikia ei valitettavasti ilmoittautunut taidekurssille. Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset käsittelivät lasten tapaa maalaamalla kuvata perheensä. Halusin tämän opinnäytetyön kautta oppia enemmän ymmärtämään lasten tavasta kuvata perhettään ja suoda sen ilon taidenäyttelyn muodossa myös muille ihmisille, sekä lapsille, että aikuisille. Lisäksi minulla oli kyselylomake vanhemmille lasten perheestä, jota peilasin lasten perhe maalauksiin. Kyselylomake käsitteli lasten perhettä. Halusin opinnäytetyöntekijänä tutkia, mitä eroa niissä on. Eräs motiivi oli se, että opin kuuntelemaan lapsia herkemällä korvalla ja ymmärtämään paremmin heidän persoonaansa ja käyttäytymistä ja sitä kautta haluaisin oppia tukemaan heitä parhaalla mahdollisella tavalla myös tulevaisuudessa tulevana sosionomina.

Olen pitänyt taidekurssia viime syksystä lähtien 10- 12 vuotiaille tytöille. Olemme yhdessä tutustuneet erilaisiin välineisiin ja tapoihin toteuttaa itseään taiteen kautta. Kohderyhmäni on hyvin luomisvoimainen ja omistautunut intensiivisesti taiteen tekemiseen. Olen enemmän kuin tyytyväinen kuin sain heidät osallistumaan opinnäytetyöhöni. Tutkin perhettä lasten kautta ja lasten tekemien töiden avulla sekä vanhemmilta saadun kyselylomakkeen avulla. Opinnäytetyöni tavoite oli analysoida lasten tekemiä teoksia ja mitä ne kuvat kertovat minulle opinnäytetyöntekijänä lasten

kokemasta perheestä. Aika ja käytäntö näyttävät, mikä toimii ja mikä ei lasten kanssa työskennellessä. Tiedostan sen, että minulla on mahdollisuus oppia paljon siitä esimerkiksi, mitä tämän ikäiset lapset haluavat mahdollisesti kuvataidekurssilla tehdä.

Analysoin lasten tekemiä maalauksia omasta perheestään ja vanhempien vastauslomakkeita. Vertaan niitä keskenään toisiinsa. Kerron ja puran sanoiksi lasten maalaukset ja mitä ne minulle kertovat kuvina yhteenvedossa, sekä kerron mitä eroavaisuuksia niissä on aikuisten kirjaamiin perhevastauksiin. Hipaisen vain pintaa. Aineisto on lasten osalta esitelty jo kertaalleen näyttelyssä. Havainnoin lapsia heidän työskennellessään perhemaalauksen parissa. Välineet olivat kaikilla lapsilla tismalleen samanlaiset. Taidekurssilla olemme lähteneet lyijykynä piirustuksesta, hiili, pastelli, liitu, akvarelli, peiteväri, tussi, kahvi, mauste, akryyli, - ja öljyväri työskentelystä sekä niiden historiasta liikkeelle. Olen esitellyt lapsille lyijykynän ja sen historian ja käytön ja mille pinnalle sitä välinettä soveliainta käyttää. Samalla tavalla olen käynyt muut välineet ja materiaalit lasten kanssa läpi. Opinnäytetyöhöni osallistui kuusi tyttöä. Annoin lasten vanhemmille opinnäytetyötäni varten suostumuspyyntölomakkeet ja kaavakkeet täytettäväksi lasten perheestä. Sitä ennen olin hyväksyttänyt ne opinnäytetyöni ohjaajilla.

2.3 Tutkimusaineiston keruu

Sain opinnäytetyöni asiantuntijaksi ja ohjaajaksi Leena Viinamäen, kuten halusin, sekä Sari Halttusen. Minun on aloittelevana opinnäytetyöntekijänä kiinnitettävä erityistä huomiota lojaalisuuskysymyksiin, tutkimusrahoituksen hakemiseen, koehenkilöiden valintaan ja hankkimiseen, kyselyiden läpivientiin, eettisten komiteoiden informointiin, koehenkilöille tiedottamiseen ja heidän valmisteluunsa ja valvottava heidän etujaan. (Mäkinen a 2006, 77). Tutkimusrahoitusta minun ei tarvitse hakea, koska opinnäytetyöni ei ole tilaustutkimus. Koehenkilöt sain melko vaivattomasti pitämältäni taidekurssilta Kivalojen seutuopistosta, joten se ei tuottanut päänvaivaa. Taidekurssi järjestettiin syysyökautena 12.9.2011–13.12.2011, sekä kevättyökautena 10.1.2012–15.04.2012. (Kähkönen päiväkirja muistiinpanot. Kivalojen seutuopisto.) Lasten perhemaalauskeria pidettiin taidestudiolla 1.11.2011 ja näyttely pidettiin 14.11.2011–18.11.2011 välisenä aikana. Taidekurssi kokoontui viikoittain kolme tuntia kerrallaan.

Opiskelimme siellä lasten kanssa yhdessä taidetta. En ilmoita opinnäytetyössäni, millä paikkakunnalla pidin tämän taidekurssin, koska suojaan siten opinnäytetyöhöni osallistuneita henkilöitä. Opinnäytesuunnitelmani sisälsi suostumuslomakkeet vanhemmilta (Liite 1.) sekä vanhempien kyselylomakkeet perheestä. (Liite 2.) Halusin verrata lasten maalaamia teoksia, sekä vanhempien täyttämää kyselylomaketta lapsen perheestä keskenään. Testasin kyselylomaketta muutamalla tutulla ja niiden toimimista käytännössä – reliabiliteettia ja validiteettia.

”Reliabiliteetti (luotettavuus) osoittaa sen, missä määrin mittari mittaa tutkittavaa ominaisuutta, kuinka luotettava ja pysyvä mittari on sekä kuinka pysyviä ja johdonmukaisia mittaustulokset ovat. Yksinkertaisemmin ilmaistuna reliabiliteetti toteutuu, jos mittari antaa samassa mittaustilanteessa saman tuloksen – punnittaessa vaakakin on tarkistettava (kalibroitava) tietyin väliajoin. Tai jos tutkimuskohteena on ihminen, häntä ”mitattaessa” pitäisi saada täsmälleen sama mittaustulos riippumatta siitä, kuka mittauksen on suorittanut. Jos tutkitaan ihmisen verenpainetta, mittari on tärkeässä asemassa, mutta myös mittaustilanne saattaa vaikuttaa tulokseen. Mittaustilanne pitäisi siis saada mahdollisimman neutraaliksi”. ”Validiteetilla (pätevyys) tarkoitetaan mittarin (tai tutkimusmenetelmän) pätevyyttä eli sitä, mittaako se tarkoitettua asiaa. Validiteetti tulee esille esimerkiksi silloin, kun tutkija laatii kyselylomaketta. Mittaako kyselylomake sitä asiaa, josta halutaan tietoa ja ymmärtääkö haastateltava lomakkeessa kysytyn – ovatko kysymykset yksiselitteisiä. Miten mitata esimerkiksi kouluväsymystä? Mitä kaikkia asioita siihen voidaan lukea (poissaolot, oppimistulokset, arvosanat, käytös, mieliala jne.)”? (Mäkinen b 2006. S, 87–89).

Koehenkilöiden mielestä kysymys ja vastausvaihtoehdot olivat toimivia ja selkeitä. (Mäkinen b 2006, 86). Opinnäytetyöaineistoni koehenkilöt ovat lapsia, joten eettisyyden painoarvo on suuri, etten käytä opinnäytetyöntekijän valtaani väärin. Lapset eivät pysty itse täysin ilmaisemaan tahtoaan, heillä ei ole itsemääräämisoikeutta. Heidän osallistumisensa opinnäytetyötutkimukseeni vaatii vanhempien tai huoltajan kirjallisen luvan. Opinnäytetyön käytännöllistä osiota en saa silti suorittaa, jos lapsi itse kieltäytyy

jostain syystä ja vaikka huoltajalta on kirjallinen suostumus opinnäytetyöhön. Eräs lapsi halusi osallistua opinnäytetyötutkimukseeni, vaikka vanhempi kielsi. Annoin lapsen maalata teoksen, mutta se ei osallistunut opinnäytetyöni tutkimukselliseen osioon. Lisäksi useampi muukin lapsi maalasi perhepotretin seuraavalla kerralla, kun he olivat edellisellä kerralla pois, mutten ottanut heitäkään opinnäytetyöni tutkimukseen mukaan. Suomessa esimerkiksi viisitoista vuotta täyttäneellä lapsella on oikeus osallistua lääketieteelliseen tutkimukseen. Lastensuojelulain mukaan lapsen omaa mielipidettä on kuultava hänen täytettyään kaksitoista vuotta. Se, miten informoin lapsia opinkäytetyöstäni, aiheuttaa minulle ison haasteen. Luovutan informaation suostumuslomakkeeni kirjallisessa muodossa lapsen huoltajille, joten lapsen vanhemmille ja lapselle jää dokumentti opinnäytetyöstäni ja minun yhteystietoni. Vanhemmat voivat evätä opinnäytetyötutkimuslupani. Syyt siihen voivat olla moninaiset, kuten suojelunhalu tai peittely epävakaina oloista. Voi olla niinkin, etteivät he huomaa kysyä lapsen mielipidettä opinnäytetyöhöni osallistumisesta. Minä kysyin itse useamman kerran lapsilta, jotka osallistuivat opinnäytetyöhöni, haluavatko he osallistua. En voisi toimia eettisesti heidän mielipidettään vastaan. (Mäkinen b 2006, 64–65).

Tavoittelen opinnäytetyössäni korkeaa vastausprosenttia. En lähettänyt yhtään vastausmuistutusta, sillä yksi vastaajista kieltäytyi ja muut eivät olleet paikalla sillä kertaa. En halunnut opinnäytetyöstäni tulevan painostavaa vaikutelmaa, siksi päädyin tähän ratkaisuun. (Mäkinen b 2006, 93). Arja Kuula on määritellyt, miten koehenkilöiden informointi ynnä muut asiat listataan. Vastuullisen tutkijan nimi ja yhteystiedot, opinnäytetyön tavoite, tutkimuksen osallistumisen vapaaehtoisuus, aineistonkeruun toteutustapa, luottamuksellisten tietojen suojaaminen, kerättyjen tietojen käyttötarkoitus, käyttöaika ja se, ketkä tietoja käyttävät, tutkittavia koskevat mahdolliset muut tiedonlähteet. Mäkinen mukaan sukupuoli, yhdessä sosiaaliluokan, iän ja etnisyyden kanssa, vaikuttavat todella paljon maailmankuvaamme. Ne voivat vaihdella huomattavasti eri kulttuureissa.. Yhtään poikaa ei ollut taidekurssillani, mikä mielenkiintoinen näkökulma puuttuu kohderyhmästäni, kuten maahanmuuttajat ja äidinkieltään erikieliset. Lomakkeen tein alun alkaen kiinnostuksesta näitä edellä mainittuja ryhmiä kohtaan, jotka jäivät puuttumaan opinnäytetyöstäni. (Mäkinen b 2006, 94 – 104).

2.4 Opinnäytetyötilanteen valmistelua

Kohderyhmäni esitysmuodon vuoksi opinnäytetyöni ei voi olla täysin anonymi, koska pidän valmiista perheteoksista näyttelyn. Työn kirjallisessa osiossa asiakkaani ovat kuitenkin anonyymejä. Minun on luonnollisesti kysyttävä kirjallinen lupa kaikilta lapsilta ja ensin aikuisilta suostumuslupa ennakoon, joiden lapset mahdollisesti osallistuvat opinnäytetyöhöni. Sen olen tehnyt antamalla kaikille suostumuspyyntölomakkeet asiaa koskien, sekä yhteystietoni. Olen saanut ohjaajiltani tukea ja neuvoja näihin kaavakkeisiin, joihin minulla ei ollut asiantuntemusta. Lomakkeiden purkaminen on minulle myös uutta opinnäytetyöntekijän taipaleellani. Päädyin purkamaan kohdehenkilöideni tiedot perheestään ensin kirjallisesti koneelle, josta tarkoitukseni on siirtää yhdelle lomakkeelle vanhempien vastauksien kirjalliset osiot. Kyselylomakkeen vanhemmille laadin noin vuosi sitten, kun päätin, että teen opinnäytetyöni lapsista. Lomakkeen suuntasin heidän huoltajilleen, koska halusin todentaa asiat myös heiltä ja luonnollisesti lupa pitää kysyä lasten vanhemmilta. Laitoin vanhemmille lasten mukana kyselyn ja osalle vanhemmille annoin ne suoraan itse. Mielestäni se oli hyvä valinta tässä opinnäytetyössäni. Lasten osalta opinnäytetyöni käsittelee heidän omakohtaista maalaten tehtyä teostaan perheestään. Mielestäni oma kyselylomakkeen on selkeä ja yksinkertainen. Tiedostan lomakkeen olevan mittausinstrumentti, jonka toimivuuden näen vasta työn valmistuttua. Tiedostan sen, että opinnäytetyöntekijänä minun tulee tietää ennalta, millaista tietoa tarvitsen kohderyhmästäni. Lisäksi minun on osattava muodostaa kysymykset sellaisiksi, joihin asiakas haluaa mielellään vastata ja sellaisella kielellä, että hän ymmärtää lukemansa. Käytin lomakkeessa avoimia sekä monivalintakysymyksiä. Käytin myös avointa täydentävää, seurantakysymystä. Mietin sitä kuinka monta vastausvaihtoehtoja pitäisi olla.

Lomakkeen mukana lähetin kaikille vastaajille selvät ohjeet ja lisäksi siinä olivat yhteystietoni, jos vastaajilla on kysyttävää opinnäytetyöni luonteesta tai kyselylomakkeesta. Lähetekirjelmässä tiedotin opinnäytetyöstäni, mihin se liittyy, kuka olen, kenelle teen opinnäytetyötäni, mitä varten, koska ja miten tulen käyttämään annettuja tietoja. Vastauslomakkeet pysyvät yksin minulla, joten yksityisyys säilyy kohderyhmälläni. Opinnäytetyöni valmistuttua tuhoan lomakkeet. Tietosuojalaki

suojelee asiakkaan oikeuksia. (Alkula & Pöntinen & Ylöstalo, 1999,130–139). Anja Aholan mukaan lomakkeen kysymyksiin vastaamista tutkitaan sosiaalisena ja psykologisena vuorovaikutustilanteena ja tätä tietoa käytetään hyödyksi lomakkeiden kehittämisessä (Viinamäki & Saari, 2007, 47). Lomakkeet voivat mielestäni muokata piilovaikutteisesti mielipiteitä. Riippuu vastausvaihtoehdoista paljolti.

Valmistauduin ennakolta siihen, etteivät kaikki halua osallistua jostain syystä opinnäytetyöni tutkimukseen. Ensinnäkään en tavoittanut kaikkia, koska annoin kirjeet lasten mukana vanhemmilleen. Katsoin sen paremmaksi vaihtoehdoksi, kuin lähettää postitse. Osalla oli muita syitä, joten katoa oli jonkin verran. Eräs lapsi joka oli paikalla, ei saanut osallistua opinnäytetyöni tutkimukselliseen osioon. Osa lapsista ei ollut paikalla, joten he eivät voineet osallistua opinnäytetyöni tutkimukselliseen osioon. Tiesin sen, että kun tekee pienellä paikkakunnalla opinnäytetyötutkimusta, sekin on riski osallistumisen suhteen. En lähettänyt muistutuskirjettä kenellekään. Tein muistiinpanoja ja havaintoja opinnäytetyöhöni osallistuneista heidän työskennellessään. Kerroin lapsille enakkoon tehtävästä. Kertasin vielä että haluavatko kaikki osallistua tehtävän tekoon. Eräs lapsi teki tehtävän, vaikkei vanhemmat antaneet lupaa opinnäytetyötutkimukseeni, mutta työn hän sai tehdä koska halusi itse niin. Hänen työtään en analysoinut. Lapsi lopetti taidekurssilla käymisen tämän asian vuoksi, koska vanhemmat kielsivät. Lapsi oli todella kärtyinen, koska joutui lopettamaan opinnäytetyöni väärin ymmärryksen vuoksi taidekurssin.

Tulin itse hyvissä ajoin paikalle ennen tutkimustilannetta, joten olin asetellut maalaustelineet ja taulunpohjat valmiiksi itse tilaan. Siihen oli useita syitä, kuten se, että jokaisella oli riittävästi tilaa liikkua, ettei kukaan voinut nähdä toisen samassa tilassa tekemää kuvaa ja saisi häiriöttömästi työskennellä työnsä parissa alusta loppuun. Olen kehunut taidekurssilla käyviä lapsia siitä, miten intensiivisesti he jaksavat työskennellä kolme tuntia yhtäjaksoisesti. Pidämme noin puolessa välissä tunteja pienen välipalatauon. Koetilanteessa tein sellaisia havaintoja ryhmästä, että he kuuntelivat keskittyneen tarkasti ohjeeni tehtäväännosta. Tosin muutama kysyi uudelleen, esimerkiksi, keitä he saavat maalata perheeseensä kuuluviksi. Sanoin sen heidän saavan päättää itsenäisesti. Osalle tehtävänanto oli kerralla selvä. Muita ohjeita en juuri antanut, sillä en halunnut vaikuttaa kuvien lopputulokseen opinnäytetyön analysoijana. Halusin

itse olla mahdollisimman neutraali ja olla taustalla läsnä, jos lapset tarvitsevat minua. Taulukossa 2 on esitelty aineistot koostettuna.

Taulukko 2. Kooste tutkimusaineistosta

Aineisto	Käyttötarkoitus	Analysointimenetelmä
suostumuspyyntölomake, kyselylomake vanhemmille,	Kyselyn tarkoitus oli kerätä taustatiedot perheestä	Kyselyn tulokset analysoitiin määrällisesti
Lasten maalaukset	Maalauksen tarkoitus oli se, miten lapset kuvaa perheensä	Maalaukset analysoitiin laadullisesti kuva-analyysi
Lasten työskentely päiväkirjamerkinnot, havainnointi ja tutkimushaastattelu	Maalausten analyysi apu	Laadullinen ja määrällinen analyysi (keräsin A 4:lle lapsilta sen mistä he olivat maalanneet ja keitä henkilöitä kuvassa on.)
Palaute näyttelystä mielipide kirja näyttelyssä	Käyttötarkoitus oli käsitellä palautteet lasten kanssa	Havainnointi ja laadullinen käsittely
Valokuvat	Lisätä ne opinnäytetyöhöni	Havainnointi

Taidestudio on hiljainen tila luonnostaan, mikä on hyvä. Havainnoidessani lasten työskentelyä huomasin heidän työskentelevän todella keskittyneesti. Kohderyhmä kuunteli myös tarkasti ohjeita ja työskenteli hiljaa. Olin positiivisesti yllättynyt, kuinka herkullisia heidän tuotoksensa olivat kuvallisesti. Osa lapsista työskenteli elämänsä ensimmäistä kertaa akryyliväreillä. Suurimmalle osalle myös pohjustetulle pellavalle maalaaminen oli uutta. Taulunpohjat ostin valmiina ja pohjustettuina, koska meillä olisi mennyt monta kokoontumiskertaa, jos olisin opettanut lapsille pohjustamisen salat käytännössä. Taulunpohjien ja pohjustusaineiden kuivuminen ensin liivatteen ja seuraavaksi gession kanssa olisi vienyt meiltä ainakin viisi kokoontumiskertaa. Pingotetun kankaan pitää kuivua aina hyvin. Lisäksi, jos olisimme pingottaneet kankaat

kehyksiin, minun olisi pitänyt jokaisen kanssa tehdä se yhdessä, jottei kangas jää löysälle tai liian tiukalle tai tule kupruja. Lisäksi kankaan pingottaminen nupinaulojen tai niittien avulla kehyksiin vaatii yleensä hieman harjoittelua.

2.5 Lapset todensivat mitä kuvissa on

Lapset myös täyttivät itse tehtyään perhemaalauksen loppuun A nelosen kokoiselle valkoiselle paperille seuraavat asiat maalauksesta. Mikä vuodenaika on kuvassa, lapset piirtävät tikku-ukot paperille henkilöistä keitä kuvassa esiintyy aikuiset, lapset, äitipuoli, isäpuoli, siskopuoli, eläimet, mikä eläinlajityyppi ja niin edelleen. Tämä sen vuoksi, etten opinnäytetyöntekijänä tee vääriä johtopäätöksiä tulkitessani lasten maalaamia perhekuvia väärään kirjalliseen muotoon. Mielestäni se myös varmentaa vertailua vastauslomakkeeseen, jonka vanhempi/vanhemmat olivat täyttäneet. Tiesin varmasti, keitä lapset olivat maallaneet perheeseensä kuuluviksi. Olen havainnut miten lapset elehtivät, ilmehtivät, äänenpainot, käyttäytyminen, jännitys tilannetta kohtaan ja niin edelleen. Havaintoni lapsista ja heidän työskentelystään vahvistaa itselleni vielä selkeämmin, mikä teos on heidän perheestään. Tässä käytän tutkimushaastattelua, jolla saadaan tietoa lapsen kognitiivisista prosesseista ja hänen elämysmaailmastaan. (Garbarino & Stott 1992, 184; Hirsijärvi & Hurme 2000, 128. Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 73.) Garbarino ja Stott mukaan haastattelua auttaa, kun aikuinen on fyysisesti samalla tasolla, kuin lapsi esimerkiksi istuen. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 73.)

Haastatellessani kohderyhmääni olin heidän kanssaan samalla tasolla. Rauhalan kielenkäytössä kommunikaatio ei tarkoita pelkästään kielellistä, vaan muutakin inhimillistä väsymistä, kuten äänensävyt, eleet, ilmeet tai jännitys. (M. Lehtovaara 1994b, 108. Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 74.) Haastattelin lapsia hieman perhemaalauksen jälkeen kuvasta ja kuvanteosta, kun koetilanne oli ohi.

Minä tutkin lasten maalaamia kuvia ja kerron tässä opinnäytetyössäni, mitä sain siitä kirjallisesti irti.

Minulla on tarkoitus analysoida lasten maalauksia kuvaluennan avulla, sitä mikä niissä on näkyvää. Kuvan lukemisen tulkintaan vaikuttaa olennaisesti se, mitä tarkoitusta varten kuva on tehty. Kuka on esimerkiksi kuvan tekijä ja tilaaja. Muotokuvissa on

toisinaan imarreltu kohdetta. Kuvakulmalla ja sommittelulla voidaan vaikuttaa katsojaan. Mihin kuvattavat katsovat kuvassa. väreillä on eri merkitykset eri kulttuureissa ja tulkitsijan pitää tietää ne. Mikä on ollut kuvakulma kuvassa, mitä asioita on esimerkiksi kulmissa ja liikkuvatko ne ja miten ja kuinka nopeasti. Kuvan lukutaitoa on monenlaista, jo vauvakin osaa tulkita kuvia, ilmeitä, eleitä ja värejä. On erilaisia tapoja tulkita ja havainnoida kuvia. Miten esimerkiksi 1800- maalaus eroaa tämän päivän perhekuvasta ja etenkin naisten ja lasten asema siinä kuvassa. Kuvan lukutaitoa jokainen voi kehittää halutessaan. Suomalainen kulttuuri muovaa kuvanlukutaitoa esimerkiksi vaatetuksen, ilmeiden, eleiden, erilaisten asentojen osalta ja minkä kokoisena ihmiset on kuvattu. Mainoskuvat vaikuttavat tajuntaamme piilovaikutteisesti, ehkä enemmän kuin arvaamme. Opinnäytetyöni valmistuttua, annan lapsille heidän maalauksensa takaisin, sekä tuhoan vanhemmilta kerätyt aineistot.

3. TEORIATAUSTA PERHEESTÄ

3.1 Perheen määrittelyitä

”Lapsen vanhemmat, jotka lapsen syntyessä ovat avioliitossa keskenään, ovat kumpikin lapsensa huoltajia. Silloin kun vanhemmat eivät lapsen syntyessä ole avioliitossa keskenään on äiti lapsensa huoltaja. Jos toinen vanhemmista on yksin lapsensa huoltaja ja vanhemmat menevät keskenään avioliittoon, tulevat he molemmat lapsensa huoltajiksi.” (Taskutieto 2010, 154). Siinä tapauksessa kun vanhemmat eivät ole virallistaneet suhdettaan niin esimerkiksi lapsen sukunimi määräytyy äidin mukaan automaattisesti syntymätodistukseen. Suomessa oli vuonna 2005 591 528 lapsiperhettä, kaikista perheistä 41,5 %. Lapsiperheiden osuus on laskussa. Suomen yleisin lapsiperhetyyppi koostuu perheestä, jossa on lapsia ja lasten vanhempina on aviopari. Sitä kutsutaan myös ydinperheeksi. Lapsia ja isää edustavaa perhetyyppiä on noin kolme prosenttia lapsiperhetypeistä. 86 kappaletta on lapsiperheitä, jotka ovat samaa sukupuolta olevilla rekisteröityneillä pareilla. (Paajanen 2007, 10–11). Tilastot eivät tavoita kaikkia lapsia ja vanhempia. Pirjo Paajanen (2007, 12) on osoittanut, että huomiotta jäävät etä-äidit tai etä-isät joissa lapset asuvat vuoroviikoin Näitä perheitä on omassa ystäväpiirissäni myös. Tavoittamatta jäävät myös perheet, jotka muodostuvat useasta sukupolvea, kuten isovanhemmista, lapsista ja lapsenlapsista. Kahden viime vuoden aikana, rekisteröityjen eli samaa sukupuolta olevien parien lasten tunnustamiset molempien lapsiksi parisuhteessa ovat lisääntyneet Suomessa. Se tapahtui lain muututtua vuoden 2009 lopusta.

Uusimmassa määrittelyssä perheen muodostavat sekä avio- että avoliitossa ja rekisteröidyssä suhteessa elävät henkilöt. Heidän yhteiset tai toisen puolison lapset tai jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä lapsettomat avio- ja avoparit parit sekä rekisteröidyssä suhteessa elävät parit. Vuonna 2005 Suomessa oli 1426000 perhettä. Perheisiin kuului 76, % väestöstä. Suomalaisen perheen keskikoko on pienentynyt. (Paajanen 2007, 9). Tämän valossa perhekäsitys on muuttunut Suomessa muutamassa kymmenessä vuodessa aika paljon. Vielä jokin aika sitten perheeksi luokiteltiin ne, joilla oli alle 18-vuotiaita lapsia. Perheen luokittelu on muuttunut sen mukaan ovatko puoliset naimisissa, rekisteröidyssä liitossa, avoliitossa, onko perheessä yksi lapsi ja

onko lapsia ensinkään. Yleisin perhetyyppi on lapseton aviopari. Ikäluokat, jotka perustavat perheitä ovat pienentyneet. Vuonna 2002 Suomeen tuli juridisesti 2 erilaista perhemuotoa rekisteröity naispari sekä rekisteröity miespari. 2007 laki antoi kaikille naisille oikeudet hedelmöityshoitoihin. (Paajanen 2007, 10). Joka viidennellä suomalaisella pariskunnalla on vaikeuksia lasten saamisessa omin avuin. Taulukossa 3 on esitelty aineistot koostettuna.

Taulukko 3. Opinnäytetyössäni esitellyt perhetyypit

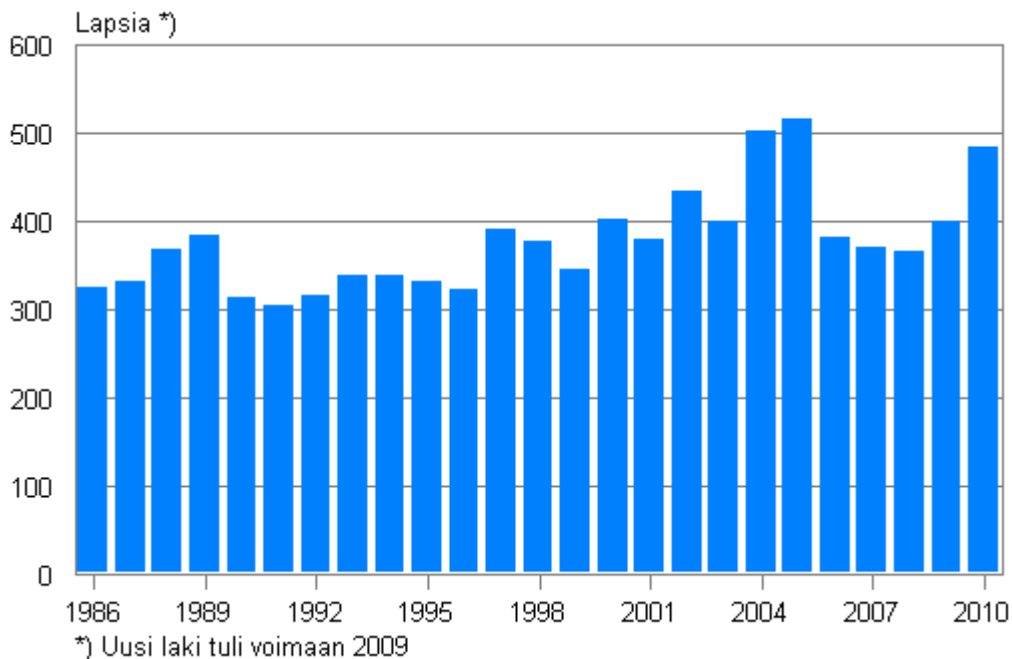
Perhetyyppi	Määritelmä
Ydinperhe	Suomen yleisin lapsiperhetyyppi, jossa aviopari ja lapsia
Rekisteröidyt parit	Samaa sukupuolta oleva pari, jolla voi olla lapsia
Uusioperhe	Perhe jossa toinen tai molemmat puoliset ovat eronneet ja yhteisessä perheessä tulee olemaan parin aiemmat lapset
Yksinhuoltajaperhe	Lapsi tai lapset asuvat toisen vanhemman luona
Adoptioperhe	Suomessa pysyvästi asuvan tai asuvien ihmisten ulkomailta tai Suomesta adoptoimia henkilöitä. Adoptio tarkoittaa lapseksi ottamista Suomen lain mukaan.
Vierasadoptio	Vierasadoptio tarkoittaa sitä että adoptoidun ja adoptiovanhemman välillä ei ole sukulaisuussuhdetta.
Sateenkaariperhe *Apilaperhe *Seksuaalivähemmistöperhe *Sukupuolivähemmistö	*kaksi mies-ja naisparia *homo ja biseksuaalit vanhemmat *transsukupuoliset, transgenderit, transvestiitit
Sijaisperhe	Adoptio- ja sijaisperheissä on lapsia, joilla ei ole biologista vanhempaa perheissä.

Uusioperhe on perhe, jossa toinen tai molemmat puoliset ovat eronneet ja yhteisessä perheessä tulee olemaan parin aiemmat lapset. (Ritala-Koskinen 2001, 17.) ”Uusperheessä on alle 18-vuotias vain toisen puolison lapsi. Perheen kaikki lapset eivät ole puolisoitten yhteisiä”. (Tilastokeskus 2012.) ”Arkikielessä käsitettä käytetään väljemminkin liittyen perheisiin, joissa aikuisilla on ollut aikaisempia liittoja joihin on syntynyt lapsia. On myös muistettavaa, että tilastoissa lapsi määritellään ja lasketaan kuuluvaksi vain yhteen kotitalouteen vaikka hän tosiasiallisesti asuisikin kahdessa taloudessa”. (Väestöliitto 2012.)

Perheeksi kutsutaan usein kahden eri sukupuolta olevan aikuisen ja heidän lastensa muodostamaa ryhmää. Tämä ydinperhe muuttuu ja muovautuu yksilöidensä iän ja sen hetkisten kehitysvaiheiden mukaan. Lapsia syntyy perheeseen ja lähtee perheestä pois tultuaan aikuiseksi. Tämän jälkeen perheeksi kutsutaan myös kahden aikuisen liittoa, joka jäi jäljelle lasten muutettua kotoa pois. Lisäksi on yksinhuoltajaperheitä, jossa on yhden vanhemman ja hänen lastensa muodostama perhe. Se voi olla syntynyt toisen vanhemman kuolemasta tai vanhempien erosta. Osa naisista ei ole halunnut puolisoa, vaan lapsen, joten nämä vanhemmat ovat vapaaehtoisesti valinneet elämän ilman puolisoa. Suomessa enemmistö yksinhuoltajista on naisia. Uusperhe syntyy, kun toinen vanhemmista tai molemmat ovat olleet parisuhteessa aiemmin, tähän syntyneet lapset asuvat tässä perheessä. Adoptio- ja sijaisperheissä on lapsia, joilla ei ole biologista vanhempaa perheissä. (Sinkkonen & Pihlaja 1999, 35–36.)

Ritala-Koskinen (2001, 27) määrittelee uusperheen perheeksi, jossa ainakin toinen puolisoista on eronnut, jossa perheen kaikki lapset eivät ole puolisoitten yhteisiä ja jossa tällöin toinen vanhemmista on puolivanhemman asemassa. Lisäksi tämän perheen useimmiten katsotaan asuvan yhdessä. Arkikielessä puhutaan uusperheestä, kun on sinun, minun ja meidän lapsia. Koostumukset perheissä ovat erilaiset. Uusperheiden perhekoostumuksesta puhutaan, joissa lapset ovat alle 18-vuotiaita. Erottelu tapahtuu siten onko niissä isän, äidin vai molempien lapsia ja onko yhteisiä jälkeläisiä. Silloin ei yleensä puhuta uusperheestä, jos eronneilla aikuisilla ei ole edellisestä parisuhteesta jälkeläisiä. (Ritala-Koskinen 2001, 17.) Lapsista valtaosa, noin 84 %, elää kahden huoltajan perheissä. Perheiden lapsista molempien biologisten vanhempiensa kanssa elää lähes 80 %. Yhden huoltajan perheissä lapsista elää noin 16 %. Yhden huoltajan

perheissä eläviä lapsia on lähes kaksinkertainen määrä uusperheissä eläviin lapsiin nähden. (Ritala-Koskinen 2001,18.) Perhe on kasvuympäristö, joka huolehtii lapsen psyykkisistä, fyysisistä ja sosiaalisista tarpeista. Varsinkin lapsen arjessa perheellä on keskeinen merkitys. Sen vaikutukset lapseen ovat syviä, pysyviä ja jatkuvia. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 17.) Kuvassa 2 on esitelty aineistot koostettuna.

Kuva 2. Adoptiot Suomessa 1986–2010 (Tilastokeskus 2012.)

Kuva 2 esittelee adoptioiden määrän kehittymistä 1986 vuodesta lähtien.

Sateenkaariperheen muodostaa erilaisiin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin liittyvien henkilöiden perheet lapsineen. Mies- ja naisparit muodostavat tällaisen lapsiperheen. Sateenkaariperheiden kirjo on laaja muun muassa ne voivat koostua uusperheistä, joissa samaa sukupuolta olevilla jäsenillä on aikaisempia lapsia tai ydinperheitä, joissa on kaksi vanhempaa tai yhdestä vanhemmasta muodostuva perhe tai apilaperhe, johon kuuluu kaksi mies- ja naisparia. (Lammi- Taskula & Karvonen & Ahlström 2009, 138–139). Näiden sateenkaariperheiden määrä on kasvussa. Tilastointi on esimerkiksi rekisteröimättömyyden vuoksi hankalaa. Tämän mukaan tilastoihin eivät pääse itselliset vanhemmat, etävanhemmat, rekisteröimättömässä parisuhteessa elävät ja heteropariskuntien trans- ja bi- vanhempien perheet. (Lammi-Taskula & Karvonen & Ahlström 2009, 142). Heidän palveluunsa yhteiskunnan on jatkossa kiinnitettävä paljon suurempaa huomiota. Tätä haastetta ei ehkä osata kohdata selkeästi lapsien parissa

työskennellessä mielestäni. Osasyys voi olla myös asian tunnistamattomuus ammattilaisilla. Tilastokeskuksen mukaan perheisiin adoptoitujen lasten lukumäärä kasvoi vuonna 2010. Kotimaisten adoptioiden määrä on suurentunut. Suurin syy kotimaisten adoptioiden kasvuun oli se kun rekisteröidyssä parisuhteessa olevat pariskunnat tekivät sisäisiä adoptioita. Mahdollisuus rekisteröidyssä parisuhteessa eläville adoptioon perheen sisällä sai lain voiman vuoden 2009 lopulla. Adoptio -ottolapiseksi ottaminen tarkoittaa Suomessa pysyvästi asuvan tai asuvien ihmisten ulkomailta tai Suomesta adoptoimia henkilöitä. Adoptointi voi tapahtua yhden tai kahden vanhemman toimesta. Lapsen biologisen vanhemman nykyinen puoliso voi adoptoida lapsipuolensa. (Tilastokeskus.2012.) Suomessa on säädetty lainsäädäntö adoptiota varten. Suomea koskevat myös kansainväliset sopimukset, kuten lapsen syntymämaan lait ja YK:n lasten oikeuksien sopimukset ja Haagin sopimus. (Väestöliitto.2012.)

3.2 Muutokset perheessä

Lapsi syntyy perheeseen, kasvaa, hakee paikkansa omassa kulttuuriperheessään ja samalla ympäristö muuttuu. Ihminen saa mallin elämään omasta kodistaan ja omilta vanhemmiltaan. Tämä muovaa ihmisen persoonaa. Ihminen on oman perimänsä, historiansa, ympäristönsä, yhteiskuntaluokan, kulttuurinsa tuote ja sitä signaalia hän kantaa loppuelämänsä. Nämä edellä mainitut tekijät muovaavat lasta ja niiden perusteella lapsi tekee valintoja perheessään ja siirtää omia oppejaan tuleville sukupolville. Elämänpolitiikka viittaa Anthony Giddensin mukaan kaikkiin elämänratkaisuihin valintoihin. Elämänpolitiikka tarkoittaa siis sitoutumista omaan parisuhteeseensa tai yksin elämistä tai lasten tekemistä oman elinkaarensa aikana. Giddens on myös sitä mieltä, että jokainen ihminen ansaitsee uuden mahdollisuuden. Tässä tarkoitan sitä että ihmisellä pitää olla mahdollisuus esimerkiksi vaihtaa uraa ilman, että ajautuu konkurssiin. (Niemelä 2000). Lapsuudenperheet ja eläkeläisperheet eroavat rakenteeltaan sekä elämänvaiheiltaan toisistaan. Perhe on sitä myös että sillä on jonkinlaiset riippuvuussuhteet sen jäseniin. Perheen sisällä on erilaisia verkostoja ja ne muuttuvat iän ja tarpeiden muuttuessa. Kytökset perheen jäsenillä voi välillä olla löyhemmät omien intressien mukaan. (Paajanen 2007, 13). Elämänpolitiikka tarkoittaa

päätöksiä, jotka ovat sidoksissa elämään. Poliitiikka tarkoittaa, sitä miten yksilöllä on esimerkiksi mahdollisuus muuttaa asioita eri tavoin yhteiskunnassa. Maailma on muuttunut samoin arvomme ja perinteemme. Ihmiset joutuvat yksilöinä yhä enemmän tekemään päätöksiä ja ratkaisuja. Heidän on pystyttävä itsenäisesti harkitsemaan ratkaisujaan ja valintojaan. Ihmisen hyvä elämä koostuu pitkälti, siitä onko hänen sisäinen elämänsä kunnossa ja hallinnassa. Sellainen ihminen on usein tyytyväisempi elämäänsä. Ulkoisilla puitteilla ei ole niin suurta merkitystä. Elämänpolitiikkaan kuuluvaksi voidaan lukea elintason, yhteisyyssuhteet, itsensä toteuttaminen ja toiminnallisuus. Mielestäni taidekurssilla toteutuivat nämä kaikki edellä mainitut asiat. Giddens ja Allardt puhuvat näistä samoista asioista hiukan eri painotuksilla. Emansipatorisella politiikalla tarkoitetaan, sitä kun ihminen oli tasa-arvoinen. Häneen ei kohdistunut minkäänlaista riistoa. Poliittiset päätökset suovat ihmisille valinnanvapauden ja sitä kautta ihmisille aukeaa tie erilaiselle moraalille, etiikalle ja itsensä toteuttamiselle. Elämänpolitiikka on uudenlainen ennen kokematon tapa suhtautua elämään ja omiin valintoihin. Lisäksi elämänpolitiikka on elämän hallintaa suotuisasti, sen edellytyksiin vaikuttamista. Elämänpolitiikassa otetaan huomioon yksilössä, että yhteiskunnassa tapahtuvat päätöksistä johtuvat riskit. (Roos & Hoikkala 1998, 20- 25).

3.3 Perheen merkitys

”Meidän kotimme on siellä, missä milloinkin. toinen odottaa, siellä on meidän kotimme. missä milloinkin heräämme sydämen ääniin.” - Pentti Saarikoski- ...

Yhdyn Saarikosken lauseeseen siten opinnäytetyöntekijänä että aikuisen tehtävä on luoda perhe-elämälle sellaiset puitteet, että koti on lapsen paras paikka maailmassa. Jokaiselle perhe merkitsee jotain. Pirjo Paajasen (2007, 23) mukaan perhe merkitsi vastaajille läheisyyttä, vastuuta muista ihmisistä, yhdessä olemista ja henkistä tukea. Lemmikkejä miehet eivät pidä niin usein perheenjäseninä kuin naiset. (Paajanen 2007, 31). Tässä opinnäytetyössäni huomasin lasten pitävän lemmikkejään perheensä jäseninä. Tärkeinä tekijöinä lapsen tasapainoiselle kehitykselle aikuisuuteen kasvettaessa on huomattu olevan tärkeää tiedostaa oma taustansa ja tieto myös perheen pysyvyydestä lapsena. (Ritala-Koskinen 2001, 10). Avioero- ja uusperhelasten perheitä

on tutkittu ja lapset ovat aikuisten pyynnöstä piirtäneet perheensä, johon kuuluvat. Nämä piirrokset on käyty läpi ja tutkittu, miten lapset sijoittavat itsensä omaan perheeseensä ja miten muut perheenjäsenet sijoittuvat perheen piirtämissä kuvissa lapseen itseensä. Sekin on kiinnostanut tutkijoita, sijoittavatko lapset kaikki perheenjäsenensä kuvaan. (Ritala-Koskinen 2001, 31.) Tämä asia kiinnosti myös minua opinnäytetyössäni ja huomasin siinä eroavaisuuksia lasten ja aikuisten välillä. Lasten itsensä sijoittaminen kuvaan kiinnosti minua myös opinnäytetyöntekijänä. Siinäkin asiassa oli eroja teoksissa.

4. LAPSEN ROOLI PERHEESSÄ

4.1 Lapsi aktivoivana perheenjäsenenä

Avaan tässä hieman näkemystä lapsesta yhtenä perheen erityisenä toimijana, jolla on hänen muihin perheenjäseniinsä nähden aivan erilainen merkitys. Lapsen kytkökset perheessä liittyvät omanlaiseen aikaan ja paikkaan oleviin merkityksiin ja lapsi on yleensä oman perheen aktiivinen jäsen, joka ylläpitää perheyttä perheessä omalta osaltaan. Tämä linjaus edustaa uutta ja osin tutkimatontakin lähestymistapaa sosiologisessa perhetutkimuksessa. (Ritala-Koskinen 2001, 41). Aikuiset pääsevät lastensa kautta sukeltamaan ja kohtaamaan erilaisia miljöitä sekä eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä. Lapset rikastuttavat mielestäni monin tavoin vanhempiensa maailmaa. Lasten avulla maailmankuva ja elinpiiri vanhemmilla laajenee.

Ritala-Koskinen kertoo (Barret & McIntosh 1991, 7-8; Gittings 1993, 60–72.) lapsen subjektiivinen suhde perheeseensä liittyy näkökulmaan siitä, että perheellä on erilaisia merkityksiä jäsenilleen. Perheen tutkimusta helpottaa, kun erotetaan toisistaan perheideologiana ja perhe instituutiona. Heidän näkökulmansa mukaan perheen käsitteellinen hajottaminen sosiaalisiksi suhteiksi, mistä se on muotoutunut, antaa mahdollisuuden päästä tutkimuksellisesti käsiksi perheeseen. Olen havainnut, että nuoret ja nuorehkot ihmiset, voivat käsittää kaverinsa perheeksi, jos on esimerkiksi etäänntyneet välit lähisukulaisiin tai haastavat. Näiltä osin perhe on muuttumassa. Eikä haluta välttämättä huoltosuhdetta ikääntyviin vanhempiin, vaan yhteiskunnan annetaan huolehtia heistä. Sitä ei koeta enää kunnia-asiaksi huolehtia perheen sisällä lähiomaisista. Oma pärjääminen ja menestyminen elämässä menevät joltain osin perheen edelle. Osa lasten ja nuorten vanhemmista haluaa olla lastensa kavereita, eikä ensimmäiseksi vanhempia ja kasvattajia. Nuoruuden ihannointi ehkä osin vaikuttaa siihen ja mahdollisimman varhainen lapsen itsenäistyminen. Perheessä jokaisella yksilöllä on omanlainen paikan, ajan ja tilan taju. Se voi vaihdella hyvin paljon. Siihen vaikuttavat hyvin monenlaiset tekijät, kuten, ikä, luonne, sukupuoli, terveys, kunto, harrastukset, perimä, omaksutut säännöt, ideologia, sallitaanko toiselle perheenjäsenelle enemmän, kuin toiselle ja niin edelleen.

4.2 Kasvun vapaus

Perheessä mukaudutaan nuoren kasvuun ja enenevään haluun viettää aikaa ikätovereidensa parissa. Nuoren ei pitäisi kokea syyllisyyttä siitä, että hän haluaa välillä olla kodin ulkopuolella kaverien seurassa. Vanhempien tulee kyetä keskustelemaan nuorien kanssa erilaisista näkemyksistä. Nuoret saattavat suhtautua kriittisesti vanhempien arvomaailmaa, elämänasenteita ja totuttuja tapoja kohtaan hakiessaan omannäköistä mallia suhtautua elämään. Nuorelle on tärkeää saada vapautta. Vanhempien tehtävänä on turvata nuoren itsenäistymistä ja vanhempien on pystyttävä antamaan turvaa ja rohkaisua lapselleen pettymysten kohdatessa nuorta. (Sinkkonen & Pihlaja 1999, 42–43.) Tämä mietityttää opinnäytetyöntekijänä itseäni, saavatko lapset liian varhain liikaa vapautta suhteessa kykyynsä käsitellä asioita. Olen havainnut seurattessani lapsia että osalle se tuottaa monenlaisia lieveilmiöitä, kuten valehtelua, varastamista ja etenkin isottelua ja vanhemman lapsen roolin esittämistä.

Suomalainen lapsi viettää ikävuodet seitsemästä kahteentoista ala-asteen koulussa. Tämä on psykoanalytikko Sigmund Freudin mukaan latenssi-ikä. Freudin mielestä lapsen oidipaaliset valloitusintoivat muuttuvat piileviksi eli latenteiksi. Tämän seurauksena lapsi saa kaksi uutta psyykkistä rakennetta. Latenssi-ikäinen lapsi on muuttunut aikaisempaa varovaisemmaksi ja pidättyvämmäksi. Samalla hän sekä pelkää auktoriteetteja että toivoo niitä. Latenssilapsi ottaa huumorin täyteen ilmapiiriin huojentuneena vastaan. Tässä iässä monet lapset aloittavat oikean harrastuksen. Tyttöillä on paljon harrastuksia tässä iässä. (Sinkkonen & Pihlaja 1999, 30–31.) Tämä pätee kuvataidekurssiini, kaikki siihen ilmoittautuneet olivat tyttöjä. Tosin minua pyydettiin pitämään muualle vastaavanlaista kuvataidekurssia, johon olisi ilmoittautunut innokkaita poikia. Itselläni ei ollut aikaa aloittaa toista tällaisen ryhmän vetämistä.

4.3 Yhteenveto lapsuudesta

Miksi lapselle lapsuus on merkittävä ajanjakso elämässä, sekä perheelle. Näitä asioita halusin opinnäytetyössäni valottaa, tutkia ja ymmärtää ja avata myös muille.

Onko lapsi ja lapsuus arvokas Mielestäni yksi taidekurssin positiivinen anti on se, että näille lapsille jää muistoksi omasta perheestään maalaama kuva ja lisäksi he maalasivat

taidekurssilla omakuvansa myös. Opinnäytetyöntekijänä minun on hyvä olla tietoinen, koska aiheenani on lapsen perhe, miten tärkeä kehitysvaihe lapsuus on lapselle. Siksi voin paremmin opinnäytetyöntekijänä ja tulevana sosionomina ja taidekurssin ohjaajana tukea ja sitouttaa lapsia ryhmääni ja yhdessä tekemiseen. Toivon heidän vuorovaikutustaitojensa kohenevan, dialogisuuden, sosiaalisuuden, osallisuuden ja sitoutuneisuuden tekemiseensä.

Jokaiselle yksilölle oma lapsuus on tärkeä kehitysvaihe, johon palataan myöhemmin aina uudelleen elämässä. Moderni psykologia ja psykiatria on sitä mieltä että lapsuus on ihmisen vaikuttavin elämänvaihe. Yksilön identiteetti, itsetunto, henkiset voimavarat, oppimiskyky ja vuorovaikutustaidot muotoutuvat lapsuudessa ja ne ovat ihmiselle tärkeitä taitoja elämässä. Varhaislapsuuden arvo kätkeytyy siihen, miten toivorikkaita, perusluottavaisia ja optimistisia ihmiset elämässään tulevaisuudessa ovat. Olin professori Liisa Keltinkangas - Järvisen luennoilla vuonna 2011 ja yhdyn hänen näkemykseensä siitä että sosiaalisuus on lapselle suuri lahja, joka on saanut sen syntyessään. Sen avulla lapsi saa osaksensa paljon hyväksyntää ja kehuja, mistä ujo ja hiljaiset lapset voivat jäädä paitsi. Vanhemmille jää suuri vastuu siinä että he auttavat ujoja lapsiaan sosiaalisemmaksi ja kehuvat ja tukevat heitä. He jäävät usein osattomaksi esimerkiksi päiväkodissa ja kotona niistä kehuista, mitä luonnostaan sosiaalinen lapsi saa osaksensa. Yltiösosiaalisuus ei ole hyvästä ne tulee vanhemman ja ammattikasvattajan erottaa toisistaan. Usein ujo ja rauhallinen lapsi on hyvällä tavalla sosiaalinen, hän antaa kaverilleenkin puheenvuoron ja leikki on vastavuoroisesti antoisaa. Hänellä voi olla hyvin kehittynyt empaattisuuden ja sensitiivisyyden kyky. Kuuntelin vuonna 2010 koulumatkallani radiosta päiväkotikäisistä lapsista Suomessa tehtyä tutkimusta, jossa tutkijat olivat huolissaan lapsista, koska heiltä puuttui empatian kyky. He eivät siis osaa asettua toisen lapsen asemaan, jos hänellä on esimerkiksi paha mieli. Rikollisia tutkittaessa on huomattu samanlaista empatian kyvyn puutetta. Suuri ryhmäkoko ei opeta sosiaalisuutta, vaan kiltit joustavat ja dominoivat jyräävät, jos aikuinen ei siihen puutu.

4.4 Lapsen ainutkertaisuus ja riippuvuus

Lapsuus on arvokasta myös aikuiselle eli vanhemmalle. Näkökulma on silloin toinen. Lapsi suo aikuiselle mahdollisuuden ainutkertaiseen vanhemmuuteen. Vanhemmuuden perustehtävät tarkoittavat sitä, että vanhempi antaa lapselleen läheisyyttä, pysyvää rakkautta, ymmärrystä, yhdessäoloa ja hyväksyntää, sillä ne ovat tie onneen. Aikuisen tehtävä on rakastaa omaa lastaan hyvine, mutta etenkin huonoina aikoina. Tämä tarjoaa aikuiselle myös vastavuoroisuutta vuorovaikutuksessa ja tien onnelliseen elämään lapsen kanssa. Aikuiselle kuten lapselle, tämä luo mahdollisuuden elämänmittaisen ihmissuhteen syntymisen. Lapsi on lahja saajalleen. Lapsuus on lapselle aina arvokas, jos lapsuus ymmärretään siten, että lapsi saa olla lapsi. Aikuisen tulee rakastaa lastaan. Lapsen tulee saada aikuiselta turvaa ja hoivaa. Lapsuuteen kuuluu vanhemman huolenpito ja turva, mutta lapsen on saatava oppia, tutkia, kokeilla, tehdä itse, yrittää, kypsyä ja kehittää omia asioitaan kaikessa rauhassa. Yhteiskunnalle lapsilla on myös suuri merkitys. Lapset ovat ihmisyyshöhen tärkein voimavara. Modernin yhteiskunnan kannattaa panostaa lapsiin ja lapsuuteen. Lapsi mahdollistaa ihmissuvun jatkuvuuden. Lapset synnyttävät ja kasvattavat uusia lapsia ja turvaavat elämän jatkumon. Lapsuuden arvo välittyy meidän jokapäiväisessä elämässä ja teoissa. (Tamminen 2004, 145–148.) Aikuisen pitää kestää lapsen poukkoilut yli viitekehysten, koska hän on aikuinen. Aikuisuuteen kuuluu velvollisuus lasta kohtaan tarjota hänelle turvallinen lapsuus.

Länsimaisissa maissa vastasyntynyt ihminen nähdään kokonaan muista ihmisistä riippuvaisena. Meillä lasta, kasvatuksen tulosta ja henkistä kypsyä arvioidaan sen perusteella, miten itsenäinen ja riippumaton ihminen on. Yksilöllisyys ja omintakeisuus ovat täällä arvokasta. Aasiassa perinteisesti asiaa katsotaan toisesta näkökulmasta. Perinteisen japanilaisen käsityksen mukaan ihminen on riippumattomin vastasyntyneenä. Hän ei ole silloin kiinnittynyt vielä muihin ihmisiin. Siellä kasvatuksen tavoitteena on saada lapsi kiinnostumaan toisesta ihmisestä ja opetetaan lasta elämään yhdessä muiden kanssa. Japanilaisessa kulttuurissa on ”amae” käsite. Se tarkoittaa aivan erityistä rakkauden muotoa ja sitä tapaa varhaisessa vuorovaikutuksessa. Amae siis tarkoittaa riippuvuutta synnyttävää, ylläpitävää, toisiinsa yhteen sitovaa, hoivaavaa ja itsensä unohtavaa rakkautta. Siellä myös iäkkään hoivaaminen oli tärkeä, amaeen velvoittama ja mahdollistama kunniatehtävä. Japani on länsimaistunut kovaa

vauhtia, joten perheillä alkaa olla siellä samoja ongelmia kuin meillä. Pienten lasten hoito-ongelmat, samoin ikääntyvien sekä lasten ja nuorten mielenterveysongelmat, jotka olivat ennen tuntemattomia ongelmia tälle kulttuurille. (Tamminen 2004, 135–136.) Olen ajatellut itsekseni, onko eräs syy tunne-elämän runsaisiin häiriöihin Suomessa esimerkiksi lasten liian varhainen itsenäisyys ja vapaa toimiminen yksin sekä perhe- ja sukulaisuussuhteiden etääntyminen toisistaan. Kaverit ja ystävät ovat ehkä tulleet osin perinteiselle perheen areenalle. Mietin itsekseni, onko sen tuki riittävä kasvavalle ihmisenalulle. Päiväkodissa pitää osata kasvatusalan ammattilaisten kiinnittää lapsi omaan ryhmäänsä sen aktiivisena jäsenenä. Tämä ehkäisee mielestäni syrjäytymistä, kun huolehditaan helpoista lapsista, jotka eivät itse vaadi huomiota osaksensa. Kaikki lapset tarvitsevat huomiota ja hyväksyntää osaksensa, vaikka toiset eivät sitä kovaaäänisesti vaadi.

4.5 Vanhemmuus ja satujen merkitys

Vanhemmuutta on se, kun lapsi on sinusta riippuvainen. Se matka loppuu vasta, kun silmäsi ummistuvat viimeistä kertaa. Se on joskus suloisen ihanaa ja toisinaan taas olet tuskaisen polttavan yksin vanhemmuudessa. Vanhemmuus on hetkessä elämistä. Siirtymistä tilanteesta toiseen omien taitojen ja tietojen avulla, ja avunanto ja yhteistyö sopimus toisen kasvattajan kanssa on voimassa koko lapsen aikuiseksi kasvamisen ajan. Vanhempien pitää nähdä sama päämäärä kasvatustyössään oman lapsen osalta. Länsimainen elämäntapa on vieraantunut perheestä, eikä suosi tiivistä perheyttä, eikä suosi sen säilymistä. Filosofin Kahlil Gibran suositteli aikuisia tulemaan lasten kaltaisiksi, mutta neuvoi heitä olemaan ponnistelematta tehdäkseen lapsista itsensä kaltaisia. Gibran ymmärsi, että vanhemmuuteen kuuluu luona pitäviä että torjuvia voimia. Vanhempien tehtävä on luoda ja antaa lapsille sellaiset valmiudet, että hän selviää elämässä eteenpäin itsenäisesti, kun sen aika on. (Sinkkonen 2010, 15–22.) Vanhempien on annettava lapsilleen siivet ja juuret, puhallettava lapsi lentoon. Katkaistava napanuora lapseen aikuisuuden kynnyksellä on vanhemman tehtävä.

Vanhemmille oma lapsi on miltei aina täydellinen ja niin kuuluu ollakin. Vanhemman on kuitenkin osattava luopua välillä mielikuvastaan omasta täydellisestä lapsestaan. Heidän pitää opetella tuntemaan oma epätäydellinen lapsensa, tämän reagoitavat

asioihin, temperamentin, mielipahan ja mielihyvän aiheet ja muut kehitykseen vaikuttavat asiat lapsella. Vanhempien sensitiivisyydestä riippuu paljon sujuuko vuorovaikutus kuin tanssi. (Sinkkonen 2010, 28–29.) Leikki on Sinkkosen mukaan lapselle tärkeintä tekemistä elämässä. Hänen mukaansa liikunnan ja kuvataiteen harrastus lapsilla tuo mukanaan hyviä asioita lapselle sekä opettajalle. (Sinkkonen 2010, 31–32.) Tämän päivän lapsista kasvaa sosiaalisempia ja rohkeampia, kuin heidän kuuliaisista vanhemmistaan. Sinkkosen mukaan lapselle riittää yksi vanhempi. Silloin sukupolvien välisen rajan tulee olla selkeä ja perheessä tulee olla selkeästi aikuinen että lapsi, jotka kuuluvat eri sukupolviin. Aikuinen ei ole lapsen kaveri, vaan hän tekee ikäviä päätöksiä myös lapsen mielestä rajoittamalla lapsen elämää. Lapselle täytyy suoda sisäinen lupa molempiin vanhempiinsa. Lapsen täytyy saada luoda mielikuvia poissaolevasta vanhemmastaan, vaikkei siis vanhempi olisi koskaan asunut perheessä tai on aggressiivinen alkoholisti. (2010, 60–61.) Sinkkosen mukaan sensitiivinen hoivaaja auttaa lasta hallitsemaan tunteita nimeämällä ne. Yksilön turvallinen kiintymyssuhde perustuu oikealle tiedolle eli ennakoitavuudelle ja lapselle sallitaan kaikenlaiset tunteet vuorovaikutuksessaan. (2010, 113.)

Kuvantekemisellä on yhteyksiä sadutukseen. Lapset kuvittavat mielessään satuja ja heidän mielikuvituksensa lisääntyy sitä kautta myös. Sadut ja tarinat tukevat lapsen kehitystä syntymästä asti. Perinteinen hyvä satu ei opeta mitään, siinä kerrotaan vain hyvä tarina. Lasten ja nuorten kirjallisuus kurssilla tutustuin uudelleen seuraaviin satuihin vuonna 2011. Sadut kertovat anarkiasta, kuten Astrid Lindgrenin kirjoittamat Peppi Pitkätossusta kertovat mehevät tarinat. Sinkkosen mukaan sankari saattaa olla pieni ja vähäväkinen, mutta hän ei ainakaan pelkää mitään. Vanhoissa saduissa ei ole seksiä lainkaan. Lapsia kiinnostaa saduissa lapsuuden erilaiset haasteet, kuten pienuus, epäoikeudenmukainen kohtelu lapsuuden kasvusta ja niin edelleen. Harry Potter on hyvä esimerkki siitä, että satuja tarvitaan vielä. Tämä on merkittävä huomio siitä syystä, että visuaalista viihdettä on paljon tarjolla. Lastenkirjailija Joanna Rowling rakentaa tarinan ja rohkaisee lasta luottamaan enemmän omiin mahdollisuuksiinsa. (Sinkkonen 2010, 251–255.) Mielikuviutus on opittua ja aikuisen tehtävä on ruokkia sitä. Satujen avulla lapset pääsevät kurkistamaan ja eläytymään erilaisiin maailmoihin ja heille valottuu selkeämmin elämän kirjo. Silloin heillä on mahdollisuus rauhassa kuvittaa satu omassa päässään. Itse muistan hyvin pienestä itselle tärkeitä satuja kuvina, joko itse

mielessä kuvitettuna tai muiden kuvittamia. Ne voivat olla ihmistä eheyttävä voimavara. Ne voimannuttavat lasta ja tukevat lapsen henkistä kasvua. Esimerkiksi omat lapseni puhuivat täysiä lauseita, kun täyttivät vuoden. Mielestäni siihen vaikutti osin se, että heille luettiin paljon ääneen satuja. Heidän sanavarastonsa laajuuden huomasi selkeästi heidän pienenä kirjoittamistaan runoista, niissä oli omintakeisia käänteitä ja sanoja. Kuvilla ja kirjoilla on suuri merkitys esimerkiksi lapsen mielikuvitukselle

5. TYÖSKENTELYVÄLINEET, TOTEUTUS

5.1 Pohja mille työ tehtiin ja välineet

Työn koko on sangen pieni 25 X 31cm. Valmis maalaus pohja 100 % kanvaspuuvillaa puukehyksissä ja kangas on niiteillä kiinnitetty kiilapuihin, joita voidaan kahdeksalla kiristyskiilalla kiristää sopivaksi kankaaseen nähden. Kolminkertainen valkoinen pohjustus gessolla, joten on valmis käyttöön. Tarkoittaa sitä että kangas on pohjustettu teollisesti kolmeen kertaan ja sille voi suoraan maalata esimerkiksi akryyliväreillä. En halunnut tähän työhön ottaa isoa pohjaa, koska ei ollut tarkoitus käyttää tähän työhön enempää aikaa, kuin maksimissaan 6 X 45 minuuttia. Tämä taulun pohja soveltuu öljy-, akryyli- ja julisteväreille. Tähän tehtävänantoon käytimme siis akryylivärejä. Välineenä kaikilla oli akryylivärit, siankarvasiveltimet eri vahvuuksilla, vesikupit ja valmispohja. Jokainen maalasi työnsä maalaustelineellä. Kokoonnuimme taidestudiolla, niin kuin yleensäkin. Kenellä jäi työ kesken, hän sai tehdä sen seuraavalla kerralla valmiiksi. Kaikki saivat perhemaalauksen tehtyä yhdellä kertaa loppuun. Havainnoin ryhmää samalla, kun he työskentelivät. Osa oli ihan hiljaa työskennellessään. Asettelin lapset työtilaan, siten ettei kukaan nähnyt toistensa töitä, joten mallioppimiselle ei tällä kertaa ollut mahdollisuutta. Aikuisen on tärkeä vaikuttaa siihen, ettei aina oteta toisilta ideoita ja tehdä samanlaisia töitä. Osa lapsista kyseli uudelleen ohjeita, jotka tietysti toistin useampaan kertaan. Osalle jouduin avaamaan tehtävänantoa useampaan otteeseen, mutta siitä huolimatta työskentely sujui yllättävän hyvin. Sain sellaisen vaikutelman, että osa vaan halusi varmistaa, että on ymmärtänyt oikein.

5.2 Yleiset tiedot lapsista

Kaikki kokeeseen osallistuneet henkilöt ovat tyttöjä. Poikia ei ilmoittautunut tälle kurssille lainkaan, siksi kokeeseen osallistuneet ovat kaikki tyttöjä. Minun ei tarvinnut siltä osin suorittaa rajausta tehtävässä. Lasten ikä on kymmenestä kahteentoista ikävuoteen. Kaikkien kotikieli on suomi, joten se ei eriydytä kuvia kulttuurisesti toisistaan. Kaikilla kokeeseen osallistuneilla lapsilla on vanhemmat. Osalla vanhemmat ovat eronneet ja osalla on uusioperhe. Kaikilla lapsilla on lemmikkejä. Lapset ovat

halunneet kuvata lemmikkinsä mukaan perhekuvaan, mikä kertoo niiden tärkeydestä tekijälleen. Muutamalla lapsella oli kaloja lemmikkinä, mutta ne eivät näy perhekuvasa. Kaikilla on sisaruksia. Kenelläkään lapsista ei ole mielikuvitusystäviä vanhempien mukaan. Kaikki lapsien maalaamat kuvat sijoittuvat ulos ja kesäaikaan. Lapset tekivät kuvat myöhään syksyllä, joten se voi myös olla vaikuttanut kuvien ajankohtaan, koska kesä oli ohitse. Tämän ikäisille lapsille ulkona olo on tärkeää ja toimiminen ulkoilmassa, minkä mielestäni aistii kaikkien lapsien kuvista. Itselleni tuli mieleen osasta lapsien perheestä maalaamistaan teoksistaan, kuinka ihmiset ovat laittautuneet kuvaan ikään kuin valokuvattavaksi. Mitä muuta lomakkeen kohtaan eräät vanhemmat olivat laittaneet, että perhe on uusioperhe. Eräs lapsi piirsi myös uusioperheensä kuuluvaksi omaan perheeseensä, vaikkei vanhempi kokenut niin. Lapsen perhe voi siis näyttää eriltä lapsen näkökulmasta katsottuna.

5.3 Osallistuva havainnointi ja itsearviointi

Malinowskin mukaan validiteetin alkeellisin ehto piilee siinä, että tutkija kertoo, miten hän on aineistonsa hankkinut ja mitkä ovat tulokset niistä. Validiteetti tarkoittaa sitä, että kokeellisessa tutkimuksessa eri ilmiöitä mittaavat laitteet mittaavat sitä mitä, pitääkin mitata. (Alasuutari 2001, 68.) Taidekurssikertoja oli jo monta pidetty, kun kerroin lapsille opinnäytetyöni tutkimuksesta ja mitä se koski. Lapsia ei häirinnyt läsnäoloni heidän maalatessaan perhekuvaansa opinnäytetyötäni varten. He olivat aiemmilla kerroilla tottuneet läsnäolooni, enkä koetilanteessa puhunut muuta lapsille, kuin annoin selkeät ohjeet. Kysyin lapsilta myöhemmin olinko häiriötekijä. He vastasivat kaikki kielteisesti. Ihminen tekee tulkintoja ja päätelmiä pitkälti havainnoimalla ja päättelemällä syy/seuraussuhteita niiden avulla. Havainnointi on ylellisyyttä, mutta sitä pitää harjoitella ja muistiinpanoja olisi tärkeää tehdä, jotta voi jälkikäteen palata asioihin. Huomasin, etten ollut valmistautunut riittävän hyvin. Olisin voinut kirjoittaa kaiken havainnoimani ylös. Havainto on ”vaikutelma” ja se tapahtuu todella nopeaa. Impressionistien töissä tämä näkyy hyvin, etenkin maalauksissa, kuten esimerkiksi Monet’lla. Minun on opinnäytetyöntekijänä päätettävä, mitkä ovat oleelliset havainnot asioista. Koska tämä on ensimmäinen opinnäytetyö, haasteita siis riittää. Alan pikkuhiljaa ymmärtää, kuinka tärkeää on rajata opinnäytetyö todella tiukkaan.

Havainnoin samalla itseäni ja itsetuntemukseni lisääntyy kaupanpäälliseksi tätä opinnäytetyötäni tehdessäni. Olen havainnut itsestäni sellaisen huomion, että olen siirtänyt opinnäytetyön kirjoittamista aina eteenpäin, jonkin muun kirjoitusurakan tieltä. Toisaalta olen huomionut, että luen ja kirjoitan mielelläni, jos saan keskittyä siihen kunnolla. Ongelmani on lukemisen ja kirjoittamisen suhteen yhtenäinen aika. Lisäksi minulta puuttuu taito opiskella täysipainoisesti vähällä ajalla ja en pysty omaksumaan moniakaan asioita heti ensi kerralla. Mitä havaintoja teen opinnäytetyössäni riippuu omaksutusta tiedosta, tutkimusmetodista ja viitekehystä. (Alasuutari, 2001, 67–68).

Minä ohjaudun opinnäytetyöntekijänä sen mukaan, millaista tietoa tavoittelen lapsista. Haluan tietää, miten kohderyhmäni lapset maalaavat oman perheensä. Olen kiinnostunut jokaisen ryhmääni kuuluvan omaleimaisesta uniikista tulkinnasta perheestään. Minun on opinnäytetyöntekijänä paneuduttava lasten tekemiin piirroksiin, sekä vanhempien kyselylomakehaastatteluihin eritoten. Minun on havaintojen tekijänä oltava hienovarainen havainnoitsija ja tavoitettava juuri sen hetken tunnelma ja mietittävä, mihin suuntaan huomioni. Miten rajaan havaintoni, juuri se vaikuttaa olennaisesti opinnäytetyöhöni. Se tietysti vaikuttaa lopullisiin johtopäätöksiini lasten kuvista. Päiväkirjan käyttö on itselleni hyvä pohja palauttaa asiat mieleen, sekä valokuvat ja videotallenteet. Sekin on päätettävä, millaisessa vuorovaikutuksessa olen lapsiin, vaikutanko suoraan, epäsuoraan vai piilovaikutteisesti. Minun on pystyttävä antamaan kaikille yksinkertaiset selkokieliset ohjeet tehtäväännosta. En saa vaikuttaa lasten töihin muuta, kuin tehtävänantoon. Minun pitää itse tiedostaa tarkkaan, mitä teen. Kuinka tavoitan lapsen kokemuksen ja sen, mikä hänelle on merkityksellisintä siinä. Oma opinnäytetyöni ei ole yhdentekevä ja herättää minussa ja lapsissa monenlaisia tunteita. Otaksun näin. Miten käsittelen näitä tunteitani ja miten hyvin osaan suhtautua opinnäytetyöhöni osallistuvien lasten tunteisiin.

5.4. Havainnointia luovuudesta

Kun lapsi on pieni, vanhemmilla ja ammattikasvattajilla on suuri vastuu siinä, ettei lähde korjaamaan lapsen töitä ja näyttä, miten se tehdään oikein. Tätä valitettavasti näkee vielä jonkin verran. Aikuisen tehtävä on miettiä lasten töiden arvokasta esillepanoa. (Ruokonen & Rusanen & Välimäki, 2009, 52). Kun omat lapseni olivat

pieniä, meillä oli valtavasti ripusteltu lasten töitä seinille, kattoon, ikkunoihin ja pöytätasolle. Lapset saivat toteuttaa omia fantasioitaan. Tämän näyttelyn ripustimme yhdessä lasten kanssa ja se toimi. Lasten työt saivat arvoisensa ripustuksen. Yleisöpalaute oli ylistävää, mistä olimme lasten kanssa otettuja. Itse olen ikuinen lapsi, vanhin lapseni sanoo minun olevan iso vauva positiivisessa mielessä. Hän ihmettelee yleensä luovuuttani, kuinka sitä voi riittää. Itselleni se on henkireikä ja nautin siitä, kun muut nauttivat, kuten tästä näyttelystä. Se oli palkka minulle ja tekijöille. Menimme kuvataideryhmän kanssa myös yhdessä katsomaan näyttelyä, kokemaan asioita yhdessä, tunnustelemaan eri materiaaleja muun muassa silmät sidottuina. Käytimme eri aisteja, havainnoimme, tutkimme, katselimme, opimme, piirsimme, maalasimme myös näyttelystä kuvia. Mielestäni se oli meille kaikille ainutlaatuinen oppimiskokemus, joka kannatti tehdä. Yhdyn Rusasen (Ruokonen & Rusanen & Välimäki 2009, 52.) mielipiteeseen siitä, että kuvataidekasvatus tukee lapsen kasvua ihmisyyteen monin eri tavoin. Kuvataiteellinen työskentely tukee hänen mukaansa lapsen identiteettiä. Kun lapsi alkaa työstää kuvataiteellista prosessia, niin ensin hän päättää, mitä tekee, millä välineillä, koko ajan intensiivisesti keskittyen, suunnitellen, organisoiden lapsi tekee valintoja koko työskentelyprosessin ajan itsenäisesti. Kuvataide on lapsen kieli sisimmästään, näkemyksistään ja kokemuksistaan. Taulukossa 5 on esiteltynä tutkimusjoukon perusprofiili.

Taulukko 5. tutkimusjoukko kohderyhmäni lapsista ja heidän perheestään.

NIMI	IKÄ	VANHEMMAT	SISARUKSET	KOTIELÄIMET
Ainu	12 vuotta	Biologinen äiti, joka on yksinhuoltaja ja biologinen isä ja äitipuoli	Yksi isosisko	Yksi koira
Lilja	11 vuotta	Biologinen äiti ja biologinen isä	Yksi isosisko	Yksi koira, yksi kissa ja kaloja
Saaga	11 vuotta	Biologinen äiti ja biologinen isä	Kolme isosisko ja yksi pikkusisko	Kaksi koiraa

Lilli	12 vuotta	Biologinen äiti ja isäpuoli, biologinen isä ja äitipuoli	Yksi isosisko ja kaksi pikkuvelipuolta	Kaksi kissaa
Mila	10 vuotta	Biologinen äiti ja isäpuoli, biologinen isä ja äitipuoli	Yksi isosisko, kaksi pikkusisko ja yksi siskopuoli	Yksi koira, yksi kissa ja kaksi undulaattia
Mari	10 vuotta	Biologinen isä yksinhuoltaja, joka on leski	Yksi isovelji	Kaksi kilpikonna, yksi käärme ja yksi kissa.

5.5 Lapset jotka osallistuivat opinnäytetyöhöni

Opinnäytetyöhöni osallistui kuusi tyttöä. Heistä viidellä oli biologinen äiti. Kuudella lapsella oli biologinen isä. Äitipuoli oli kolmella lapsella. Isäpuoli oli kahdella lapsella. Isosisko oli kuudella lapsella. Isoveli oli yhdellä lapsella. Pikkusisko oli kolmella tytöllä. Pikkuveljiä oli kahdella lapsella. Yhdellä tytöistä oli isosiskopuoli. Perhetyypit olivat seuraavanlaisia: kaksi ydinperhe perhetyyppiä, jossa oli biologiset vanhemmat ja sisarukset, kaksi uusioperhettä, jossa oli isäpuoli ydinperheessä ja uusia sisaruksia oli syntynyt lisää, yksi yksinhuoltaja äiti oli lapsineen, yksi perhetyyppi jossa isä oli jäänyt leskeksi. Opinnäytetyössäni ei esiintynyt perheitä joilla oli samaa sukupuolta olevat vanhemmat (rekisteröityneitä pareja), eikä adoptioperheitä. Kaikki perheet tässä otannassa olivat suomenkielisiä. Eräs lapsi oli maalannut perheensä avojaloin. Perheissä oli enemmän tyttöjä, vaikka poikia syntyy, joka vuosi enemmän, kuin tyttöjä. Sikäli opinnäytetyötutkimus oli poikkeava. Mielestäni tässä esiintyi tyypillisiä suomalaisia perheitä, jos ei oteta huomioon tyttölapsien sattumalta suurta määrää. Tämän ikäisillä lapsilla Suomessa vanhemmat ovat yleensä elossa, joten se oli myös ehkä poikkeavaa, kun erään lapsen isä oli leski. Uusioperheiden määrä on kasvussa ja sitä opinnäytetyöni tulokset kuvastavat. Analysointi niistä, jotka jättivät vastaamatta. Eräs lopetti koko kerhon tämän takia. Väärinkäsityksiä ilmeisesti oli todella paljon. Mietin, että parempi antaa asian olla, kuin alkaa sitä selvittää. Se oli itselleni kuitenkin yllätys, kuinka suuria

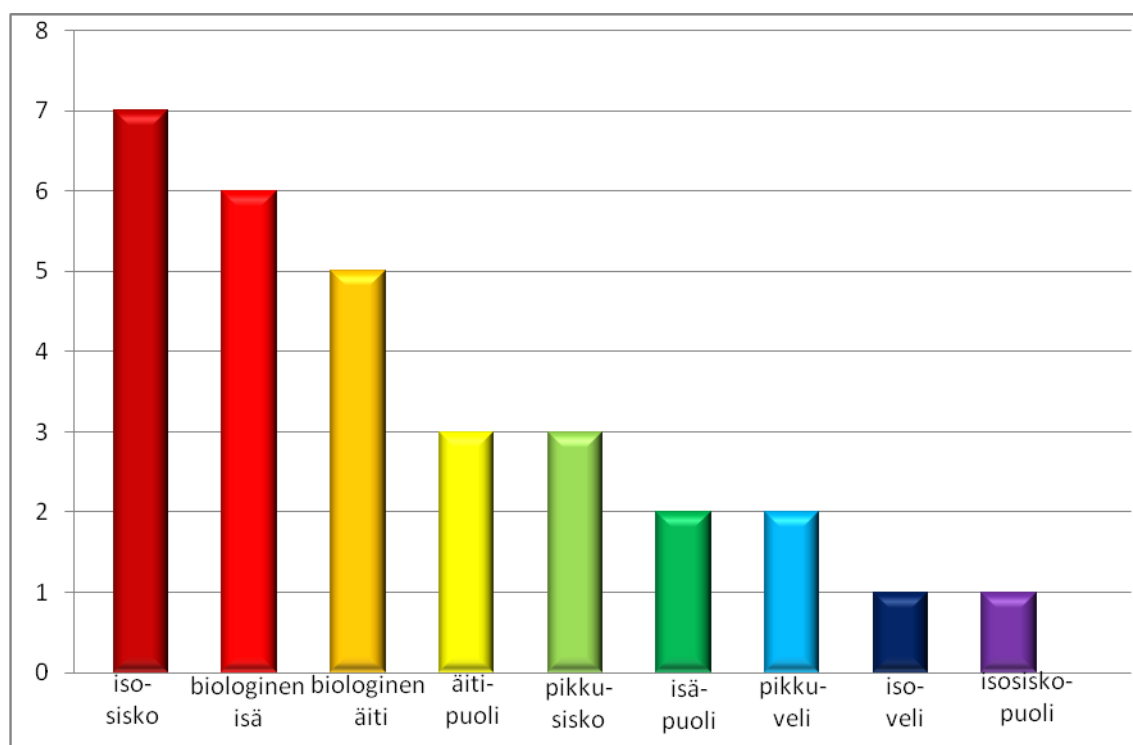
tunteita lomake voi nostattaa. Silti en olisi muuttanut lomaketta toisenlaiseksi. Täytetyt lomakkeet olivat asiallisesti täytettyjä, eikä niissä ollut tulkinnan vaikeutta. (Alkula & Pöntinen & Ylöstalo 1999. s, 139–140).

6. TULOSTEN ARVIOINTIA JA ANALYYSIA

6.1 Arvointia ja yhteenvetoa perheistä

Minun opinnäytetyössäni vaikuttaa se, että suoritan mittauksen itse opinnäytetyöni tuloksiin reliabiliteettiin eli luotettavuuteen. Olenko luotettava opinnäytetyöntekijänä. Olenko oikeudenmukainen kaikkia opinnäytetyöhöni osallistuneita kohtaan ja objektiivinen. Tilanne ja paikka vaikuttavat eri ihmisiin eri tavalla, kuten myös mittaja ja havainnoija. Ainakin pyrin vilpittömästi opinnäytetyössäni objektiivisuuteen. Yritin myös itse olla mahdollisimman neutraali äänenväristä ja painosta lähtien koetilanteessa, etten vaikuttaisi lapsiin kumpaankaan suuntaan. Oliko kyselylomakkeeni pätevä mittasiko se valideettia eli tarkoitettua asiaa. Se olisi voinut olla paremmin laadittu juuri tälle kohderyhmälle. Laadin sen alun perin päiväkotikäisille lapsille ja sellaisille, joilla on monikulttuurinen tausta. Mielestäni se toimi perheen laskennallisen ja laadullisuuden osalta ihan hyvin. Käsitykseni mukaan tulkintavaikeuksia ei vanhemmilla ollut vastatessaan, joten siltä osin lomake oli selkeä ja yksinkertainen. Eettisyyden painoarvo oli suuri opinnäytetyössäni, koska kohderyhmäni oli lapset. Se näkyy opinnäytetyössäni siinä esimerkiksi, että olen vaihtanut nimet enkä ilmoita paikkakuntaa, missä tein opinnäytetyöni. Yllättävän paljon mielestäni voi saada selville lapsen perheestä hänen maalaamansa perhekuvan kautta. Opinnäytetyössäni esiintyi lasten maalaamien perhekuvien kautta tyypillisiä suomalaisia perheitä.

Sekin luonnollisesti vaikutti ihmisfiguurien maalaustapaan lapsilla, että taulunpohja ei ole iso, mille lapset työnsä maalasivat. Osalle lapsista kankaalle maalaaminen oli uutta sekä akryyliväreillä ja siiankarvasiveltimellä maalaaminen. Lisäksi lasten ikä vaikutti perhemaalauksiin se tapa, miten lapset työskentelevät. Osin pohdin kameran vaikutusta lasten tapaan maalata perheensä. Tarkoitan tällä sitä asettautumista poseeraus asentoon kuvattavana olevilla. Mallista oppimista, miten muut ovat tehneet aiemmin ja piilovaikutteet tuovat oman värinsä lasten tapaan kuvata perheensä kankaalle maalaten. Sukupuolinäkökulma poikien osalta opinnäytetyöstäni puuttuu tyystin, koska pojat eivät osallistuneet taidekurssille. Se olisi minua opinnäytetyöntekijänä kiinnostanut, onko sukupuolella merkitystä ja erityisesti mihin asioihin ja kuvaavatko pojat maalaten perheensä eri tavalla. Kuvassa 3 lasten kokemat perheenjäsenet.

Kuva 3. Lasten kokemat perheenjäsenet.

Lasten maalaamat perheet koostuivat seuraavanlaisista perheenjäsenistä, kuten seitsemästä isosiskosta, kuudesta biologisesta isästä, viidestä biologisesta äidistä, kolmesta äitipuolesta, kolmesta pikkusiskosta, kahdesta isäpuolesta, kahdesta pikkuveljestä, yhdestä isoveljestä ja yhdestä isosiskopuolesta. Enemmistöllä oli isosisko, mutta vain yhdellä isoveili. Kaikilla lapsilla oli biologinen isä elossa, mutta vain viidellä lapsella oli biologinen äiti elossa. Erään lapsen äiti oli siis kuollut ja isä oli leski. Lapsilla kolmella oli äitipuoli, mutta vain kahdella isäpuoli. Lapsien perhe koostui kolmesta pikkusiskosta ja kahdesta pikkuveljestä. Lisäksi lapsien perheeseen kuului yksi isosiskopuoli. Tämä poikkeaa sikäli suomalaisesta perheestä, sillä poikalapsia syntyy, joka vuosi enemmän, kuin tyttöjä, mutta tässä opinnäytetyössäni tyttöjä esiintyy enemmän lasten perhemaalauksissa. Tässä esiintyi tavallisia suomalaisia perheitä, kuten ydinperhe, yksinhuoltajaperhe ja uusioperhe.

Paajasen sivulla kaksitoista tekemän kyselyn tulokset poikkeavat, siten lasten perhemaalausten ja kyselomakkeiden osalta, että aikuisten perhekäsitys on Paajasen mukaan kattavampi ja laajempi suhteessa minun lapsilta tekemäni perhemaalaus, kyselylomake, havainnointi ja haastattelu opinnäytetyöhöni. Minulta puuttuivat opinnäytetyöstäni seuraavat perheenjäsenet, joita Paajasen taulukossa esiintyy, kuten

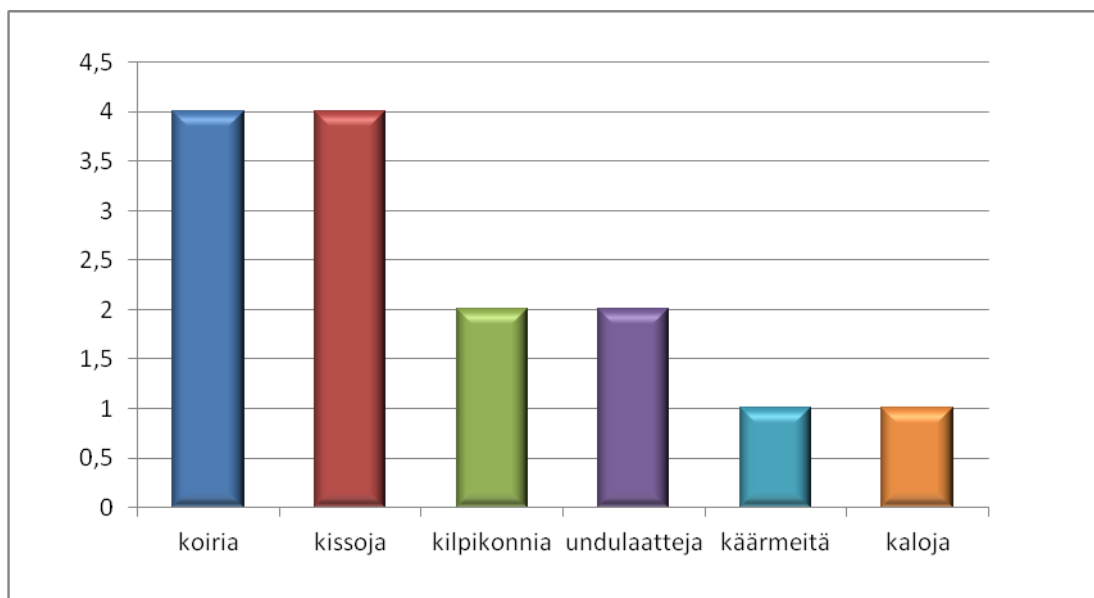
omat kotona asuvat lapset, omat kotoa pois muuttaneet lapset, puolison vanhemmat, lasteni puoliset, lastenlapseni, puolisoni lapset, setäni, enoni ja/tai tätini, puolisoni sisarukset, puolisoni vanhemmat, serkkuni, läheiset ystäväni, entinen puolisoni, entisen puolisoni vanhemmat, entisen puolisoni sisarukset ja puolisoni entinen puoliso. Paajasen kanssa yhteistä minulla oli se opinnäytetyöni tuloksissa, että nämä seuraavat perheenjäsenet esiintyivät myös lasten perhemaalauksissa, kuten vanhemmat, omat kotona asuvat sisarukset, lemmikkieläimet, omat isovanhemmat, isäni tai äitini uusi puoliso, samassa taloudessa asuvat sisarpuoleni ja eri taloudessa asuvat sisarpuoleni. Eräs lapsi oli maalannut perheeseensä isovanhemmat kuuluviksi. Hänen huoltajansa koki myös niin. Kyseinen lapsi ei ollut maalannut isäänsä ja isän puolisoa kuvaan. Yksi lapsi oli kuvannut perhemaalaukseen molempien vanhempiensa perheet. Vanhempi ei ollut kokenut niin. Yksi isä oli leski. Yhdellä lapsella oli mielikuvitusystävä, jota kysyin kyselylomakkeessa, joka oli suunnattu lasten vanhemmille. Hän ei kuitenkaan maalannut, sitä perhemaalaukseen.

Sivulla kaksikymmentäkolme olevan kokoomataulukon mukaan tässä opinnäytetyössäni lasten perhemaalauksissa esiintyi seuraavanlaisia perheitä, kuten ydinperhe, joka on suomen yleisin lapsiperhetyyppi, uusioperhe esiintyi myös, sekä yksinhuoltajaperhe. Nämä seuraavat perheet puuttuivat opinnäytetyöstäni lasten perhemaalauksissa, kuten rekisteröidyt parit, adoptioperheet, vierasadoptiot, erilaiset sateenkaariperheet ja sijaisperheet.

6.2 Yhteenveto kotieläimistä

Tässä opinnäytetyössäni huomasin lasten pitävän lemmikkejään perheensä jäseninä. Kaikki lapset eivät maallaneet kuvaan perheensä kaikkia lemmikkejä kuten esimerkiksi lemmikkikaloja. Yhteensä lasten perhemaalauksissa esiintyi neljä koiraa. Lasten perhemaalauksissa esiintyi neljä kissaa. Eräällä lapsella esiintyi perhemaalauksessa kaksi kilpikonnaa. Yhdellä lapsella esiintyi perhemaalauksessa kaloja lemmikkeinä. Lisäksi lapset kokivat perheeseensä kuuluviksi lemmikkeinä kaksi undulaattia ja käärmeen. En ollut yllättynyt opinnäytetyöni tuloksista siinä mielessä, että ennakkoon otaksuin kohderyhmäni luokittelevan lemmikkieläimensä perheeseensä kuuluviksi. Osa aikuisista ihmisistä myös kokee lemmikkien kuuluvan perheeseensä.

Kyselylomakkeella, joka oli suunnattu vanhemmille, keräsin taustatietoja lasten perheestä. Kuvassa 4 lasten kokemat kotieläimet.

Kuva 4. Lasten kokemat kotieläimet.

Perheiden lemmikit koostuivat neljästä koirasta, neljästä kissasta, kahdesta kilpikonnasta, kahdesta undulaatista, kahdesta käärmeestä ja kaloista. Lasten perheissä oli neljä koiraa lemmikkinä, sekä neljä kissaa. Ne ovat suomalaisille perheille tyypillisimpiä lemmikkejä. Perheissä ovat lisääntyneet nykypäivänä kilpikonnat ja undulaatit lemmikkeinä. Käärmeitä oli vähemmän. Niitä ei ole niin runsaasti kuin koiria ja kissoja. Kaloja esiintyi yhden lapsen perheessä. Opinnäytetyöni kaikilla lapsiperheillä esiintyi lemmikkejä. Sikäli opinnäytetyöni oli hieman poikkeava suomalaisten lapsiperheiden osalta. Tästä opinnäytetyöstäni puuttuivat sellaiset lapsiperheet, joilla ei esiinny lemmikkejä. Viittaan Paajasen kaksitoista sivulla tekemään kyselyyn, jonka mukaan vuonna 2007 perheillä oli vähemmän lemmikkejä, kuin 1997. Sikäli opinnäytetyöni tutkimustulokset poikkeavat lemmikeistä perheen osalta. Lemmikkejä esiintyi opinnäytetyössäni enemmän, kuin yleensä lapsiperheillä Suomessa. Tosin Paajasen taulukko on viisi vuotta vanha ja kysely on tehty aikuisilta. Paajasen mukaan yli neljäkymmentä prosenttia aikuisista piti lemmikkejä perheensä jäsenenä. Opinnäytetyöntekijänä tulin siihen tulokseen, että lemmikit ovat lapsille perheissä todella tärkeitä.

6.3 Tulosten analyysia perhemaalauksista

Vertasin seuraavaksi kyselylomakkeen tietoja lasten perhemaalauksiin. Analyysi kohdehenkilöistä aineistoinen

Ainu 12 vuotias tyttö. Lapsen äiti on yksinhuoltaja. Lapsella on yksi isosisko ja hänellä on lemmikkinä koira. Lapsella on myös biologinen isä. Kuvassa 5 on esiteltynä Ainun perheaineisto.

Kuva 5. Tutkimusjoukko Ainun perheestä.

Ainun työssä on yhteensä viisi henkilöä ja sen lisäksi yksi eläin, joka on koira. Hänen työssään on kolme aikuista. Äiti ja isovanhemmat, jotka hän kokee kuuluvaksi perheeseensä. Isovanhemmilla on silmälasit kuvassa kasvoillaan. Maalaus pohjan koosta

johtuen, hän on maalannut henkilöistä pään kuvaan ja yläkropan rajaten hallitusti sen, ja lisäksi yläkroppaa, koska muutoin kaikki henkilöt, eivät olisi mahtuneet kuvaan. Vuodenaika kuvassa on kesä. Mielestäni kuva on hauskaasti sommiteltu, koska koira on laitettu keskelle. Tästä voi päätellä, että koira on tärkeä tytölle ja hän on sijoittanut sen keskeiselle paikalle. Itsensä hän sommitellut korkeimmalle paikalle kuvassa koiran yläpuolelle, mikä kuvastaa tarkkailua ja kuuntelua taka-alalla. Hän itse on myös kuvassa takimmaisena. Hänellä on kaunis lyyrinen viiva, joka ei ole piikkisuora. Hänen viivan käyttönsä on lisäksi elävää, koska viiva ei ole jatkuvaa. Ilma pääsee välistä, joten hänen hahmonsa työssään hengittävät verevästi. Hän leikittelee kepeästi väreillä. Hän kuuntelee intuitioitaan ja aistejaan värien käytössä. Olen havainnut seuraamalla hänen työskentelyään sivusta, että yleensä hän tietää, mitä tekee. Hänellä on hetkessä valmiina ideat eri aiheista. Hän kysyy neuvoa harvoin ja silloin hän vaatii kyllä, että ohjeet pitää saada, miten jatkaa työskentelyä.

Sen hän kysyi minulta, että saako tehdä kuvaan lemmikkinsä, koska se on perheen jäsen. Sanoin hänelle ja myös muille, että saavat tehdä. Kuvassa on käytetty heleitä värejä kuten kelta okraa, kadmiumin vihreää, kobolttin sinistä, ultramariinin sinistä, scarletin punaista, ja lisäksi hän on käyttänyt mustaa, valkoista, siennaa ja umbraa. Keltaokraa hän on käyttänyt taustalla eniten. Okrat ovat hyviä pohjavärejä, kun esimerkiksi maalataan kerroksittain öljyväreillä. Okrat ovat transpalentteja, joten ne kuuluvat kauniisti esimerkiksi ceruleumin sinisen taivaan alla. Kun työn tekee kerralla valmiiksi, kerrosmaalaminen luonnollisesti kärsii. Siten saa tosin syvyyttä teoksiin. Toinen heleä väri taustalla on kadmiumin vihreä. Akryyliväreillä maalattaessa värisekoitukset toimivat vähän eri tavalla. Tämä lapsi on virtuoosimainen koloristi. Itseäni aivan naurattaa, kuinka vaivattoman helppoa hänelle on värien rohkea ennakkoluuloton käyttö. Siinä hän on varmasti ikäisekseen poikkeus. Kuvassa henkilöt sekä eläin katsovat suoraan katsojaan ryhdikkäästi. Itselläni kiinnittyy heti katse tytön omakuvaan, koska sen maalaustapa ja tyyli on erilainen, kuin kuvan muilla henkilöillä. Pohdin, että se on tarkoituksellista, koska hän kuvaa samalla omaa persoonansa. Samoin kuvan muistakin henkilöistä uhkuu heidän persoonansa kuvasta läpi. Koira selvästi tarkkailee ja kuuntelee kuvassa katsojaa. Sen musta turkki läikehtii sinisenmustassa kirjossaan, jonka tämä lapsi näkee väreissä. Osa ihmisistä näkee värit niin voimakkaasti, että näkee valkoisesta mustaan asteikon harmaatkin värisävyt

väreissä ja maalaa ne näkyväksi. Itselläni on absoluuttinen värisilmä ja itse esimerkiksi näen harmaankin sävyt väreissä. Toisten ihmisten väritaju ja erottelukyky on huima. Musta sisältää kaikki värit. Valkoista kaikki eivät lue väriksi ja eivät mustaa.

Tämä lapsi on maalannut kuvan reunukset myös huolellisesti. Se voi kertoa siitäkin, että hän on aiemmin maalannut taulunpohjalle tai hän on huolellinen maalari. Hän on korostanut mustalla viivalla muutamia kohtia maalaamistaan henkilöistä. Tätä sanotaan taiteilijan vapaudeksi. Isänsä hän on jättänyt pois kuvasta. Se kertoo paljon. Se kertoo, että lapsi ei jostain syystä koe tärkeäksi maalata isäänsä kuvaan. Koirakin on maalattu, muttei ihminen.

Seuraavassa analysoin Ainun kuvaa. Tästä perhekuvasta voi kuvaluennan kautta huomata tämän lapsen osaavan tarkastella ympäristöään ja ihmisiä siinä. Hän on kuvannut itsensä harkitusti taka-alalle tarkkailijaksi. Minulle se kuvanlukijana kertoo sosiaalisista taidoista, kuten vuorovaikutustaidoista, kuuntelun taidoista, dialogisuudesta, vuorovaikutuksellisuudesta ja siitä että hän kuuluu perheeseensä sen täysivaltaisena jäsenenä. Hän on hiljaisella tavalla rohkea lapsi, mikä näkyy rohkeana ennakkoluulottomana värikylläisyytenä hänen työssään. Tällä lapsella tuntuu olevan terve itsetunto ja hän uskaltaa maalata perheensä hivenen eri tavalla, kuin muut. Kuvassa henkilöt katsovat intensiivisesti kuvan katsojaan, mikä kuvastaa rehtiä luonnetta. Ilo ja leikkimielisyys näkyvät myös kuvasta. Kuva kertoo onnesta. Lapsesta paistaa varmuus olla oma itsensä.

Lilja on yksitoistavuotias tyttö. Hänen perheeseensä kuuluu äiti, isä ja isosisko. Hänen lemmikkejä ovat koira, kissa ja kalat. Kuvassa 6 on esiteltynä Liljan perheaineisto.

Kuva 6. Tutkimusjoukko Liljan perheestä.

Henkilöitä on neljä eli kaksi lasta ja kaksi aikuista. Lisäksi kuvaan ovat päässeet lemmikeistä koira ja kissa. Kuvassa on kaunis kesäpäivä. Sininen lintu lentää taivaalla. Kissa ja koira leikkivät keskenään kuvassa. Kuvan henkilöt ovat kuvassa valokuvamaisessa perhepotretissa. Vanhemmat ovat kuvan reunoilla lapsiin nähden, mikä kuvastaa heidän suojelevan kuvaluennallisesti lapsiaan. Kaikki katsovat intensiivisesti katsojaan herkeämättä. Lapset ovat pukeutuneet kesäisesti shortseihin ja t-paitaan, joten on lämmin päivä. Aikuisilla on myös kesäiset vaatteet. Aurinko lämmittää kultaisilla säteillään koko perhettä. Aurinko on suunnattaman suuri ja

valaisee koko kuvan taustoineen. Taivaan taustaväri on hento okra ja tämä korostaa kuvan aurinkoisuutta, mikä on varmasti tekijälleen tärkeää. Ruohikko on jätetty rouhean eläväksi ja lemmikeille on jätetty tilaa missä temmeltää. Tämä kuvastaa lemmikkien tärkeyttä maalaajalleen. Vihreä on kasvun väri ja liittyy kesään selkeästi. Kuvantekijällä ja perheenjäsenillä on samanlainen asento kuvassa, mikä mielestäni korostaa yhteenkuuluvuutta perheen kesken. Kuvantekijä on käyttänyt kuvassa kirkkaita värejä. sitruunan keltaista, okraa, kadmiumin vihreää ja crimsonin punaista, poltettua siennaa, poltettua umbraa, ultramariinin sinistä, valkoista ja mustaa. Kuvassa isällä on silmälasit päässä. Kuvassa isällä on myös viikset ja parta. Kuvantekijä ei ole värittänyt kuvaa laidoille huolellisesti. Tästä kuvasta minulle tulee mieleen perinteinen perhepotretti. Tyttö on rajannut teoksensa siten, että kaikki hahmot mahtuvat selkeästi kuvaan, eikä synny kirraamisen meininkiä. Tyttö hallitsee sommittelun, siten että osaa suunnitteluvaiheessa mahdollistaa kaikki figuurit hyvin kuvaan.

Seuraavassa analysoin Liljan kuvaa. Tämä kuva kertoo minulle perheen turvasta ja kiinteydestä. Vanhemmat suojelevat kuvassa lapsiaan ulkomaailmalta, koska lapset ovat kuvassa sijoittuneet vanhempien väliin. Mielestäni tämä on hyvällä positiivisella tavalla perinteinen perhekuva. Tällä lapsella on hyvä olla ja kuvan ilmapiiri on aurinkoisen positiivinen. Oikealla tulevaisuuteen ja vasemmalle menneisyyteen tapahtuville asioille on jätetty saman verran tilaa kuvassa. Sommittelu on tarkkaa ja symmetristä ja lisäksi se on balanssissa suhteessa kuvattaviin. Tälle lapselle yksityiskohdat ovat tärkeitä kuvaluennallisesti.

Saaga on yksitoistavuotias tyttö. Hänen perheeseensä kuuluu vanhemmat ja neljä siskoa. Hänellä on lemmikkeinä kaksi koiraa. Kuvassa 7 on esiteltynä Saagan perheaineisto.

Kuva 7. Tutkimusjoukko Saagan perheestä.

Tämä poikkeaa muista kuvista, siinä ettei kuvantekijä ole itse kuvassa. Voi olla ettei hän laittanut itseään kuvaan, siksi kun ei olisi mahtunut samaan riviin muiden kanssa. Hän on kuvannut vanhempansa kuvaan keskelle. Isällä on tummat hiukset, harmaa pusero ja ruskeat housut kuvassa. Hänen vieressään vasemmalla puolella kuvassa ovat nuorin ja kolmanneksi nuorin sisko. Isän edessä on koirista vanhempi kuvan etualalla. Se että äiti on kuvattu kuvassa isän vierelle, kuvastaa heidän läheisiä välejänsä. Äidillä on ruskeat hiukset, vihreä pusero ja tummanvihreät housut kuvassa. Kuvan oikealla puolella ovat vanhimmat lapset. Äidin etualalla on nuorempi perheen koirista. Koirat ovat kuvantekijälle tärkeitä, koska ne ovat kuvissa mukana. Tässäkin kuvassa ollaan ulkona ja on kesä. Aurinko on nousemassa. Omenapuu on taustalla kuvassa. Se luo valoa koko kuvaan, sen kirkas vihreä värisävy ja keskeinen asema kuvattaviin nähden.

Saagalla näkyy kuvan värityksessä reunoilla valkoista, koska hän ei ole väreittänyt kuvan reunoja tarkasti. Keltainen aurinko on puun kanssa melko keskellä kuvaa. Vihreä on elinvoimaisuuden ja kasvun väri, mitä kuvassa on käytetty runsaasti. Siveltimen vedot näkyvät kuvassa hyvin, mikä tuo kuvaan kosolti elävyyttä. Taivas on vasemmalta osaltaan preussin sininen eli kylmän sininen ja oikealta puoleltaan lämpimän sininen eli ultramariinin sininen. Taivaalla on kaksi valkoista pilveä. Taivaan sinisistä sävyistä johtuen vasen pilvi jää kauemmaksi, koska taustalla on kylmä sininen, kun taas oikea pilvi tulee lähemmäksi katsojaa, koska taustalla on lämmin sininen. Tässä kuvassa ollaan myös perhepotrettimaisessa asennossa. Tästä tulee mieleen, kuin valokuvissa, miten niihin asettaudutaan. Kuvissa henkilöillä on sama asento. Koirat vain ovat vastakkain ja kuvattuna sivulta. Se että kuvan etualalla koirat selvästi juttelevat keskenään, kertoo, niiden lämpimistä väleistä keskenään. Saaga on jättänyt kuvan katsojalle mahdollisuuden kuvitella omassa mielessään, miltä kuvantekijä näyttää, koska hän ei maalannut itseään perhekuvaansa. Taiteilija avaa oven tuntemattomaan, muttei kerro Ylimartimon mukaan miltä siellä näyttää ja tässä tapauksessa, miltä Saaga näyttää. (Ylimartimo & Brusila 2003. (Westin 1998, 72), 228.)

Seuraavassa analysoin Saagan kuvaa. Tämä kuva kertoo minulle perheen olevan kiinteän yksikön. Tämä työ kuvastaa lapsen nopeaa luonnetta. Työn tekotavasta ja väreistä, voi nähdä sen tehdyn sutjakasti. Minulle jäi opinnäytetyöntekijänä arvoitukseksi, miksi Saaga jätti itsensä pois perhemaalauksesta. Värisävyt ovat maanläheisiä ja se kuvastaa hänen luonnettaan ja tykkäämistään eläimistä ja jalat maassa olemista. Tämä lapsi ei kävele pää pilvissä. Hän on hyvällä tavalla realisti. Vanhemmat on kuvattu symbolisesti koirien tavoin keskelle kuvaa. Vanhemmat ovat perheen turvallinen sydän, johon lapsien on turvallista palata ulkomailmaan suuntautuvilta retkiltä kuvaluennallisesti.

Lilli on kaksitoistavuotias tyttö. Hänen perheeseensä kuuluu yksi isosisko, kaksi pikkuveljeä, äiti ja isäpuoli. Lisäksi hänellä on biologinen isä. Hänellä on lemmikkinä kaksi kissaa. Kuvassa 8 on esiteltynä Lillin perheaineisto.

Kuva 8. Tutkimusjoukko Lillin perheestä.

Oikealla etualalla kuvassa on tyttö, joka on piirtänyt kuvan. Hän heiluttaa reippaasti kättä. Tämä kuvastaa hänen eläväistä luonnettaan. Hänellä on raitoja hiuksissaan, mistä johtuu hiusten väritys. Hänen isosiskonsa kävelee vasemmalta ja huiskuttaa kättä ilmeisesti siskolleen, koska hänen kasvonsa ovat kuvaan päin. Keskellä kuvassa leikkivät tytön pikkuveljet, jotka ovat kaksosia ja reilun vuoden ikäisiä. Toinen heistä pukkaa lasten leikkikärkyä ja toinen istuu paikoillaan. Istuvan veljen takana on yksi perheen kissoista. Perheeseen kuuluu kaksi kissaa. Heidän kotitalonsa näkyy leikkivien poikien takana. Äiti kävelee kuvassa oikealla isäpuolen kanssa poikia kohden. Äiti ja isäpuoli kävelevät käsi kädessä, mikä kuvastaa heidän läheisiä välejänsä toisiinsa. Vanhempien takana on kolme kukkivaa pensasta ja kolme mäntyä. Taivas näkyy taustalla. Kuvan vuodenaika on kesä. Tässä kuvassa ei näy aurinkoa. Kuvassa on

tekemisen ja menemisen meininkiä. Tämä kuva poikkeaa muista kuvista, siten etteivät kuvatut poseeraa kuvassa valokuvamaisesti. Havainnoidessani tätä lasta, kun hän työstää töitään, hänelle sattuu ja tapahtuu: väriä käsissä ja vesikuppi kaatuu nurin ja niin edelleen. Hänen maalaamansa kuva ilmentää hänen toiminnallista luonnettaan. Hänelle saa joskus mainita samasta asiasta useita kertoja. Tässä maalaamassaan kuvassa taivas asettuu hyvin taustalle. Luonnon kasvussa näkyy valon ja varjon leikki, jota kuvantekijä on jaksanut tutkia. Hän on käyttänyt puolella taulussa sinisen eri sävyjä ja toisessa puolella ruskeaa, sekä vihreää.

Seuraavassa analysoin Lillin kuvaa. Tämä työ kertoo minulle tämän lapsen omaavan eläväisen luonteen. Keskittyminen yhteen asiaan kerrallaan, voi tuottaa hänelle tuskaa. Hänen luonteensa toiminnallisuus näkyy hyvin kuvassa. Hän on aktiivinen luonne monessa asiassa. Koti perhe ympäristö ja vauhti ovat hänelle tärkeitä. Hän haluaa olla tapahtumien keskiössä ja keskipiste. Häntä voisi tukea sosiaalialan ammattilainen siinä, miten voi kuunnella ja ottaa muita lapsia huomioon paremmin vuorovaikutustilanteissa. Hän elää, niin hetkessä, että vaarana on myöhästyminen eri tilanteista, siinä sosiaalialan ammattilainen voisi tukea häntä täsmällisyyteen. Kuva on todella kertova katsojalleen. Kodin lapsi kuvaa rauhallisen sinisenä. Mikä on ihana asia kuvaluennallisesti. Auton kirkkaanpunainen väri kuvastaa vauhdikasta ja nopeaa menoa. Pikkuveljistä kuva kertoo heidän myös olevan toiminnallisessa iässä. Kuvaluennallisesti äidillä ja isäpuolella on kivaa yhdessä.

Mila on kymmenvuotias tyttö. Hänen perheeseensä kuuluu äiti, isä, kolme siskoa ja hän. Lisäksi hän on teokseensa kuvannut yhden siskopuolen, äitipuolen ja isäpuolen. Hänen kuvaamansa työ eroaa siinä vanhempansa kuvaamasta perheestä, että siinä koetaan uusioperhe myös osaksi perhettä. Lemmikit kuvassa ovat yksi koira, yksi kissa ja kaksi undulaattia. Kuvassa 9 on esiteltynä Milan perheaineisto.

Kuva 9. Tutkimusjoukko Milan perheestä.

Milan tekemässä maalauksessa on yhdeksän ihmistä. Heistä neljä on aikuisia. Lapsia kuvassa on viisi. Lemmikkejä kuvassa näkyy neljä, jotka ovat yksi koira, yksi kissa ja kaksi undulaattia. Kuvan vuodenaika on kesä, myöhäiskesä ennen syksyä. Tähtiä on taivaalla ja kuu. Taivas on sininen ja tähdet tuikkivat siellä. Oikealla puolella kuvassa maatiaiskissa hiipii varmoin askelin. Se on niin elävän näköinen liikkeissään. Tälläkin tytöllä on kauniin viivan lahja. Lisäksi hänen viivansa on elävä. Se hengittää. Sitä lahjaa ei monella aikuisellakaan ole. Olen havainnut hänen työskentelyä seurattessani, että tämä lapsi miettii tarkoin ratkaisujaan ja katsoo ja tarkkailee tilanteita pitkään. Hänellä käden ja silmän koordinaatio toimii todella hyvin. Hän aivan selvästi odottaa, että minä näen, koska hän kaipaa neuvoja ja mihin asioihin. Häntä pitää osata lukea eleistä ja tukea hänen työskentelyään siten, koska hän ei paljon puhu, eikä hän osaa kysyä neuvoa, vaan

häntä on luettava ja lähestyttävä ohjaajan itse. Hän on ikäisekseen todella lahjakas lapsi. Hänellä on näistä lapsista ehkä paras keskittymisen kyky. Hän on kuvassa etualalla sinisessä puserossaan. Hänen olkapäällä kuvan vasemmalla puolella istuu kaksi undulaattia. Isä on kuvassa hänen vasemmalla puolellaan. Isällä on viikset ja parta kuvassa ja ruskea pusero. Isän takana on isosisko ja äitipuoli on maalaajan takana.

Seuraavassa analysoin Milan kuvaa. Tämä kuva kertoo sen että lapsella on hyvä olla isossa perheessään. Lapsi on reippaasti etualalla kuvassa, mikä kertoo rohkeudesta perheessä. Tälle lapselle eläimet ovat todella läheisiä ja hän osaa tarkkailla, niiden käyttäytymistä. Hän ilmentää eläinten persoonallisuutta kuvaluennallisilla metodein. Tällä lapsella on rikas mielikuvitus, sen näkee esimerkiksi kuvan taivaasta. Tällä lapsella on suuri sydän ja hänen perhekäsityksensä avara.

Mari on kymmenvuotias tyttö. Hänen perheeseensä kuuluu hän itse isä, isovelji, ja lemmikkieläimet joita ovat yksi kissa, yksi käärme ja kaksi kilpikonnaa. Hänen isänsä on yksinhuoltaja/leski. Hänen äitinsä on kuollut. Kuvassa 10 on esiteltynä Marin perheineisto.

Kuva 10. Tutkimusjoukko Marin perheestä.

Kuvassa on kolme henkilöä. Mari itse on kuvassa miltei keskellä. Hänellä on päällään ultramariinin sinine hame ja yläosassa scarletin punainen toppi. Hänellä on poltetun siennan väriset hiukset, jotka ulottuvat olkapäille. Kuvassa hänellä on coboltin siniset silmät scarletin punaiset huulet, jotka ovat leveässä hymyssä. Hänen oikea kätensä menee kuvassa päällekkäin isän vasemman käden kanssa. Isä on vasemmalla kuvassa ja isovelji oikealla edestä luettuna. Mari on turvassa kahden läheisensä välissä. Kissa on vandyken ruskealla maalattu ja se on kuvassa Marin ja isän välissä. Isä on kuvassa osittain ja hän kulkee kuvaluennallisesti vasempaan suuntaan, koska oikea käsi ei mahdu kokonaan kuvaan. Isä hymyilee leveästi kuvassa ja hänellä on lyhyet tuuheat hiukset. Coboltin sininen silmät ovat isällä ja scarletin punaiset huulet ja hiukset ovat poltetun siennan väriset. T-paita on isällä kuvassa coboltin sininen ja päällään hänellä sitruunan keltaiset shortsit. Kaikki kuvassa olevat henkilöt ovat avojaloin, joten siitä voi päätellä sään olevan lämmin keskikesän päivä. Kilpikonnat ovat kuvassa isän ja Marin

edessä. Isoveli on oikealla kuvassa. Hänellä on lyhyet poltetun siennan väriset kesähiukset, sapen vihreät ovat hänen silmänsä, suu on hymyssä ja scarletin punainen. Hänellä on sapen vihreä t- paita päällä sekä vandyken ruskeat shortsit jalassa. Käärme on pojan edessä kuvassa ja se on emeraldin vihreä. Ruohoa kuvassa on neljännes ja se on sapen vihreää. Kuva sijoittuu kesään vuodenaajoista. Taivas on coboltin sinisenä säihkyvä. Aurinko on valtavan iso ja vahvat säteet leviävät kauas. Se on sitruunan keltainen. Kuvan henkilöt vaikuttavat toiminnallisilta, koska kädet heiluvat irti vartalosta. Kuva on perhepotrettimainen kun vertaa sitä esimerkiksi perinteisiin valokuviin perheestä. Maalauksessa on positiivinen tunnelma ja rauhallinen. Lapsen maalauksessa henkilöt hymyilevät sädehtivästi ja hyvä mieli tarttuu katsojaankin, mikä kuvastaa henkilöiden hyviä välejä keskenään. Mari on kuvassa lähempänä isää joten kokee hänet läheisemmäksi kuin veljensä. Lemmikit ovat tärkeitä koska ne on piirretty kuvaan. Kuvan reunoissa näkyy valkoista pohjaa sekä taulussa muuallakin. Se kertoo lapsen tehneen kuvan nopeasti ja hivenen ehkä keskittymiskyvyn puutteesta. Kuva pitää yhtä vanhemman antaman vastauslomakkeen suhteen. Lisäksi lapsella on yksi mielikuvitusystävä ollut ja mitä muuta osiossa oli mainittu äidin kuolleen.

Havainnoidessani Maria hänen työskennellessään vaikuttaa hän rauhalliselta ja hyväntuuliselta yleensä. Hän on aika tuottelias töiden suhteen. Silloin kun hän väsyä, niin hän todella väsyä ja häntä saa tukea, että hän jaksaa työskennellä. Hän tulee herkästi kysymään neuvoa jos ei tiedä, mitä tekee tai on nopeasti valmis. Hän on joskus hetkessä valmis, täytyy hänelle näyttää kuvasta joka kerralla, mitä kohtaa hän voisi vielä työstää ja herätellä hänessä kysymyksiä ja ihmettelyä kuvantekijänä. Silloin huomaa kuinka paljon hän välillä todella tarvitsee aikuista rinnalla kulkemaan ihan fyysisesti koko ajan. Hän on ihastuttava lapsi niin aito ja välitön. Kerrosmaalaaminen tuntuu olevan hänelle vierasta. Kuviin hän herkästi jättää aika tavalla valkoista pintaa näkyviin, vaikka olen useasti pyytänyt häntä olemaan rajauksissa huolellisempi.

Seuraavassa analysoin Marin kuvaa. Tämä kuva kertoo sen, että lapsen mieli on lapsenomainen. Asennot kuvan henkilöillä ja kuvaustapa kertovat spontaanista ja avoimesta toimintaan taipuvaisesta luonteesta. Aikuisen tehtävä on tukea tätä lasta keskittymiskyvyn parantamiseen ja kehua hänen hienoa luonnettaan. Lapsi vaikuttaa välittömältä ja tasapainoiselta. Tällä lapsella on hivenen vaikeuksia saada figuurit

mahtumaan kuvaan kuvaluennallisesti. Taulukossa 7 on esiteltyinä aineistot koostettuna.

Taulukko 7. Aineistot koostettuina elementeistä, joita lasten perhekuvilla ilmenee.

Lasten nimet	Vuodenaika	Mitä taivaalla	Mitä erilaista kuvassa	Asennot ihmisillä	Onko kasvokuva
Ainu	kesä	keltaista, vihreä	koira keskellä kuvaa, värit	samanlaiset asennot	on
Lilja	kesä	aurinko, lintu, okra taivas	vaaleat värit	samanlaiset asennot	koko vartalo
Saaga	kesä	aurinko, pilveä, tummansininen taivas	2 tekijä itse puuttuu kuvasta	samanlaiset asennot	koko vartalo
Lilli	kesä	sininen taivas	auto, talo kuvassa	erilaiset toiminnalliset asennot	ei
Mila	kesä	kuu, tähtiä, sininen taivas	taivas	erilaiset asennot	edestä sekä sivusta
Mari	kesä	aurinko, sininen taivas	-	samanlaiset asennot	koko vartalo
yhteensä	6 kesää	3 aurinkoa	1 tekijä puuttuu	1 toiminnallinen kuva	2 kasvokuva

6.4 Mistä elementeistä kuvat koostuvat lapsilla

Seuraavaksi tein yhteenvedon lasten perhekuvista ja mitä, niistä löysin.

Paikkana perhemaalauksissa osalla lapsista oman kodin pihapiiri, osalla voi olla kuvitteellinen pihapiiri. Vuodenaikana kaikilla lapsilla on perhemaalauksissa kesä. Kaikkien lasten perhemaalauksissa on esillä maa ja taivas. Toisissa perhemaalauksissa esiintyy selkeämmin etutaso, keskitaso ja takataso perspektiivisesti. Lasten maalaamat perhekuvat koostuivat, niistä ihmisistä ja kotieläimistä, jotka lapset kokivat kuuluvansa perheeseensä. Maisemallisesti elementteinä oli ilma, taivas, aurinko, pilvet, kuu, tähdet, maa, pensaat, puut, tie, talo ja auto. Jokainen lapsi maalasi perhekuvan kokonaan, eikä esimerkiksi jättänyt joitain alueita maalaamatta. Taulukossa Kolmella lapsella esiintyi perhekuvassaan aurinko. Eräs lapsi oli jättänyt itsensä pois perhekuvastaan. Yhdellä lapsella oli toiminnallinen perhekuva. Kahdella lapsella perhekuva oli kasvokuva.

Kaikilla lapsilla vuodenaika oli kesä teoksessa. Syitä voi olla monia, kuten kesä oli takanapäin, lapsilla on kesällä lomaa koulusta ja usein vanhemmilla töistä, kesällä ei tarvitse pukeutua kerrosmaisesti, kesällä on lämmintä, valoisaa, kesällä ehkä touhutaan perheen kanssa enemmän ulkona, kesään liittyy hyviä muistoja, lemmikkien kanssa silloin helpompi ehkä leikkiä ulkona. Töissä oli yhteensä kolme aurinkoa. Yhdellä lapsella taivaalla esiintyi kuu ja tähtiä. Eräällä lapsella taivaalla oli keltaista ja vihreää. Yksi lapsi ei maalannut itseä lainkaan perhekuvaansa. Yhdellä lapsella koira oli keskellä kuvaa. Eräällä lapsella perhekuva oli toiminnallinen, sekä auto ja talo esiintyivät myös kuvassa. Kahdella tytöllä maalaustapana kuvassa oli kasvokuva. Eräällä lapsella on vauhtikuvamaiset asennot ihmisillä perhekuvassa. Kahdella lapsella perhekuva on kasvokuva. Neljällä lapsella esiintyy perhekuvassa vartalo ehjänä, tosin eivät kaikki perheen jäsenet.

7 VOIMAANTUMINEN PERHEKUVIEN KAUTTA

7.1 Voimaantuminen

Valokuvien kautta voimaantumista voi mielestäni verrata oman maalatun kuvansa tai perhekuvansa tekemiseen ja sen vaikutuksiin. Taidekurssilla lapset maalasivat molemmat, mutta analysoin vain perhekuvaa tässä opinnäytetyössäni. Miina Savolaisen mukaan valokuvaa voidaan käyttää voimautumisprosessiin ihmisellä, sekä yhteisöillä. Savolaisen mukaan se ” menetelmä perustuu empowerment- käsitteen sisältöihin ja sen käyttö edellyttää itsemäärittelyn oikeuden sekä tasavertaisuuden lähtökohtien toteutumista”. Hänen mukaansa idea on se että jokainen voimauttaa itse itsensä. Hänen mukaansa kysymys on siitä millä tavalla katsomme ja näemme asioita. Itse olen pyrkinyt koko taidekurssin ajan ohjaamaan lasten katselutapaa omille kuvilleen ja etenkin siihen hyvän näkemiseen, mitä niissä erityisesti on. Itseäni voimauttaa ohjaajana juuri se, kun huomaan lasten oivaltamisen riemun omassa työskentelyssään ja se näkyy onnistumisen riemuna. Menetelmän avulla pyritään tekemään näkyväksi arkitodellisuudesta positiiviset ja arvokkaat asiat yksilölle itselleen. Itse tein voimauttavan valokuvaus projektin asiakkaille eräässä harjoittelupaikassani. Silloin sillä oli kohderyhmälleni terapeutin vaikutus. En ole saanut tämän alan koulutusta, mutta olen opiskellut valokuvausta kahdessa eri opistossa ja tehnyt itse pimiössä kuvia. Mielestäni valokuvaa ja maalaamista yhdistää se, mitä halutaan tehdä näkyväksi ja miten, sitä vahvistetaan.

Lisäksi maalaamisella on muutakin yhteistä valokuvaamisen kanssa, kuten se ettei lopputulosta voi tietää ennalta. Ihmisen on siedettävä itsessään epävarmuutta ja epätietoisuutta ja sitä että voi epäonnistua. Mielestäni se lisää itsetuntemusta ja vahvistaa ihmistä sisältäpäin. Maalaus on myös prosessi, kuten valokuvauskin. Mielestäni lasten perhemaalaukset voivat vahvistaa ja voimauttaa perheen tunnesiteitä. Jokaiselle perheenjäsenelle perhemaalaus merkitsee varmasti hieman eri asioita ja katsantokanta on yksilöllinen. Itselleni eräs lähtökohta oli lapsille perhemaalauksen merkitys, siinä positiivisessa mielessä todentaa se heille itselleenkin näkyväksi. Jokainen lapsi on erityinen omana itsenään ja heidän perheensä on heille eheyttävä

voimavara. Tarkoitukseni on jatkossakin taidekurssin merkeissä maalauttaa lapsilla uudestaan omakuva ja perhekuva ja voimme esimerkiksi yhdessä katsoa niitä ja keskustella niistä. Uskon vakaasti taiteen tekemisen olevan lapsille eheyttävä voimavara, sekä tukevan heidän identiteettiään ja kasvuaan tasapainoiseksi aikuiseksi. Se on mielestäni yksi taiteen perustehtävistä. Itse tulen sosiaalialan ammattilaisena käyttämään tulevalla työkentälläni taidetta ja valokuvaa voimauttavana voimavarana, sekä maalausta samalla tavoin. Voimauttavan valokuvan idea on siis se, että kuvaaja kuuntelee kuvattavaansa. Kuvassa on päähenkilö ja hän ei ole kuvauksen kohde. Ne ihmiset esimerkiksi, joilla on vaurioitunut perhekäsitys saavat mahdollisuuden tulla nähdyksi, että kuulluksi. Omakuva ja maalaus, sekä perhemaalaus on paljon enemmän, mitä se tuo näkyväksi. Yksilö näkee kuvassa paljon muutakin, kuin itsensä ulkoisesti, sillä hän näkee siinä myös puutteensa ja juuri tämä eheyttää ihmistä, kun hän hyväksyy itsensä sellaisena, kuin on. Ihmistä tuetaan ja ohjataan näkemään itseään hyvänä. Yleensä se tuo ihmiselle lisää energiaa ja iloa jota hän mielellään jakaa omassa lähipiirissään. Lisäksi perhemaalauskuva tuo näkyväksi sellaiset asiat, joita lapsi ei kykene esimerkiksi sanallistamaan ääneen. Taide auttaa lasta ymmärtämään itseään, sekä kokemaan itsensä merkitykselliseksi ihmisenä. Lapsi voimaantuu oman itsensä näkemisestä hyvässä valossa. Lasten maalaavat perhekuvat, voivat suoda lapselle lohtua ja tukea esimerkiksi perheessä tapahtuviin muutoksiin. (Savolainen 2012.)

Taide ja kulttuuri tukevat hyvinvointia ja terveyttä, joka tuo tekijöilleen mielihyvää ja hyvinvointia, sekä osallisuutta ja voimauttavaa tutkimusta omasta elämästään. Taiteen tekemisen ohella yhteisöllisyys nousee keskeiseksi tekijäksi ihmisten hyvinvoinnissa. Nuoruudessa taiteella ja taiteen tekemisellä voi olla kauaskantoisia seurauksia yksilön tulevaisuuden kannalta. Taideharrastuksella on yleensä murrosiän kuohuntaan tasapainottava vaikutus. Ohjaajan roolin lapset ja nuoret kokevat tärkeäksi hyvän tunti tilanteen rakentajana. Ohjaajat osallistuttavat itsensä taideharrastuksia vetäessään useisiin rooleihin. OAJ:n lausunnon mukaan, ohjaajan persoonallisuudella ja ammattitaidolla on iso merkitys ohjattaville. Ohjaajan on hyvä olla läsnä, kun ohjattaville tapahtuu tunnilla merkittäviä asioita. Se on haasteellista ohjaajalle, koska joutuu sitoutumaan ryhmään monin eri tavoin ja jakamaan ryhmänsä kanssa asioita. Tunneilla saamansa palautteen lapset ja nuoret kokevat tärkeäksi. Nuoret haluavat myös

antaa ryhmälle takaisin positiivista palautetta, sekä ohjaajalle. Tällöin ryhmässä toimiminen on vuorovaikutteista. Lapset ja nuoret ovat kiinnostuneita positiivisesta palautteesta myös subjektiivisesti, kuten huomattiinko heitä, miten hyvin he onnistuivat työskentelyssään ja lisäksi sillä on suuri vaikutus heidän itsetunnon kehitykselleen. Lapset itse kertovat, että kun saa kommenttia tietää että joku on huomannut juuri hänet. Lapset kokevat positiivisen palautteen rehellisyytenä ja peilaavat, sitä vahvasti omiin tunteisiinsa. Taideharrastusten myötä lapset kokevat omaavansa paremmat valmiudet toimia erityyppisissä vuorovaikutteisissa viitekehyksissä. Lapset kokevat oman ilmaisunsa monipuolistuvan taideharrastuksen myötä. He myös kokevat omaavansa paremmat valmiudet negatiivisissa sosiaalisissa tilanteissa. Tämä on lasta ja nuorta mielestäni todella voimauttava asia, sillä kaveripiirin painostus on tietyssä iässä todella suurta. Lapset ovat havainneet itsevarmuuden lisääntymisen itsessään taideharrastuksen myötä. Taideharrastuksella on mahdollisuus ohjata lasta eettisesti hyvällä tavalla, kuten lisääntyvällä itsetuntemuksella, sekä lisääntyvänä kykynä nähdä ympäristössään hyvää ja sitä kautta pystyy olemaan suvaitsevaisempi muita kohtaan. Taideharrastuksen keskiössä on kertyneen taidon ja tiedon vuorovaikutteinen dialogisuus. Nämä edellä mainitut asiat avaavat tien luovuuteen ja oppimiseen dialogisesti. Lapsella ja nuorella pitää olla kykyä hahmottaa, näiden asioiden yhteys omassa elämässään. Ohjaajan hyvä palaute ja tilannearviointi muodostuvat hyvästä tilannetajusta, tilanteen lukutaidosta, erilaisista kieli, että mielikuvista, arvioinnin kvaliteetit muuttuvat aina tilanteen mukaan. Hyvän ohjaajan ja palautteen antajan on osattava elää ja eläytyä aina tilanteen mukaan täysillä, sekä kyseenalaistaa, että huomioida esimerkiksi maalaustaiteessa erilaisia työskentelytapoja ja katseen kulkureittejä. (Näre 2010, 1-76).

7.2 Näyttely

Maanantaina 14.11.2011 oli näyttelyn avaus kunnantalon toisessa kerroksessa. Näyttely kesti perjantaihin 18.11.2011 asti. Paikka oli hyvä ja tilava tähän tarkoitukseen, sekä valoisa. Näyttelyssä oli vieraskirja/mistä pidit/mistä et pitänyt kommentteja varten. Kukaan ei ollut kirjoittanut näyttelystä mitään negatiivista, mikä oli mielestäni odotettavissakin. Positiivisia kommentteja sen sijaan oli tullut runsaasti kirjallisesti. Sain myös paljon positiivista palautetta sanallisesti. *Seuraavanlaisia kommentteja muun*

muassa: hieno, hyvä, hyvin työt esillä, upeita töitä, esillepano hieno, kokeilu, - haistelu, - maistelu purnukat kivoja, hieno näyttely, tosi hieno, kivoja teoksia hienoja ja siidejä, ihania töitä. Vanhemmilta sain myös positiivista palautetta, sekä ammattikasvattajilta. Näyttelyn työt lapset tekivät perhekuvan osalta marraskuussa 1.11.2011.

Näyttely tapahtuma oli maanantaista perjantaihin viikolla 14.11.2011–18.11.2011.

Minulla ei ollut erityistä ohjelmaa itse näyttelyssä. Tiedotin tapahtumasta julisteen muodossa, sähköpostitse, tekstiviestein, puhelimen välityksellä, nähdessäni ihmisiä kutsuin heidät samalla tutustumaan kuvataidekurssin näyttelyyn. Minulla ei ollut mitään sen kummempaa kirjallista kutsuprosessia, koska näyttely oli niin pienimuotoinen, niin en katsonut tarpeelliseksi painaa ja lähettää erillisiä kutsuja itse tapahtumaan. Päädyin prosessissa myös siihen, etten painata teoksista lehtistä, missä kerrotaan itse teoksen nimi, tekijä, materiaali, tekniikka, hinta ja vuosiluku, koska olin sopinut kuvataidekurssilaisten kanssa, ettei heidän nimiään ole teoksissa. Muutoin olisin painanut esittelyvihkot itse teoksista. Itse tapahtumaan olin jakanut teokset aihealueittain, kuten esimerkiksi kahvi maalaukset ja olin kirjoittanut esimerkiksi seinälle, millä materiaaleilla kyseiset maalaukset oli tehty. Avajaisissa ei ollut muuta tarjoilua, kuin karkkeja, mitä oli saatavilla koko näyttelyn keston ajan vieraille polun varrella olevassa rasiassa. Olin itse paikalla kertomassa näyttelystä esimerkiksi kun tiesin erikoisryhmien tulevan, kuten päiväkodin lapset, kehitysvammaiset ja perhepäivähoitajat. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 55.) Tämän päivän lapset ovat teknisesti lahjakkaita ja syntyneet tietokoneiden ynnä muiden maailmaan, joten aikuisten pitää tehdä töitä itsensä kanssa, ettei ole esteenä lasten taide-elämyksille välillisesti, eikä muutoin. Taiteen tuntemiseen ei ole oikopolkua. Mitä enemmän tietää, opettelee, ymmärtää, oppii näkemään ja tekemään. Sen suuremmat mahdollisuudet on ymmärtää enemmän ja nähdä enemmän taiteen kautta. Eri taiteenlajit tarvitsevat erilaista lukutaitoa välittääkseen yleisölleen taidenautinnon. (Tarkkonen & Sassi 2005/2006, 68–69). Lukutaitoa kuvien ymmärtämiseen aikuisten tulisi opettaa lapsille ja suojata heitä huonoilta kuvilta tarkoitan tällä esimerkiksi pornograafisia kuvia. Lapsella ei ole samanlaisia suodattimia ja välineitä rakentunut, vielä kuten aikuisella kuvien ymmärtämiseen.

7.3 Kuva

Kuvalla voi olla monta merkitystä. Verbaalisessa kielessä teksti synnyttää lapsessa erilaisia mielikuvia. Visuaalisesti se tarkoittaa sitä mitä näemme silmin. Representaatio eli jollain välineellä tehty kuva, kuten esimerkiksi kameralla. Kuvaa havainnoidaan eri tavalla, kuin lukemaamme tekstiä. Sitä voidaan tarkastella synkronisesti, yhtäaikaaisesti ja ajassa lineaarisesti eteneväksi. Teksti luetaan järjestyksessä, toisin kuin kuvalla ei ole alkua ja loppua samalla tavoin. Kuva muodostuu kromaattisuudesta, sävyjen eli valöörien ja muodon yhdistelmästä. Kromaattiset elementit muodostuvat perusväreistä. Perusvärejä ja niiden sekoituksia kutsutaan kromaattisiksi väreiksi. Mustaa ja valkoista on kutsuttu akromaattisiksi ja kaikki eivät pidä niitä väreinä. Kun muodosta ja värien variaatioista tulee kuva, silloin niistä hahmottuu, jokin tausta tai hahmo, jossa on idea Brusilan mukaan. (Kuvittaan 2003, 9-10). Lapsen voi olla helpompaa kertoa aikuiselle kuvan kautta asioita, kuten purkaa pahaa oloaan. Taidekurssilla lasten tekemä perhemaalauskuva, saattoi auttaa ymmärtämään lapsia, joilla ei ole esimerkiksi molempia biologisia vanhempia asumassa ydinperheessään, että he ovat tästä huolimatta muodostavat perheen samalla tavalla, kuin ne lapset, joiden perheisiin kuuluu kaksi biologista vanhempaa. Tarkoitan tällä sitä, ettei heidän tarvitse ajatella tai kokea olevansa perheenä vajavainen. Tällä on yhteyksiä mielestäni voimauttavaan valokuvan tekemiseen.

Kuvanlukutaito mitä se on. Se kertoo tekijyyden ja katsojuuden valtasuhteista Mari Mäkirannan mukaan. Sillä on merkitystä, miten ihmisiä kuvataan ja näytetään kuvissa vai puuttuuko osa perheestä esimerkiksi kuvasta ja miksi. Jokainen katsoja tulkitsee ne eri tavalla, osin se on kulttuurisidonnaista ja se pitää kuvantekijän ja katsojan ymmärtää, jottei loukkaannuta eri kulttuureissa esimerkiksi tehdyistä perhemaalauksista. Kuvat todentavat katsojalle asenteita, arvoja, lakeja, idoleja ja mikä on suosittua ja ihannoitavaa esimerkiksi nykykulttuurissamme. Kuvanlukutaito on noussut yhteiskunnassamme tärkeään asemaan, sekä kuvien omaehtoinen tuottaminen ja jakaminen internetin välityksellä. Kuvia voidaan tuottaa nykyteknologialla monin eri tavoin ja yhdistellä, niitä keskenään. Kuvista nähdään se mitä halutaan ja miten niitä on opittu katsomaan. Kuvia tulkitessani olen siis kuvannut, sitä mitä itse ymmärrän kuvien ja symbolien merkkikielestä, sekä olen tulkinut, niitä tämän aikakauden ja historian

mukaan. Mielestäni kuva ylittää kulttuuri ja kielirajat, koska esimerkiksi näiden lasten maalaamien perhekuvien katsoja useimmiten mieltää varmaan lasten maalauksien kertovan lapsen perheestä, siten lasten teokset ovat kansainvälisempiä, kuin esimerkiksi, että he olisivat kirjoittaneet, keitä heidän perheeseensä kuuluu suomeksi. Itse olin opinnäytetyöntekijänä kiinnostunut, siitä pitääkö lasten maalaama perhekuva yhtä vastaavasti aikuisilta saamaani todennukseen, keitä kuuluu lapsen ydinperheeseen. Lasten kuvat kertoivat minulle melko realistisesti sen, keitä henkilöitä heidän perheeseensä kuului. Opinnäytetyöntekijänä minuun vaikutti oma historiani ja tapani lukea ja ymmärtää lasten kuvia. (Ajattele itse! 2010, 97–118.)

7.4 Kuvan kunnioittaminen ja taidekasvatus

Kuvan kehystämällä voi olla merkittävä vaikutus kuvan tulkintaan. (Ylimartimo & Brusila 2003, 15). Sen voi havaita esimerkiksi siten kun laittaa kuvan alle liian ison värillisen paperin taustalle. Se muuttaa kuvan tunnelmaa, kuva voi esimerkiksi supistua itseensä päin tai kuva laajennee. Sillä on siis merkitystä minkälaiset kehykset valitsemme. Jos kuvasta puuttuu, jokin tietty väri, mikä antaa kuvalle pikantin vivahteen, sitä voi laittaa kehyksiin ja se antaa kuvalle voimaa. Kuvaa ei saa myöskään mennä leikkaamaan, mistä sattuu, koska se voi väärin tehtynä luoda kuvaan aivan vääränlaisen käsityksen tai katseen kulkusuunnan. Länsimaissa luetetaan kuvia eri tavalla. Kuvittaen kirjan mukaan taiteen piiriin kuuluvat kuvat vaativat kehystämistä, muuten ne tulkitaan populaariksi. (Ylimartimo & Brusila 2003s, 17). Itse olen sitä mieltä, että enää ei välttämättä kotiinkaan kuviin tarvita kehyksiä. Ne ovat kepeäkömpiä ilman kehyksiä ja ehkä arvokkuuskin on vuosien saatossa karissut. Kehyksettömät kuvat kuuluvat tähän päivään sekä lasittomat. Materiaalit ovat muuttuneet ja ihmisten mieltymykset muuttuvat ja siten niitä on helpompi vaihdella kodin seinillä. Tyyli muuttuvat sesonkien mukaan ja samalla taulut. Perheet muuttuvat ajassa ja perhekuviakin päivitetään.

Taidekasvatusta tarvitaan siihen, kun vahvistetaan lapsen sisäistä maailmaa ja sitä kautta hän on valmiimpi kohtaamaan ulkopuolisen maailman. Kyse on lapsen taidoista ymmärtää maailmaa ja osallistua siihen tasavertaisena jäsenenä. Taide synnyttää ihmisessä vahvan tunnetilan, minkä vuoksi se on todella tärkeää ihmiselle

henkilökohtaisesti. Esteettistä elämystä kuvaillaan taidenautinnon tunnetilaksi. Se luo voimakkaita vivahteita lapselle arjen harmauteen. Lapsi näkee maailman kauniina ja hyvänä paikkana. Lapsi luo henkilökohtaisen suhteen taideteokseen ja löytää siitä eri aspektoja ja katseen kulkusuuntia. Kun lapsi ei kykene kokemaan elämyksiä, on hänen hyvin vaikea tavoittaa elämän merkitystä. (Tarkkonen & Sassi 2005/2006, 50–51). Lapselle voi olla eheyttävä voimavara palata esimerkiksi mielikuvitusmaailmaansa, jonne hän on luonut mielikuvituksessaan paikan jossa hänellä on hyvä olla. Se taito voi kantaa ihmistä läpi elämän hyviin päätöksiin ja tasapainoiseen elämään.

8. POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 31. artiklassa todetaan muun muassa että sopimusvaltiot tunnustavat lapsen oikeuden vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin. Ohjaajat ja taiteilijat antavat lapsille mallin ja väylän, miten toimia luovasti eri tilanteissa. (Ruokonen & Rusanen & Välimäki 2009,3-5). Rusasen mukaan tavoitteena on lapsen kokonaisvaltainen kasvu ja yhteiskunnallisesti tarkasteltuna päämääränä on kasvattaa lapsi kulttuuriseksi osallistujaksi. Lapset ovat luovia keksimään installaatioita ja ympäristötaidetta, kuten lumirakennelmia, majoja puuhun, tällä tavoin he voivat käydä aikuisten ja lasten kesken kulttuurista vuoropuhelua. Olen samaa mieltä Rusasen kanssa siitä, että lapsen ympäristössä tulee näkyä hänen kättensä jälki. (2009,48–50). Ilman mielikuvia lapsi ei pysty työstämään taideteoksiaan. Minulle on opetettu, että mielikuviutus on pitkälle opittua. Siinä on todella lasten kesken suunnattomia eroja. Toisia on tuettava ja työnnettävä, hieman eteenpäin. Mielestäni henkilön joka ohjaa taidekasvatusta lapsille pitää löytää itsestään ensin ihmettelyn ja hämmästyksen tunne. Intensiivisyys tulee siihen luonnollisesti kaupan päälle. Hän pystyy sitä kautta tukemaan lapsen näkemistä ja kehittymistä ja löytämään katseelle erilaisia kulkureittejä teoksissa. Se on tie itse oivallukseen. Itse olen vienyt omat lapseni vauvaikäisestä asti museoihin ja taidenäyttelyihin. Olemme yhdessä ihmetelleet asioita rauhassa hiljaa, sekä ääneen. Heidän keskittymiskykynsä ja jaksamisensa, eivät ole koskaan olleet ongelma. Mielestäni kulttuuri ja taide tukevat ihmisen sosiaalista kasvua ja ymmärrystä omalle identiteetilleen ja historialleen. Se sitoo ihmisen omaan elämäänsä tukevasti. Se on yksi kanava luovaan, toiminnalliseen, vuorovaikutteiseen, dialogiseen, vastavuoroiseen, sensitiiviseen, osalliseen, osallistuttavaan ja välittävään elämään oman yhteisönsä sisällä.

Solastien mukaan kulttuuria luodaan päivittäin, hiekkalaatikoilla, työpaikoilla, ruokapöydässä ja jääkiekko- otteluissa. Kulttuuri on tietoa, joka kulkee sukupolvelta toiselle. Identiteetti on Solastien mukaan opittua ja omaksuttua. Fantasiat, myytit ja kertomukset ovat elämäämme ja meitä vahvistavia elementtejä. (Solastie 2005/2006,3.) Näistä runoista, riimeistä, tarinoista, saduista, kertomuksista ja perinteistä lasten kuvat kumpuavat ja saavat värinsä mielestäni. Pietarissa sijaitsevan taidemuseon eremitaasin johtaja sanoi katsomassani taidedokumentissa seuraavasti ”taide on lasten henkistä pääomaa ja se tukee ihmisen henkistä kehitystä”. Hän sanoi lasten myös olevan se

tärkein kohderyhmä, missä iässä opetetaan tyyli ja kiinnostus taiteisiin, muu työ tehdään rahan vuoksi, että homma pyörii. Olen samaa mieltä hänen kanssaan siinä, että se on otollisin kohderyhmä, minkä vaikutukset kantavat läpi elämän ja hyöty on tietysti suurin, kun taidekasvatus ja ohjaus aloitetaan, jo lapsuudessa. Itse jos olen työnantaja, hyödyntäisin alaisteni moniammatillisuutta ja moniosaamista nykyistä enemmän työyhteisöissä. Itselläni on pitkä kokemus eläinten hoidosta sekä lasten hoidosta pienestä pitäen. Ongelma on lähinnä se, että olen tehnyt ilmais ja vapaaehtoistyötä läpi elämäni, joten en ole saanut niistä palkkaa ja näin ollen ne kaikki eivät näy työhistoriassani. Kummassakin palveluammattissa tarvitaan hyvää havainnointia ja pienien eleiden, ilmeiden, äänien, poikkeavan käytöksen huomioimista ja huomaamista. Ihmettelenkin miten sitä ei hyödynnetä puolin ja toisin. Itselläni on pitkä työhistoria eläinten hoidosta ja kaksi tutkintoa, siltä alalta. Mielestäni eläinten hoitaminen on pitkälle tarkkailua ja havainnointia ja puntarointia, siitä että tekee oikeat ratkaisut ja toimenpiteet oikeaan aikaan. Tämä sama asia on mielestäni yhtä tärkeää lasten ja muiden specifien ryhmien huomioinnissa. Itselläni on tähän asti ollut todella hyvät tilastot eläinten parissa työskentelyllä ennakoivalla puuttumisella ja asiantuntevalla hoidolla verrattuna koko maan tilastoihin. Itselläni olevilla eläimillä esimerkiksi ei esiinny tietynlaisia sairauksia lainkaan. Työntekijän täytyy mielestäni sitoutua työhönsä ja ottaa vastuu asiakkaista. Nämä kyseiset asiat tuovat tulosta. Tätä tietoutta ja osaamista minä hyödyntäisin työyhteisöissä. Asioihin pitää paneutua ja puuttua heti, eikä hoitaa vain seurauksia. Työntekijän pitää osata ennakoida asiat ja hoitaa ne loppuun asti. Havainnointia on monenlaista ja toisille täytyy kädestä pitäen näyttää useaan kertaan, mitä se tarkoittaa. Osin se on synnynnäistä. Itse kuulen äänestä, liikkumisesta, ilmeistä, liikkumattomuudesta ja niin edelleen, että jokin on vialla. Näitä asioita itse aion tuoda tuleviin työyhteisöihini.

Uutta näkökulmaa toisi myös tuoreiden koulutuksien omaavien ihmisten palkkaaminen työyhteisöihin. Se loisi mahdollisuuden piristää työyhteisöjä laajemmin uusilla toimintatavoilla ja välineillä. Esimerkiksi pidempiä vuorotteluvapaita pitää suosia, jos palkataan töihin koulusta valmistuneita ammattilaisia. Se toisi kannustavuutta työntekoon. Sellaisille työntekijöille, joilla on laajaalaisuutta, monipuolisuutta, luovuutta ongelmanratkaisukykyä, sensitiivisyyttä, empaattisuutta, kykyä itsenäiseen työskentelyyn, kykyä kantaa vastuuta omista päätöksistään, joustavuutta työajoissa

jatkossa heille pitää löytyä motivoivia työpaikkoja sosiaalialalta. Muutoin vaarana voi olla työvoiman karkaaminen muille sektoreille yhteiskunnassamme. Työnantajien on oltava laajakatseisempia. Koulutus yksin ei ole tie auvoiseen onneen. Tarvitaan laajakatseisuutta ja uuden tiedon omaksumiskykyä ja halua. Suurin työ on mielestäni siinä saadaanko ihmisten asenteita muokattua uudelleen. Siihen halu lähtee jokaisesta työntekijästä itsestään. Nuoria ihmisiä kannustaisin koulutuksessa voimakkaammin yrittäjyyteen ja oman työpaikan luomiseen, sillä olen varma, että töitä löytyy, jos työnsä hoitaa kunniakkaasti.

Opinnäytetyöstäni hyödyn ensisijaisesti itse, sillä saan tutkintoni suoritettua ja valmistun. Yhteiskunta hyötyy opinnäytetyöstäni, siltä osin kun työskentelen etenkin, lapsiasiakkaiden parissa ymmärrän heitä, sekä omaa käyttäytymistä ja suhtautumistapaani paremmin. Minulla on myös mahdollisuus paremmin työstää omia havaittuja puutteitani, sekä tukea lapsia parhaalla mahdollisella tavalla nyt ja tulevaisuudessa. Opinnäytetyön tekeminen on parantanut itsetuntemustani. Palvelen siis tällä opinnäytetyölläni itseäni ja yhteiskunnan kansalaisia, saan sosiaalisia välineitä sosiaalisten ilmiöiden ymmärtämiseen, tulkitsemiseen sekä ongelmien ratkaisemiseen Sari Närettä lainatakseni. (Viinamäki & Saari, 2007,28), Olen samaa mieltä Risto Heiskalan kanssa siitä, että tutkimus on aina jollain tasolla tapahtuvaa abstraktia ajattelua, joka etenee vuorovaikutuksessa aineiston kanssa. (Räsänen, & Anttila, & Melin, 2005, 29). Aineisto on jotenkin pystyttävä tyypittelemään ja erittelemään toisistaan.

Jäin pohtimaan miksi tytöt osallistuvat enemmän kuvataidekurssille. Johtuuko se tässä iässä poikien toiminnallisesta luonteesta vai siitä että tytöt aloittavat tässä iässä mielellään pysyvän harrastuksen. Kasvatetaanko tyttö ja poika lapset eri tavalla. Vaikuttaako se tyttöjen kiinnostukseen kulttuuriharrastuksia kohtaan. Miksi eräs lapsi ei piirtänyt itseään perhepotrettiin. Johtuiko se siitä että perheenjäseniä on monta ja taulunpohja niin pieni, vai eikö hän kokenut kuuluvansa perheeseensä, vai unohtiko hän itsensä. Miksi eräs lapsi ei piirtänyt perhekuvaan biologista isäänsä. Eikö lapsi ole isänsä kanssa tekemisissä jostain syystä. Ovatko heillä huonot välit, päädyin siihen että johtuu isästä koska hän on aikuinen. Vai johtuiko siitä yksinkertaisesti että asuu äitinsä luona. Hän oli myös maalannut isovanhempansa perheeseensä kuuluvaksi. Kertoo

läheisistä väleistä, asutaan ehkä lähellä. On ehkä viettänyt paljon aikaa heidän kanssaan. Eräs lapsi yllätti minut kun oli kuvannut perheeseensä biologiset vanhemmat että äiti- ja isä puolet. Kertooko se luottamuksesta ja hyvistä väleistä. Lemmikit lapset sijoittivat yleensä maalaukseensa. Nuoret aikuiset tutkimusten mukaan sijoittavat lemmikit perheeseensä myös. Se ei tullut itselleni opinnäytetyöntekijänä yllätyksenä. Vuodenaika oli kaikilla lapsilla kesä. Aurinko paistaa, valoisa aika pitkä, lämmintä, voi olla paljon, ulkona, lomaa koulusta lapsilla ja vanhemmilla, ei tarvitse pukeutua monimutkaisesti, voi pukeutua kevyesti t- paitaan, shortseihin, voi olla avojaloin, lemmikkien kanssa touhuilu helpompaa ulkona. Kaikki kuvat sijoittuivat ulos. Perhepotrettimaisia kuvia lasten teokset olivat, kuten valokuvissa. Pohdin onko se opittua mallista vai runsaan valokuvaamisen ansiota perheissä ja kuvatulvasta yhteiskunnassamme. Toisaalta perinteisesti monet asettuvat perhekuviin perinteisiin asentoihin.

Yllätyin kuinka hyvin lasten työt kuvasivat heidän persoonaansa. Uusi kadotettu maailma avautui minulle uudestaan lasten teosten kautta. Lapset laittavat koko persoonansa maalaamiinsa tuotoksiin. Sitä kautta oivalsin miksi jotkut mielellään piirtävät eläimiä, kuten koiria osalla se tulee mangasarjakuvista ja osin leikit myös. Mitkä ovat lasten lempivärit esimerkiksi. Muistan ne ulkoa, kun kerran kysyin heiltä niistä ja ne aikuinen huomaa havainnoimalla lapsia heidän työskennellessään. Tapansa keskittyä, työstää kuvia, tukemisen tarve, kysymisen tarve. Havaintoja tein todella runsaasti, niistä saisi vaikka romaanin aikaiseksi. Huomioin että oma valveustila pitää olla hyvä lasten kanssa toimiessa, siten saa itselleen myös parhaan hyödyn. Todella positiivinen kokemus oli itselleni tämä taidekurssin pitäminen. Lasten teosten analysointi, sekä havainnointi, näyttelyn pitäminen olivat itsellenikin elämyksiä ja opin uutta. Itselle voimauttavaa, kun huomaa että osaa edelleen asioita ja saa pohtia, niitä taiteellisesta näkökulmasta, En muuttaisi aiheitani toiseen. Mielestäni opinnäytetyöni paransi omaa ymmärtämystäni kohderyhmääni kohtaan sekä herkkyyttä kuunnella lapsia tarkemmalla korvalla. Professori Jouni Välijärven mukaan suomalainen opetus ei koulussa tue riittävästi elinikäistä oppimista. Pisa tutkimukset kertovat tästä. Välijärven mukaan ”Tunnilla sitouttaminen viittaa siihen, miten opettaja onnistuu virittämään syvällistä keskustelua ja oivalluksia oppitunneilla”. Rehtori Vesa Äyräs kertoo, heidän koulussaan häiriökäyttäytyvälle oppilaalle ei laiteta sanktiota, vaan keksitään sellainen tehtävä, missä hän voi auttaa muita, kuten esimerkiksi mennä alemmille luokille apuopettajaksi. Oppilaan onnistuessa tehtävässään hänelle satelee kehuja. (Karkkola

2012.) Tällaiselle tukemiselle ja sitouttamiselle on mielestäni paljon tilaa sosiaalialalla lasten parissa toimiessa. Itse viljelen kehuja lasten kanssa toimiessani mieluummin, kuin sanktioita. Päiväkodissa ollessani harjoittelussa ihan säälistivät jotkut lapset, kun heitä toruttiin koko ajan. Eräs tyttö varsinkin jäi mieleeni, koska hänellä oli, niin aurinkoinen hymy, vaikka häntä moitittiin todella paljon. Itse yritin nähdä hänen käytöksessään, joka päivä positiivisia piirteitä ja kehuin häntä niistä. Se oli hienoa, että tämä lapsi ei ollut antanut moittijoille asenteellisesti periksi. Mietin vain kestääkö hän kritiikkiä, kovin kauan enää, ilman että kukaan kehuu häntä.

Tiedän lapsien teoksien ilahduttaneen monia näyttelyssä kävijöitä. Olen mielissäni kuin sain antaa näyttelyssä kävijöille kokemuksen lasten perhekuva maalauksista ja lasten töille arvoisensa ripustelun. Olen siinä uskossa että he kokevat taiteensa tekemisen merkityksellisemmäksi nyt kuin ennen taidekurssia. Se oli eräs tavoitteistani. Yksi tavoitteistani oli puhtaasti itsekäs, nautin suunnattomasti lasten maalauksista ja jaksan ihastella niitä aina uudelleen heille ääneen ja paneudun niihin sydämelläni, joten ne ovat voimavarani. Antaessaan saa, allekirjoitan tämän tuntevana osallistuvana eläytyvänä aikuisena lasten maailmaan ja teoksiin. Tunnen eläväni, ne eivät jätä kylmäksi ketään ja tahdon suoda tämän nautinnon myös muille lapsille, sekä aikuisille. Vaikka olen umpiväsynyt ne vaikuttavat vahvasti minuun ihmisenä ja jaksan tutkia niitä yhä uudelleen.

Mielestäni siitä, että osaa tulkita lasten tekemiä maalauksia eri teorioiden pohjalta on sosionomin ammatissa hyötyä esimerkiksi päiväkotimaailmassa. Osaa asettua herkemällä korvalla lapsen tasolle. Huomasin kauan sitten toimiessani askartelunohjaajana päiväkodissa, miten hyvin askartelun ja maalaamisen kautta voi tukea lapsen itsetunnon kehitystä. Jokaisen omin käsin tekemä työ on paljon arvokkaampi, kuin henkilökunnan tekemät samanlaiset kortit. Siitä asiasta kävin pitkiä kannustavia keskusteluja lasten kanssa. Lasta ei tule vähätellä, silloin voi tappaa ilon itse tekemisestä. Mielestäni itselleni on paljon hyötyä taidetaustastani, osaan käsitellä lapsia siten etten aliarvioi heitä. Lapsen kunnioittaminen oman elämänsä subjektina, antaa mahdollisuuden lapselle kokea kuvien voimauttava merkitys henkilökohtaisesti taiteen tekijänä. Opinnäytetyöni ei valmistunut ripeästi, kuten oli tarkoitus. Se oli oma syyni. Valmista tuotosta ei esitelty siis näyttelyssä, mikä oli alkuperäinen suunnitelma.

Olin varannut tilan etukäteen ja toinen näyttely tuli perääni, eikä opinnäytetyöni ollut valmis. Lisäksi huomasin, kuinka paljon minulla on tekemistä, etten millään ehdi valmiiksi ajoissa. Tarkoitus on, että lapset ovat pääosassa näyttelyssä teostensa kautta sekä mahdollisesti videotykyistä näkyisivät heidän käsityksensä perheestä. Videotyky osio ei myöskään toteutunut. En videoinut lasten töitä, koska minulla oli töitä muutenkin liikaa, joten päädyin suosiolla jättämään sen osuuden pois. Lisäksi teknisissä taidoissani on puutteita, jotka olisivat hidastaneet minua lisää. Tarkoitukseni on myös luettaa esimerkiksi perheen määritelmä lapsilla ja niin edelleen videotykyille, mutta se ei toteutunut. Minulla ei yksinkertaisesti ollut riittävästi aikaa siihen.

Uskallan väittää että tehdessäni opinnäytetyöni perhetutkimuksen lasten osalta heidän perheitään analysoiden maalausten avulla itselleni he tulivat läheisemmäksi ja henkilökohtaisesti sain enemmän irti heidän perheestään. Paljon on sellaista, mistä en kirjoita opinnäytetyöhöni. Ymmärrän näitä lapsia ja heidän tapaansa toimia ja työskennellä ja persoonaansa paremmin. Mielestäni se lähensi ymmärtämystäni tätä kohderyhmää kohtaan lisää. Syksyllä yhteinen matkamme lasten kanssa jatkuu taidekurssimme myötä, mitä odotan, jo nyt innolla. Se taas voi olla eri asia osasinko riittävän selkeästi kertoa, muille opinnäytetyöni tuloksista kirjallisesti. Löysinkö sitä punaista lankaa. Se on haaste itselleni kehittää itseäni tekemään ja panostamaan yhteen asiaan kerrallaan. Tiedän hajottavani itseäni eri suuntiin, mikä näkyy tässä opinnäytetyössäni. Kyselylomakkeessa on parantamisen varaa. En esimerkiksi osannut käsitellä kaikkia perheyksiköitä, mikä näkyy perhetaulukossa. Siitä jäi itselläni paljon perhetyyppejä pois. Toisaalta tarkastelin perhettä lapsen asemasta käsin, mikä edellyttää perheen olevan lapsiperhe.

Sosionomin työkenttä ja asiakaspiiri on laaja. Uskon tulevaisuudessa arvostuksen lisääntyvän moniammatillisuutta kohtaan tässä työssä esimerkiksi palkkauksen muodossa ja arvostuksen. Muuten vaarana voi olla pätevien henkilöiden karkaaminen muille työurille. Siinä kouluilla ja työyhteisöissä on paljon tulevaisuudessa työskarkaa, että saadaan moniosaajat pysymään työyhteisöissä, ettei heitä valeta samaan muottiin muiden kanssa. Henkinen vireys tulee sallia, vaikka vastapainona ehkä joutuu näkemään enemmän vaivaa työyhteisöissä ja etenkin yksin työskennellessä. Mielestäni uusien henkilöiden töiden palkkaamisessa tärkein näkökulma on asiakaslähtöinen. Tällä

tarkoitin sitä että palkattaisiin niitä henkilöitä, joista on asiakkaalle iloa ja hyötyä ja jolla on oikea kunnioittava asenne työhönsä ja asiakkaaseensa. Eikä se kenet työyhteisö haluaa palkata yksin. Tietysti sekin on tärkeä näkökulma, mutta itse pidän tärkeämpänä asiakkaan oikeuksia. Itse olin onnekas toisaalta, kun sain tehdä tämän opinnäytetyön yksin ja toteuttaa toiminnallisen tuokion yksin, sekä näyttelyn, että saamastani palautteesta olin myös yksin vastuussa. En voi syyttää muita kuin itseäni teknisestä osaamattomuudestani, joka kuumentaa päätäni ja turhauttaa itseäni. Toisaalta olisi ollut helpompaa tehdä opinnäytetyö yhdessä, jonkun muun kanssa, siten että kumpikin olisi potkinut toista eteenpäin, sekä tuonut objektiivisuutta työhön ja punainen lanka olisi varmaan pysynyt näkyvissä koko ajan. Saamattomuus on toinen ”perisyntini”. Rönsyileminen tuottaa harmaita hiuksia lisää päähäni. Neljänneksi olen pohtinut, että onko minulla jonkinasteinen keskittymiskyvyn häiriö aivoissani.

Mitä uutta minä voin tulevana sosionomina tuoda työyhteisööni. Minulla on erityisosaamista taiteen parista ja se tuo oman lisänsä ja etunsa lasten parissa työskentelylle. Huomasin esimerkiksi viime vuonna päiväkotiharjoittelussani erään lapsen värittävän A nelosen kokoisen paperin täysin punaiseksi. Kysyin mitä se kuvaa? Lapsi vastasi, että verta. Hän oli kotona pelannut tietokoneella K-18 peliä. Sinä päivänä hän väritti toistuvasta piirustuspaperin aina punaiseksi. Keskustelin pitkään lapsen kanssa asiasta ja mainitsin myös henkilökunnalle ja näytin heille piirustukset vaivihkaa. Luulen että itselläni on ymmärrystä tukea ja kehua lapsia kädentaidoilla tekemisestä, vaikka ne eivät aina mene ohjaajan ohjeiden mukaan. Lapselle se voi olla kantava voima läpi elämän, että edes yksi aikuinen huomaa hänen ainutlaatuisuutensa ja kiinnittää siihen positiivisella tavalla huomiota ja tukee häntä. Aikuisen tehtävä on huomioida jokainen lapsi, jollain tavalla tehdä lapsi toisille lapsille näkyväksi. Aikuisen on omattava ujon ja hiljaisen lapsen suhteen aktivointitaitoja. Huomasin taidekurssia ohjatessani, että toiset lapset kaipaavat aikuista ja sensitiivistä ohjaamista, muita selkeästi enemmän. (Kalliala 2009, 232–235.) Jokaisen lapsen pitää saada tuntee olevansa erityislaatuinen ja jossakin asiassa hyvä. Taiteen kautta on helppo lähestyä lasta ja kehujen. Kaikissa lasten luovissa töissä on, jotain hyvää. On taito nähdä se ja nostaa esiin se eli tehdä muille näkyväksi.

Vaikeita asioita voi lasten kanssa käsitellä piirrosten ja maalausten kautta esimerkiksi lasten omien piirrosten. Se on yksi purkautumiskeino lapselle. Silloin kun lapsi ei esimerkiksi osaa pukea kokemaansa sanoiksi. Monet liittävät muistonsa väreihin ja joku esimerkiksi tietyn ihmisen tai yksityiskohdan. Väreillä voidaan rauhoittaa esimerkiksi rauhatonta lasta. Sininen on rauhallisuuden väri. Moni ihminen tietää alitajuisesti, minkä värisiä vaatteita esimerkiksi tänään tarvitsee päälleen. Näistä asioista saa mielenkiintoisia keskusteluja lasten parissa. Itse olin yllättynyt hieman, kuinka moni lapsi päiväkodissa ja taidekurssilla tiesi, mitä värejä käyttäisi, vaikka materiaalit vaihtelivat. Aikuisen on tärkeää kunnioittaa, tässäkin suhteessa lapsen valintoja. Tekemällä oppii ja se, että saa itse valita ja päättää, ettei aikuinen osaamisellaan ja tietämisellään jyrää lasta.

Tekemisen ilo ja taideaineet ja luovuus tulee säilyttää lasten parissa toimiessa, koska esimerkiksi itse ohjaajana oppii uusia asioita ja saa motivaatiota lisää. Taidekurssilla tutustuimme hieman mangan historiaan ja tekotapaan. Itse opin valtavasti, yhdeltä työltä ja ymmärsin miksi, hän niin paljon piirtää koiria ja leikkii koirakeskeisiä leikkejä. Yksi esimerkki, siitä, miten ohjaajana voi päästä kurkistamaan lasten maailmaan. Hän opetti minua. Mitkä tuntemukset sielussani vahvistuivat opinnäytetyötäni tehdessäni ja jäivät päällimmäisenä mieleeni. ”Sydämen sivistys” on tässä palveluammatissa tulevana sosionomina tärkeämpää omata, kuin vain omata pätevä ammatillisuus. En vähättele ammatillisuutta sinänsä, mutta kopea sydän asiakkaita kohtaan on sydämetöntä. Asiakkaat kyllä vaistoavat ja huomaavat epäaidon ja sensitiivittömän käytöksen. Särkelän Antin mukaan ” Jokaisella ihmisellä on ihmisarvo syntyessään, sitä ei kenenkään tarvitse ansaita. Se on.” Nämä kaksi edellä mainittua asiaa, kun onnistuisin pitämään sydämessäni läsnä ja kolmanneksi ilon rentouttavan voiman asiakkaiden ilona. Taide, kulttuuri, aika ja historia on aina sidoksissa omaan aikaansa. Sitä, pitää elää ja hengittää samaan aikaan, olla oman aikakautensa ja taiteen mukana, olla siten oman aikakautensa lapsi hyvässä ja pahassa.

”Tein laulun perhosesta, ja henkäisin – se lensi”.

Lauri Viita

LÄHTEET

Aaltola, Juhani & Valli, Raine 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. WS Bookwell Oy. Juva.

Alasuutari, Pertti 2001. Johdatus Yhteiskuntatutkimukseen. Yliopistopaino, Helsinki.

Alkula, Tapani & Pöntinen, seppo & Ylöstalo, Pekka 1999. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. WSOY, Juva.

Heikkinen, Hannu L.T. & Huttunen, Rauno & Moilanen, Pentti 1999. Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. WSOY, Juva.

Hurtig, Johanna & Laitinen, Merja & Uljas-Rautio, Katriina 2010. Ajattele itse! Tutkimuksellisen lukutaidon perusteet. Bookwell Oy. Juva.

Kalliala, Marjatta 2009. Kato mua. Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Juvenes Print. Tampere.

Karkkola Minna 2012. Koulujen oppitunneilla ei keskustella syvällisesti. Pohjolan Sanomat. 28.4.2012. A9

Kivalojen seutuopisto Keminmaan toimipiste. Keminmaassa. Luettu 10.1.2012 < http://www.keminmaa.fi/index.php?p=Kivalojen_seutuopisto>

Kyrönlampi-Kylmänen, Taina 2007. Arki lapsen kokemana. Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus. Lapin yliopisto. Rovaniemi.

Lammi-Taskula Johanna & Karvonen Sakari & Ahlström Salme 2009. Lapsiperheiden hyvinvointi. Yliopiston kirjapaino, Helsinki.

Mäkinen, Olli 2006a. Internet ja etiikka. Gummerus Kirjapaino Oy. Vaajakoski.

Mäkinen, Olli 2006b. Tutkimusetiikan A, B & C. Gummerus Kirjapaino Oy. Vaajakoski.

Niemelä, Kyösti 2000. Ihminen tarvitsee selviytymismahdollisuuksia. Luettu 8.4.2012. <<http://ylioppilaslehti.fi/2000/12/ihminen-tarvitsee-selviytymismahdollisuuksia/>>

Näre, Sari 2010. Taiteellinen toiminta ja hyvinvointi. Voimaa taiteellisesta toiminnasta. Taidelähtöinen toiminta lastensuojelussa. Teatteri-ilmaisu nuorten itsetuntemuksen vahvistajana. Yliopistopaino. Helsinki.

Paajanen, Pirjo 2007. Mikä on minun perheeni? Suomalaisten käsityksiä perheestä vuosilta 2007 ja 1997. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 30/2007. Helsinki.

Päivähoidon lakiopas 2010. UNIPress, Kuopio.

Ritala-Koskinen, Aino 2001. Mikä on lapsen perhe. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 38/2001. Tampereen yliopisto.

Roos. J.P & Hoikkala Tommi (toim.) 1998. Elämänpolitiikka. Gaudeamus, Helsinki.

Ruokonen, Inkeri & Rusanen, Sinikka & Välimäki, Anna-Leena (toim.) 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa ihmettelyä ja tekemistä. Yliopistopaino Oy. Helsinki.

Räsänen, Pekka & Anttila, Anu-Hanna & Melin, Harri 2005. Tutkimus menetelmien pyörteissä. Sosiaalitutkimuksen lähtökohdat ja valinnat. WS Bookwell Oy. Juva.

Savolainen, Miina 2012. Voimauttava valokuva. Luettu 5.5.2012. <<http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm>>

Sinkkonen, Jari & Pihlaja, Päivi 1999. Ulos umpikujasta. Miten auttaa tunnehäiriöistä lasta? WSOY, Porvoo.

Sinkkonen, Jari 2010. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. WS Bookwell Oy Juva.

Särkelä, Antti 2010. Luento asiakas sosiaalialalla. Kemi, 10.11.2010.

Tamminen, Tuula 2004. Olipa kerran lapsuus. WSOY Bookwell Oy Juva.

Tarkkonen, Tuula & Sassi, Pirkko 2005/2006. Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Cosmoprint. Helsinki.

Tilastokeskus 2010. Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet. Lapsiperheet tyypeittäin 1950-2006. Luettu. 23.4.2012. Helsinki: Tilastokeskus.

<http://www.stat.fi/til/perh/2006/perh_2006_2007-05-31_tau_001.html.>

Tilastokeskus 2012. Adoptiot. Luettu 26.4.2012.

< <http://www.stat.fi/til/adopt/index.html>>

Tilastokeskus 2012. Uusperhe. Luettu 10.5.2012.

<<http://www.stat.fi/meta/kas/uusperhe.html>>

Viinamäki, Leena & Saari, Erkki 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskunnalliseen tutkimukseen. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

Väestöliitto 2012. Adoptioperheet 2012. Luettu 10.3.2012.

<http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/adoptioperheet/>.

Väestöliitto 2012. Uusperheet Suomessa. Luettu 8.4.2012.

<http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/tietoa_ja_linkkeja/tilastotietoa/perheet/uusperheet_suomessa/>

Winter 1997. Jacques Hamel: Sociology, Common Sense, and Qualitative Methodology. The Position of Pierre Bourdieu and Alain Touraine. Luettu 10.5.2012. <

<http://cbmresearchmethod2010.blogspot.com/2010/10/610-vaikuttavia-tutkimusmenetelmia-ja.html>.>

Ylimartimo, Sisko & Brusila, Riitta 2003. Kuvittaen. Käyttökuvan muotoja, merkityksiä ja mahdollisuuksia. Lapin yliopistopaino. Rovaniemi.

LIITTEET

Liite 1

Suostumuspyyntölomake, vanhemmille jotta lapsenne voi osallistua sosionomi (AMK) opinnäytetyön tutkimusjoukkoon. Olen Minka Kähkönen ja opiskelen Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa sosiaalialan koulutusohjelmassa sosionomi (AMK) tutkintoa. Opinnäytetyötäni varten anon tutkimuslupaa, koska haastattelen ja kuvaan lapsia sekä annan aikuisille lomakkeita täytettäväksi. Opinnäytetyöni aiheena on perheys lasten näkökulmasta. Tarkoitukseni on kyselykaavakkeella kerätä tietoa myös lasten vanhemmilta ja verrata sitä tietoa lasten antamiin tietoihin. Aion pitää näyttelyn lasten teoksista ja näyttelyn jälkeen luovutan työt lapsille. Opinnäytetyön ajan säilytän aineistoa ainoastaan itselläni ja hävitän aineiston opinnäytetyöni valmistuttua. Opinnäytetyössäni noudatan tutkimuseettisiä periaatteita ja vallitsevaa tietosuojalakia. Opinnäytetyöni on sen valmistuttua saatavilla Kemi-Tornion oppimiskeskuksessa ja luettavissa Theseus tietokannassa.

Minun yhteystietoni Minka Kähkönen ja puhelinnumeroni on 0400363701 sähköposti. Minka.Kahkonen@edu.tokem.fi Osoitteeni Petäjämaa 157 A 95330 Tervola Opinnäytetyöni ohjaajina toimivat päätoiminen tuntiopettaja (YTM) Sari Halttunen sähköposti. Sari.Halttunen@tokem.fi ja yliopettaja (YYT) Leena Viinamäki sähköposti. Leena.Viinamaki@tokem.fi puh. 010 383 5391, 0400 142 445

Minka Kähkönen Allekirjoitus

Nimenselvennys

KYSELYLOMAKE

Liite 2

1. Lapseni nimi on**2. Lapseni on**☐ tyttö☐ poika**3. Lapseni kotikieli on**☐ suomi☐ ruotsi☐ englanti☐ jokin muu**4. Lapseni ikä on****5. Lapseni perheeseen kuuluu**☐ äiti☐ isä☐ sisko (kuinka monta)☐ veli (kuinka monta)☐ ketä muita☐ lemmikkejä mitä**6. Onko lapsellasi mielikuvitus ystäviä**☐ yksi☐ useampi☐ ei ole**7. Mitä muuta haluaisit mainita lapsesi perheestä****8. Vanhemman nimenselvennys****Vanhemman allekirjoitus**

Teoksien maalaus päivä 1.11.2011

Akvarellimaalausta taidekurssilla

Sekatekniikalla tehtyjä töitä taidekurssilla

Paperitaittelutyö

Kahvi-/mauste-/kollaasityö

Eräs näyttelyn julisteista

Näyttelytila ennen ripustelua

Näyttelytilan ripustelun/järjestely sekä seinien kantaminen

Näyttelytilan ripustelua/järjestelyä sommittelua miten työt laitetaan esille

Näyttelytila valmiina

Sekatekniikka-, hiili-, asetelma- ja paperitaittelutöitä

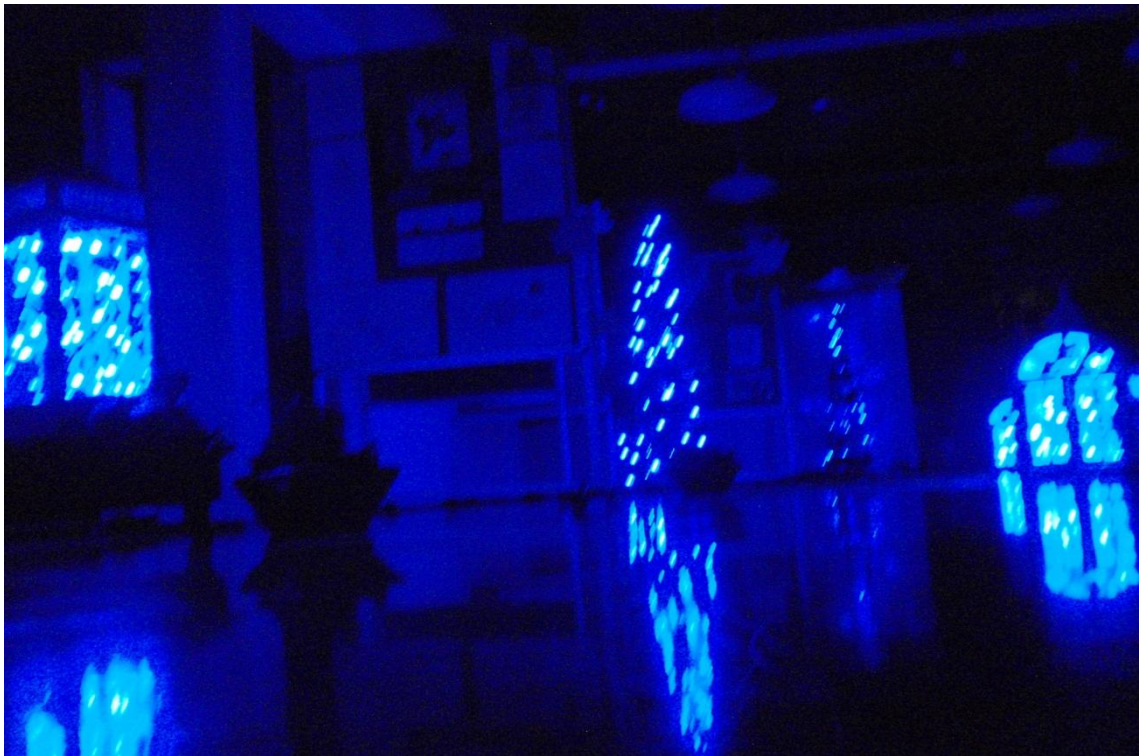
Huovutustöitä

Lapsinuket toivottivat asiakkaat tervetulleiksi näyttelyyn

Kuva valmiista näyttelystä

Sininen näyttelyvalaistus ”taikametsä” polkuineen

Aisteja stimuloivat näytepurkit näyttelyssä

Ainun perhetyö

Liljan perhetyö

Saagan perhetyö

Lillin perhetyö

Milan perhetyö

Marin perhetyö